Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ПРОЕКТ

„Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ №13-13-173/25.11.2013г., по „Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

ДЕЙНОСТ 2

Подготовка на индикативна финансова таблица, обобщаваща необходимите ресурси за реализацията на ОПР на база разработената Областна стратегия за развитие на Област Монтана за същия период и Програма за управление на ОПР на Лом 2014-2020г.

ОБЩИНА ЛОМ	Възложител: ОБЩИНА ЛОМ http://adm.lom.bg/
	Изпълнител: РЕГИОПЛАН ЕООД www.regioplan.biz
	Версия 1.0/ Дата 28.07.2014

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЛОМ 2014-2020

Индикативна финансова таблица 2014-2020г.

Програма за управление на ОПР Лом 2014-2020г.

Документ			Преглед/Одобрение	
Версия	**Дата**	**Статус**	**Дата**	**Статус**
1.0	28.07.2014	Окончателен	28.07.2014	Окончателен

КОНТАКТИ

Възложител: Община Лом, Р. България
Организация: Община Лом
Законен представител: Иво Иванов - Кмет
Адрес: гр. Лом 3600, ул. Дунавска №12
web http://adm.lom.bg/

Изпълнител: Регионплан ЕООД
Организация: Регионплан ЕООД
Законен представител: д-р Косьо Стойчев
Адрес: София, бул. Александър Малинов №91, офис 102
web www.regioplan.biz

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

СЪДЪРЖАНИЕ

КОНТАКТИ 2
СЪДЪРЖАНИЕ 3
СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА 8
СПИСЪК НА ЕКСПЕРТЕН ЕКИП НА ИЗПЪЛНИТЕЛЯ 9
ВЪВЕДЕНИЕ 10
1. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО И СОЦИАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЛОМ 19
1.1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА И ПРОФИЛ НА ОБЩИНА ЛОМ 19
1.2. ПРИРОДНИ УСЛОВИЯ И РЕСУРСИ НА ОБЩИНА ЛОМ 21
1.2.1. Оценка на природно ресурсния потенциал 21
1.2.1.1. Геоложки строеж – морфоложки и литогенни особености 21
1.2.1.2. Полезни изкопаеми 24
1.2.1.3. Климат и климатични ресурси 25
1.2.1.4. Потенциал за използване на ВЕИ 32
1.2.1.5. Води и водни ресурси 33
1.2.1.6. Почвени ресурси 36
1.2.1.7. Биологично разнообразие и горски ресурси 38
1.2.1.7.1. Растителност 38
1.2.1.7.2. Животински свят 38
1.2.1.8. Елементи на националната екологична мрежа - Защитени природни територии и защитени зони по НАТУРА 2000 39
1.2.1.9. Основни изводи относно природно-ресурсния потенциал на община Лом 40
1.3. СЪСТОЯНИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА 42
1.3.1. Обща характеристика на икономическото развитие на община Лом - основни показатели 42
1.3.2. Структура на общинската икономика по икономически сектори 44
1.3.2.1. Първичен сектор 45
1.3.2.1.1. Земеделие 46
1.3.2.1.1.1. Растениевъдство 47
1.3.2.1.1.2. Животновъдство 49

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

1.3.2.1.2. Горско, ловно стопанство и риболов....50
1.3.2.2. Вторичен сектор....52
1.3.2.3. Третичен сектор....53
1.3.2.4. Възможности за развитие на туризма в община Лом....55
1.3.2.5. Място на община Лом в икономиката на областта....58
1.3.3. Основни изводи за икономическото развитие на община Лом....60
1.4. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси....62
1.4.1. Демографска характеристика - състояние и тенденции....62
1.4.1.1. Брой и гъстота на населението....63
1.4.1.2. Раждаемост и смъртност на населението....68
1.4.1.3. Естествен и механичен прираст на населението....72
1.4.1.4. Полово-възрастова структура на населението....75
1.4.1.5. Етническа и конфесионална структура на населението....80
1.4.1.6. Образователна структура на населението....82
1.4.1.7. Основни изводи за демографската ситуация в община Лом....83
1.4.2. Пазар на труда и доходи на населението....85
1.4.2.1. Икономическа активност на населението....85
1.4.2.2. Заетост и безработица на населението....88
1.4.2.3. Доходи на населението....91
1.4.2.4. Основни изводи....91
1.4.2.5. Прогноза за броя на населението на община Лом до 2040г.....92
1.4.3. Здравеопазване....95
1.4.3.1. Обща характеристика на здравеопазването в общината....95
1.4.3.2. Структурна организация на здравеопазването....95
1.4.3.3. Пространствена организация на здравеопазването....97
1.4.3.4. Основни изводи....98
1.4.4. Социални услуги....99
1.4.4.1. Обща характеристика на социалните услуги в общината....99
1.4.4.2. Структурна организация на социалните услуги....100
1.4.4.3. Пространствена организация на социалните услуги....101

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

1.4.4.4. Основни изводи 101
1.4.5. Образование 102
1.4.5.1. Обща характеристика на образованието в общината 102
1.4.5.2. Структурна организация на образованието 102
1.4.5.3. Пространствена организация на образованието 104
1.4.5.4. Основни изводи 105
1.4.6. Култура 106
1.4.6.1. Обща характеристика на културните услуги/дейности в общината 106
1.4.6.2. Структурна организация на културните услуги/дейности 106
1.4.6.2.1. Читалища 106
1.4.6.2.2. Културни институти 106
1.4.6.2.3. Културни събития 107
1.4.6.2.4. Паметници на културата 107
1.4.6.3. Основни изводи 107
1.5. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията 108
1.5.1. Транспортна инфраструктура 108
1.5.1.1. Пътна мрежа 108
1.5.1.2. Железопътна мрежа 109
1.5.1.3. Воден транспорт 110
1.5.1.4. Основни изводи за състоянието на транспортната инфраструктура в община Лом 110
1.5.2. Енергийна инфраструктура 111
1.5.2.1. Електроснабдяване 111
1.5.2.2. Възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност 112
1.5.2.3. Основни изводи за състоянието на енергийната инфраструктура в община Лом 112
1.5.3. Водностопанска инфраструктура 113
1.5.3.1. Водоизточници и водохващания 113
1.5.3.2. Пренос и пречистване на води 114
1.5.3.3. Водоснабдяване и канализация 114
1.5.3.4. Пречистване и заустване на отпадни води 115
1.5.3.5. Основни изводи за състоянието на водностопанската инфраструктура в община Лом 115

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

1.5.4. Телекомуникации 116
1.6. Екологично състояние и рискове 117
1.6.1. Атмосферен въздух 117
1.6.2. Повърхностни и подземни води 118
1.6.3. Риск от наводнения 119
1.6.4. Земи и почви 120
1.6.5. Биоразнообразие 121
1.6.6. Управление на отпадъците 122
1.6.7. Шумово замърсяване и радиационно състояние 123
1.6.8. Мероприятия, свързани с опазването на околната среда 124
1.6.9. Основни изводи за екологичното състояние и рискове в община Лом 124
1.7. Териториално развитие 125
1.7.1. Броят на населението – фактор за териториално развитие 126
1.7.2. Категоризация на населените места в община Лом 127
1.7.3. Административен капацитет 129
1.8. SWOT анализ 132
2. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЛОМ ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 г. 135
2.1. Междинна оценка на Общински план за развитие на община Лом за периода 2007-2013 г. - резултати, заключения и препоръки 135
2.2. Предпоставки за формулиране на стратегическата рамка за развитие 138
2.3. Визия, цели и приоритети за развитие на община Лом за периода 2014-2020 139
3. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА на опр лом 2014-2020 – Виж. Приложения 150
4. ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕТО И ОЦЕНКАТА НА ПЛАНА 150
4.1. Териториален обхват на районите за целенасочена подкрепа на територията на област МОНТАНА 151
5. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО, ОЦЕНКАТА И АКТУАЛИЗАЦИЯТА НА ПЛАНА 152
5.1. Органи за наблюдение и контрол на изпълнението на Общинския план за развитие 152
5.2. Индикатори за наблюдение изпълнението на Общинския план за развитие на община Лом 2014-2020 154
5.2.1. Система от индикатори 157
5.2.2. Източници на информация за извършване на наблюдение 161
5.2.3. Система за събиране и докладване на мониторингова информация 163
5.2.3.1. Процедури за мониторинг 163

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

5.2.3.2. Оценка на показателите 164

6. механизъм за прилагане на Приниципа на партньорство и координация при разработване на политики на общинско ниво 165

6.1. Партньорството - елемент на социалния капитал в местното самоуправление 165

6.1.1. Същност на партньорството 166

6.1.2. Модели за партньорство с частния сектор 168

6.1.3. Определяне на подходящите партньори 170

6.1.4. Необходимост от правила 172

6.1.5. Планиране на партньорството 173

6.1.6. Работна група за мониторинг и контрол на ОПР на община Лом 2014-2020 175

6.1.7. Функции на Работната група по мониторинг и контрол 175

6.1.8. Годишни доклади по изпълнението на Общинския план за развитие 177

6.1.9. Публичност и прозрачност на изпълнението на Общинския план за развитие 2014-2020 178

7. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ - Виж раздел приложения 180

КОНТАКТИ 181

П Р И Л О Ж Е Н И Я 182

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

БФП	Безвъзмездна финансова помощ
ГИС	Географска информационна система
ДБФП	Договор за безвъзмездна финансова помощ
ЕЕ	Енергийна ефективност
ЕС	Европейски съюз
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗОП	Закон за обществените поръчки
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ЗУТ	Закон за устройство на територията
ЗКАИИП	Закон за Камарите на арх. и инж. в инвестиционното проектиране
ЗОС	Закон за общинската собственост
ЗПЧП	Закон за публично-частното партньорство
ЗМСМА	Закон за местното самоуправление и местната администрация
ИПГВР	Интегриран план за градско възстановяване и развитие
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МИЕ	Министерство на икономиката и енергетиката
МИП	Министерство на инвестиционното проектиране
МОПТ	Масов обществен пътнически транспорт
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МОН	Министерство на образованието и науката
МП	Министерство на правосъдието
МРР	Министерство на регионалното развитие
МСП	Малки и средни предприятия
МТС	Министерство на транспорта и съобщенията
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
НСИ	Национален статистически институт
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие
ОПИП	Оперативна програма „Иновации и предприемачество”
ОПНОИР	Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж”
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда”
ОПР	Общински план за развитие
ОПРР	Оперативна програма „Регионално развитие” 2007-2013/ Оперативна програма „Региони в растеж” 2014-2020 г.
ПР на ОПР	Програма за реализация на Общинския план за развитие
ОСР	Областна стратегия за развитие
ОУП	Общ устройствен план
ПУП	Подробен устройствен план
ПЧП	Публично-частно партньорство
РИОСВ	Регионална инспекция по околна среда и води
СГО	Структури на гражданското общество
СКФ	Структурни и Кохезионен фонд
ТП	Техническа помощ
УО	Управляващ орган
ФЛАГ	Фонд за органите на местното самоуправление в България - ФЛАГ ЕАД
СЗР	Северозападен район от ниво 2

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом”, финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет” 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.”

СПИСЪК НА ЕКСПЕРТЕН ЕКИП НА ИЗПЪЛНИТЕЛЯ

КЛЮЧОВИ ЕКСПЕРТИ	
д-р Косьо СТОЙЧЕВ	Ръководител на експертния екип
Васил ЗАРКОВ	Експерт „Стратегическо планиране и икономически анализи”
д-р Биляна БОРИСОВА	Експерт „Екология и околна среда”
арх. Камен ГАНЧЕВ	Експерт „Устройство на територията”
Любомир ФИЛИПОВ	Експерт „Географски информационни системи”
НЕКЛЮЧОВИ ЕКСПЕРТИ	
Миглена Клисарова	Експерт „Стратегическо планиране и анализи”

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом”, финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет” 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.”

ВЪВЕДЕНИЕ

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Настоящата „Индикативна финансова таблица и Програма за управление на ОПР на Лом 2014-2020г." са разработени в изпълнение на Договор от 22.01.2014г. между Община Лом и „РЕГИОПЛАН" ЕООД, Дейност 2 "Подготовка на индикативна финансова таблица, обобщаваща необходимите ресурси за реализацията на ОПР на база разработената Областна стратегия за развитие на Област Монтана за същия период и Програма за управление на ОПР на Лом 2014-2020г.".

Данните, анализите и заключенията по раздел 1 „Анализ на икономическото и социалното развитие на община Лом" и 2 „Цели и приоритети за развитие на община Лом за периода 2014-2020" от съдържанието на Общинския план за развитие са предоставени от община Лом.

Общинският план за развитие 2014 - 2020г. на Община Лом (ОПР) е основен документ за стратегическо регионално развитие на местно ниво. Планът има за задача да определи целите и приоритетите за устойчиво и интегрирано социално-икономическо развитие на Общината, които трябва да бъдат постигнати през следващия седемгодишен планов период. Стратегическата рамка на ОПР се базира на съществуващия потенциал на Община Лом, на нейните вътрешни предимства, определени чрез анализ на настоящото състояние, оценката на перспективите за развитие и широко обществено консултиране. Не на последно място, съобразно профила на общината, планът отразява политиките, залегнали в действащите европейски, национални, регионални и областни стратегически документи имащи пряко или косвено отношение към регионалното развитие.

Общинският план на Лом е конкретен оперативен документ, обединяващ целите и подходите за тяхното реализиране при задължително съответствие с Областната стратегия за развитие на област Монтана. Успешното постигане на основната цел зависи от приложените методи за интегрирано планиране на развитието, които осигуряват координация между секторите на икономиката и спомагат за постигане на по-добра социална, икономическа и екологична ефективност.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

При разработването на ОПР са изтъкнати вътрешните предимства на Община Лом, направен е задълбочен анализ на социално-икономическата ситуация, очертани са конкретните проблеми, на чиято база са определени стратегическите и специфични цели за развитие на Община Лом. Тяхната реализация ще допринесе за постигане на поставените цели на по-горните нива на стратегическо планиране – областно, регионално, национално.

Стратегическо развитие на Европейско ниво за периода 2014-2020 - основни документи

Стратегия Европа 2020. Новата Стратегия на Европейския Съюз „Европа 2020", приета през 2010 г., налага подобряване на координацията и обвързването на различни политики и национални стратегии, включително на политиката и стратегиите за балансирано и устойчиво регионално развитие в рамките на Европейския съюз, с цел постигане на три подсилващи се взаимно приоритета:

- интелигентен растеж: изграждане на икономика, основаваща се на знания и иновации;
- устойчив растеж: насърчаване на по-екологична и по-конкурентоспособна икономика с по-ефективно използване на ресурсите;
- приобщаващ растеж: стимулиране на икономика с високи равнища на заетост, която да доведе до социално и териториално сближаване.

По всяка приоритетна тема ЕК предлага седем водещи инициативи за стимулиране на напредъка, разпределени така:

Интелигентен растеж

- Програма в областта на цифровите технологии за Европа
- Съюз за иновации
- Младежта в действие

Устойчив растеж

- Европа за ефективно използване на ресурсите
- Индустриална политика за ерата на глобализацията

Приобщаващ растеж

- Програма за нови умения и работни места
- Европейска платформа срещу бедността

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Интелигентен растеж

- „Програма в областта на цифровите технологии за Европа“ — има за цел да ускори развитието на високоскоростен достъп до интернет и да извлече ползи от наличието на единен цифров пазар за домакинствата и формите;
- „Съюз за иновации“ — има за цел да подобри рамковите условия и достъпа до финансиране за научноизследователска дейност и иновации, за да гарантира превръщането на иновативните идеи в нови продукти и услуги, които създават растеж и работни места;
- „Младежта в действие“ — има за цел да подобри постиженията на образователните системи и да улесни навлизането на млади хора на пазара на труда;

Устойчив растеж

- „Европа за ефективно използване на ресурсите“ — има за цел да премахне връзката между икономическия растеж и използваните ресурси, да подкрепи преминаването към нисковъглеродна икономика, да увеличи приложението на възобновяеми енергийни източници, да модернизира нашия транспортен сектор и да стимулира енергийната ефективност;
- „Индустриална политика за ерата на глобализацията“ — има за цел да подобри бизнес средата, по-специално за МСП, и да подкрепи развитието на силна и устойчива индустриална основа, позволяваща конкурентоспособност в световен план;

Приобщаващ растеж

- „Програма за нови умения и работни места“ — има за цел да модернизира пазарите на труда и да направи гражданите по-способни, като развива техните умения през целия им живот с цел да повиши участието в трудовия живот и постигне по-добро съгласуване между предлагането и търсенето на труд, в това число чрез трудова мобилност;
- „Европейска платформа срещу бедността“ — има за цел да гарантира социално и териториално сближаване, така че ползите от растежа и работните места да са споделени в голяма степен и хората, живеещи в условията на бедност и социално изключване, да имат възможност да живеят достоен живот и да представляват активна част от обществото.

Тези седем водещи инициативи ще породят ангажименти както за ЕС, така и за държавите-членки, което налага тяхната териториална проекция в рамките на община Лом.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом“, финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет” 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.”

Стратегическо развитие на национално ниво - основни документи

При разработването на Общинския план за развитие са взети предвид предвижданията на следните документи за стратегическо развитие на национално ниво.

Националната програма за реформи на Република България (2011-2015 г.), изготвена в изпълнение на стратегия „Европа 2020" в съответствие с новия инструмент за по-добра координация на икономическите политики в рамките на Европейския съюз, т. нар. „Европейски семестър". Предложените в Националната програма за реформи (2011-2015 г.) мерки на икономическата политика са насочени към преодоляване на съществуващите предизвикателства пред растежа и достигане на националните цели в изпълнение на стратегия "Европа 2020". Програмата формулира и националните цели в отговор на заложените целеви индикатори в Стратегия Европа 2020.

Националната програма за развитие България 2020 - рамков дългосрочен документ, който въз основа на анализ на ситуацията в държавата и тенденциите за развитие, определя визията и общите дългосрочни цели на националните политики за период от 10 години за всички сектори на държавното управление. Този документ е успешен опит за интегриране на секторните политики и териториалните им измерения.

Национална стратегия за регионално развитие - 2012-2022 г. ОПР на Лом е съобразен с основните принципи на интегрираното развитие и подобряване на селищната среда, заложени в стратегията и насочени към възстановяване и обновяване на градските райони и селищата, повишаване на конкурентоспособността на селищата, укрепване на взаимовръзката населено място-регион и подобряване на социално-икономическата интеграция.

Национална стратегия за околната среда - 2005-2014 г. Цялостната визия и стратегическите цели за развитие на ОПР Лом, групите проекти в плана, ще бъдат в съответствие с основната цел на този документ - подобряване качеството на живот на населението чрез осигуряване на здравословна и чиста околна среда и съхраняване на природното наследство на основата на устойчивото управление на околната среда.

Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г. – ОПР на община Лом ще създаде онези предпоставки за желаното развитие на селищата и територията, което ще съответства на предвидените в НКПР роля за тази част на страната, подкрепящо развитието на съседните общини с по-високо ниво услуги. Чрез ОПР на община Лом ще се реализират пространствени синергични ефекти, които

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

да се стимулират развитието и на областния център гр. Монтана. Община Лом ще получи бъдещо пространствено развитие, което ще се обвърже по-тясно с областния център в концепцията за пространствено развитие на както на община Лом, така и на област Монтана.

Национална стратегия за осигуряване на равни възможности на хората с увреждания - 2008-2015 г. Целите на стратегията ще получат реализация чрез предвидените в ОПР Лом действия за адаптиране на селищната среда към нуждите на хората с увреждания, които ще намерят приложение като задължителен елемент за достъпност във всички групи проекти.

Национална стратегия за борба с бедността и социалната изолация. ОПР Лом ще съдейства за постигане на целите на стратегията за социална интеграция на определени целеви групи чрез създаване на условия за достъп до заетост и до ресурси, вкл. и посредством проекти от типа „меки мерки“ за обучение и преквалификация, за мотивация и социална адаптация.

Национална жилищна стратегия на Република България и Национална програма за обновяване на жилищните сгради в Република България. С планиране на интервенции в жилищните сгради ще се допринесе за реализиране на техните цели чрез създаване на устойчива среда на обитаване и обновяване на жилищни сгради, подобряване на експлоатационните им качества, свързани с енергийната ефективност.

Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България (2009-2013) и Стратегически план за развитие на културния туризъм в България. Съответствието произтича от бъдещото значение на туризма за социално-икономическия статус на община Лом за неговото стимулиране, чрез подобряване на условията и инфраструктурата. ОПР Лом 2014-2020 ще възобнови комуникацията за културните и социални ценности на общината, ще поощри разработването на проекти за интегрирана консервация, адаптация и социализация на съхраненото недвижимо културно наследство в землищата на населените места. Община Лом разполага със стратегия за Развитие на туризма за периода 2014-2020г., която се стреми да активизира реалните възможности за предлагане на регионален туристически продукт.

Вече разработените и одобрени стратегически документи на регионално ниво, също ще играят важна роля при определяне на стратегията на ОПР Лом:

Регионалният план за развитие на Северозападния район от ниво 2 2014-2020 г. Координирането на целите и приоритетите на ОПР Лом с тези на РПР на СЗР от ниво 2 ще допринесе за постигането на целите и на двата документа и ще допълни ефекта от реализацията на мерките, предвидени в плана.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

На областно ниво ОПР Лом се съподчинява на *Областна стратегия за развитие на Област Монтана 2014-2020 г.* Тя определя насоките за развитие на съставните общини и на главните им градски центрове.

На Общинско ниво най-важните документи, чиито конкретни предложения ОПР Лом ще отчита, за да балансира развитието на населените места от общината с това на областния център са:

Действащи устройствени планове на община Лом – определящи основните насоки на устойчивото устройствено развитие на община Лом и благоустрояване по отношение на населените места и проектите за реализация, намиращи с техните землища. Община Лом е в процес на разработка на задание на изготвяне на ОУП на общината и на град Лом през настоящия планов период.

Подробни устройствени планове, одобрени и/или в процедура, от които най-важни ще са онези, които ще се отнасят до проектите за реализация, предвидени в ОПР Лом 2014-2020г.

Структура на Общинския план за развитие на община Лом 2014-2020г.

Общинският план за развитие на община Лом е структуриран спрямо разпоредбите на чл. 13 от Закона за регионалното развитие (ЗРР). Включените необходими елементи разкриват състоянието и актуалната ситуация в обществото и икономиката, предвидената стратегия за развитие до 2020 и начините за нейното реализиране, включително конкретни проекти. Всеки един от дяловете на ОПР е разработен според изискванията и Методическите указания за разработване на общински планове за развитие за периода 2014 – 2020 г. на Министерството на регионалното развитие (МРР) и Техническата спецификация.

Общинският план обединява следните основни части – анализ, оценка, стратегическа и финансово-индикативна част, набор от инструменти за реализация, наблюдение и актуализация на Плана.

Общата структура е организирана в следните осем раздела:

1. Анализ на икономическото и социалното развитие на общината;
2. Целите и приоритетите за развитие на общината за определен период;
3. Индикативна финансова таблица, обобщаваща необходимите ресурси за реализация на плана;
4. Индикаторите за наблюдението и оценката на плана;
5. Необходимите действия по наблюдението, оценката и актуализацията на плана;
6. Описание на необходимите действия за прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност;

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

7. Програма за реализация на общинския план за развитие, с която се конкретизират проектите за неговото изпълнение, съответните финансови ресурси и звената за изпълнение на проектите;
8. Предварителната оценка на плана.

Демаркация между Общински план за развитие на община Лом 2014-2020г. и Интегриран план за градско възстановяване и развитие на град Лом 2014-2020г.

При изготвянето на Общинския план за развитие за периода 2014-2020 г. на община Лом е спазена демаркация с Интегрирания план за градско възстановяване и развитие на Лом (2014-2020 г.), изготвен по проект, финансиран от Оперативна програма „Регионално развитие" 2007-2013 г.

Параметрите на демаркацията между интервенциите по ОПРР и ОПАК се отнасят до следните параметри:

Териториален обхват на социално-икономическия анализ:

- В ИПГВР на гр. Лом е извършено планиране, отнасящо се само до зоните за въздействие. „Зона с преобладаващ социален характер" 322,24 ха., „Зона с потенциал за икономическо развитие" 267,78 ха., „Зона на публични функции с висока обществена значимост" 182,74 ха. или общо за всички зони 772,76 ха., определени с Решение №266 на ОбС – Лом с протокол № 24/30.11.2012г.
- В ОПР на Лом плановият процес обхваща териториите от гр. Лом извън зоните за въздействие, землището на гр. Лом извън устройствените граници на града и останалите 10 населени места от състава на Община Лом заедно с техните землища;

Цели и приоритети:

- В ИПГВР на гр. Лом целите и приоритетите се отнасят само за развитието на град Лом.
- В ОПР на община Лом са идентифицирани цели и приоритети, отнасящи се до цялата община;

Проектни идеи:

- Проектните идеи в ИПГВР се отнасят единствено до обхвата на зоните за въздействие в рамките на регулационните граници на града;
- ОПР Лом разширява прилагането на проектни идеи, като включва предложения за кварталите извън зоните за въздействие по ИПГВР, както и 10 села от Община Лом;

Индикатори за наблюдение:

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

- В ИПГВР индикаторите за мониторинг и контрол се отнасят до обхвата на зоните за въздействие;
- В ОПР Лом индикаторите за мониторинг и контрол се отнасят до територията на цялата община;

Заинтересовани страни:

- В ИПГВР на гр. Лом заинтересованите страни и целевите групи са привлечени конкретно за изпълнението на ИПГВР в рамките на зоните за въздействие;
- В ОПР са заинтересованите страни имат по-широк обхват, като включват и развитието на останалите 10 населени места от състава на Община Лом;

Програма за реализация:

- Програмата за реализация проследява изпълнението на ИПГВР в зоните за въздействие на територията на град Лом;
- Програмата за реализация на ОПР обхваща всички действия, отнасящи до територията на цялата Община.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Фигура 1. Взаимовръзка между ОПР Лом 2014-2020 със документите за стратегическо планиране по ЗРР, устройство на територията по ЗУТ и трансгранично развитие

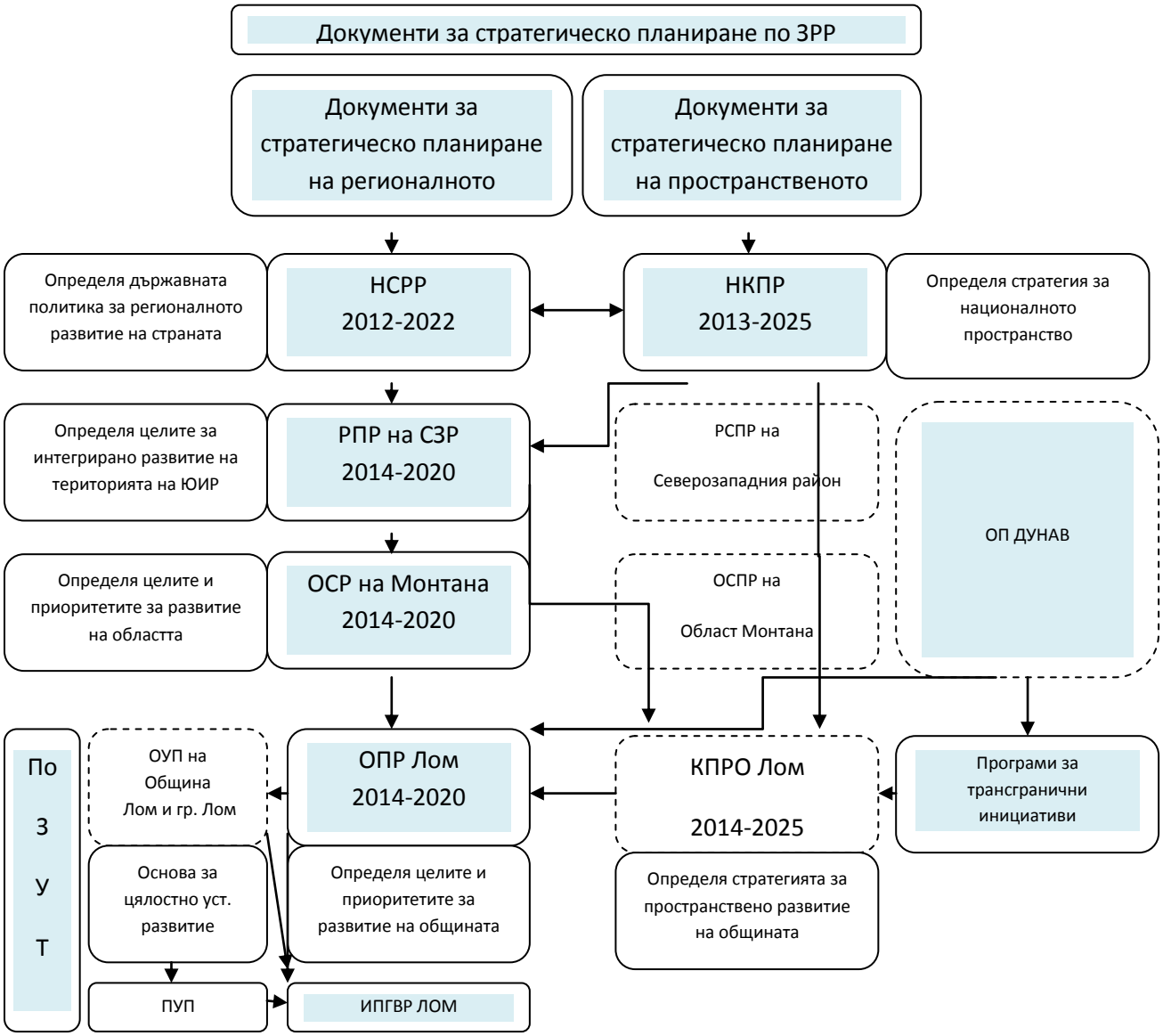

Легенда:

——— Съществуващ документ

- - - - - - Документ, който предстои да бъде разработен или да влезе в сила

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

1. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО И СОЦИАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЛОМ

1.1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА И ПРОФИЛ НА ОБЩИНА ЛОМ

Община Лом е разположена в Северозападна България и се включва към административния обхват на Северозападен район от ниво 2 /NUTS II/, административна област Монтана /NUTS III/, а общината отговаря на европейската класификация LAU 1.

Общината заема площ от 323,894 км^2, като по този показател се нарежда на четвърто място сред 11-те общини от област Монтана. Територията на община Лом формира 8,9% от тази на областта, 1,7% от площта на Северозападен район от ниво 2 и 0,3% от територията на страната.

Общината се намира в северната част на област Монтана, на крайбрежието на р. Дунав. На север граничи с Р. Румъния, на изток-югоизток - с община Вълчедръм /област Монтана/, на юг - с общините Якимово, Медковец и Брусарци /област Монтана/. В западна посока община Лом граничи с общините Ружинци и Димово, разположени на територията на област Видин.

От природногеографска гледна точка, община Лом е разположена в Западната Дунавска равнина, на територията на Арчаро-Орсойската /на запад/ и Долноцибърската /на изток/ крайдунавски низини, както и в част от територията на две плоски вододелни плата, разположени между долините на реките Скомля и Лом, и Лом и Цибрица. От гледна точка на ландшафтното райониране на България, територията на общината е част от Придунавско-Добруджанската област.

Северната граница на общината съвпада с държавната граница и следи талвега на река Дунав. Източната граница отделя землището на село Станево от долината на река Цибрица, като на север започва от дунавския бряг, след което пресича малкия ляв приток на Цибрица - река Липница, източно от село Ковачица. Продължава на югозапад през платовидния вододел, отделящ водосборите на река Лом /на запад/ и река Цибрица /на изток/. Най-южната точка по границата на общината е при река Лом, в южния край на село Сталийска махала. Оттук започва югозападната граница, която пресича нисък вододел с асиметрични склонове между долината на река Лом и долината на река Скомля, разположена западно от границата на общината. Югозападно от село Добри дол общинската граница променя посоката си в северна, а след това в източна и се спуска през централната част на Арчаро-Орсойската низина към дунавския бряг в района на о. Скомен. /Вж. Приложения/

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Най-голяма надморска височина, територията на общината достига в западната част на вододелното плато, южно от село Добри дол - 194,3 м, а най-ниско е разположена територията на крайдунавските низини - Арчаро-Орсойска /36,8 km^2/ и Долноцибърска /21,5 km^2/ - ок. 28-29 м н.в.

Разположението на общинския център гр. Лом на брега на р. Дунав, поставя територията на общината на кръстопътя на два европейски транспортни коридора. Пристанище Лом е пресечна точка на коридор №7 Рейн - Майн - Дунав, осъществяващ транспортна връзка между Черно и Северно море и коридор №4, свързващ Централна с Югоизточна Европа, чрез възможностите на пристанище Лом.

Стратегическото местоположение на община Лом, спрямо ключови европейски транспортни артерии и наличието на пристанище Лом, създават благоприятни възможности за икономическото развитие на общината на национално и международно ниво. Пристанище Лом е второто по големина дунавско пристанище в страната и осигурява най-късата директна сухоземна връзка със средиземноморското пристанище Солун. /460 км/

По данни на НСИ, най-голям дял от територията на община Лом, заемат земеделските територии - 79%, равняващи се на 255 883 дка. На второ място се нареждат населените места и други урбанизирани територии с площ от 27 378 дка, или 8,5% от териториалния обхват на общината. Във връзка с природногеографски особености на територията, горските площи заемат едва 4,6% /14 841 дка/. Последно място по показателя баланс на територията, заемат площите за добив на полезни изкопаеми - 81 дка /0,03%/, както и тези за транспорт - 0,6% /1 992 дка/.

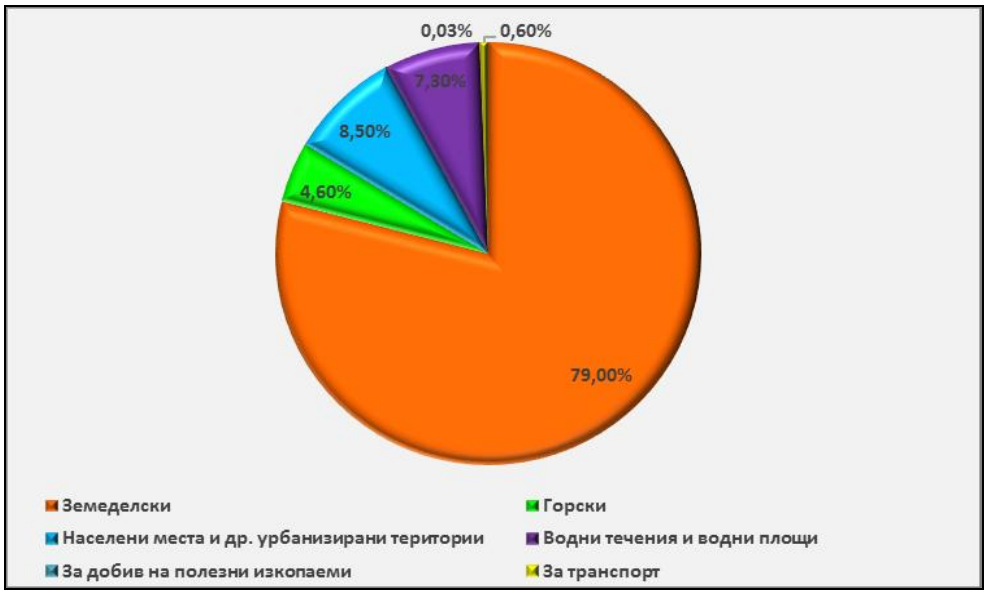

Фигура 2. Баланс на територията на община Лом към 31.12.2000 г. /територия по фонд, %/
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Към териториалния обхват на общината се включват 10 населени места, от които 1 град - общинският център гр. Лом и 9 села. По данни от последното преброяване на населението, към 01.02.2011г. в община Лом живеят 28 139 души, от които почти 80% /22 507 д./ - в гр. Лом и 20% /5 632 д./ - в селата. Според последни статистически данни за протичащите демографски процеси в страната, към 31.12.2013 г. броят на населението в общината е 27 140 д., които формират 19,2% от населението на област Монтана. Отчетеното намаление в броя на населението на община Лом, спрямо преброяването през 2011 г., е 3,6% /999 д./.

Съотношението между градското и селското население към 31.12.2013 г. е 80,3% /21 787 д./, които живеят на територията на общинския център - гр. Лом, спрямо 19,7% /5 353 д./ - на територията на останалите девет населени места в общината. Броят на населението на гр. Лом отрежда на общинския център място сред малките градове в страната /с население между 10 и 30 хил.д./. По смисъла на НКПР 2013-2025г. модел „Изходно състояние" на йерархичната система градове-центрове, Лом спада към 4-то йерархично ниво – малки градове с микрорегионално значение за територията на групи общини.

Град Лом е разположен на 158 км от столичния град - гр. София, на 301 км от гр. Пловдив, на 540 км от гр. Бургас и на 542 км от най-голямото пристанище в Р. България - Пристанище Бургас. Общинският център се намира на 51,2 км от областния център Монтана, на 61,3 км от гр. Видин и на 69,3 км от Дунав мост 2 - мост ,,Нова Европа", осъществяващ транспортна връзка с румънския град Калафат.

1.2. ПРИРОДНИ УСЛОВИЯ И РЕСУРСИ НА ОБЩИНА ЛОМ

1.2.1. Оценка на природно ресурсния потенциал

1.2.1.1. Геоложки строеж – морфоложки и литогенни особености

В структурно отношение територията на община Лом е част от Мизийската плоча, като конкретно попада в обсега на една от нейните съставни части - Ломската депресия. Това е обширна негативна структура с дълго геоложко развитие, при която е водеща проявата на унаследени негативни тектонски процеси, започнали през горната креда и продължили през палеогена и неогена. В литоложко отношение на повърхността са широко представени кватернерните отложения с алувиален, еоличен или смесен произход. Това са песъчлив льос /разпространен главно в северната и североизточната част на вододелното плато между реките Лом и Цибрица/, типичен льос /южната част на същото вододелно плато, както и северните част на вододела между реките Скомля и Лом/, глинест льос /южните части от водела между реките Скомля и Лом/, алувиални отложения от заливната и надзаливните речни тераси - чакъли, пясъци и глини,

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

разпространени върху най-големи площи по долината на река Лом, както и в двете крайдунавски низини. На по-малка площ от територията на общината на повърхността се разкриват плиоценските глини с прослойки от пясъци и лигнитни въглища. Това са главно стръмните западни, северни и североизточни склонове на платото между реките Лом и Цибрица и северните склонове на вододелното плато на запад от река Лом към Арчаро-Орсойската низина. Алувиално-пролувиалните пясъци и чакъли са разпространени главно по десния стръмен склон на река Лом и по северната периферия на платото, южно от Арчаро-Орсойската низина.

В рамките на Дунавската равнина Льосовата покривка изтънява от север на юг, както и от запад на изток. Тя е най-дебела в Западната Дунавска равнина при с. Орсоя, където на отделни места близо до дунавския бряг достига 100-120 м н.в.. Средната дебелина на льосовата покривка в тази част е 50 м н.в.

Територията на общината попада в низинния хипсометричен пояс /0–200 m/ на Западната Дунавска равнина, в който са добре представени както крайбрежните акумулативни низини, така и плоските вододели с асиметрични склонове, асиметричните и каньоновидните речни долини. Наклонът на топографската повърхнина е в посока север-североизток.

Асиметричните вододелни ридове между реките Скомля и Лом, както и между Лом и Цибрица, се отличават с просторни полегати източни склонове, които постепенно преминават в заливната тераса на съседната река, и със стръмни, на места почти отвесни, западни склонове. С подобен характер са и долините на река Лом и река Цибрица, отличаващи се със стръмен десен и полегат ляв долинен склон. На север вододелните плата завършват със стръмни, на места терасирани от екзогенните процеси склонови откоси, които ограничават крайбрежните низини - Арчаро-Орсойска на запад и Долноцибърска на изток, като директно се спускат към река Дунав.

Съвременният морфоложки облик на асиметричните долини на реките Лом и Цибрица е предопределен от наклона на първичната топографска повърхнина и от разположението на пластовете от седиментната неогенска основа. В резултат на проявени през плейстоцена епейрогенни издигания, регресивното всичане на тези реки е било съпроводено с постепенно изместване на техните легла отляво надясно по наклона на пластовете. Заедно с това е протичал процес на отлагане на глини и чакъли по полегатите леви долинни склонове и подмиване и оформяне на стръмните десни склонове.

С каньоновиден характер е врязаният в западната част на вододелното плато Манастирски дол, който се простира югозападно от село Добри дол.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Основните морфоскулпторни процеси на територията на община Лом са обусловени от широкото разпространение на льосовия скален комплекс и неогенските водонепропускливи глинести пластове. Доминират свлачищните, ерозионните и суфозионните процеси и форми.

В резултат на ускореното действие на ерозионните и суфозионните процеси в горната част на стръмните десни долинни склонове в разкритието на льосовата покривка се образуват дълбоки ровини с отвесни склонове /т. нар. фунии/. По техните дъна минават черни пътища в землищата на селата. Върху плоските била на вододелите се наблюдават процеси на слягане и уплътняване на льоса. Те са резултат от гравитационната динамика на валежните води и суфозионните процеси, които обуславят образуването на овални понижения - т. нар. „льосови блюдца".

Льосовите стени и откоси са характерни за льосовата морфология и са обусловени от неговата добре изразена вертикална цепителност. Някои от тях представляват рамена на големи свлачища, формирани в льосовата покривка. Разпространени са близо до дунавския бряг. Такива форми са особено изразителни в района на селата Сливата и Орсоя. Този вид морфоструктури определят риска от свлачища и свлачищни процеси в тези райони.

Активните и затихналите свлачищни процеси формират в релефа характерни отсядания и нахълмявания. Свлачищата са обусловени от геоложкия строеж, хидрогеоложките условия, сеизмичната активност, режима на повърхностните води и атмосферните валежи, както и от антропогенната дейност.

Според данни на „Гражданска защита" на територията на община Лом са регистрирани 30 свлачища, като най-голям е техният брой в района на селата Орсоя и Сливата.

Свлачището при село Орсоя е едно от катастрофалните по дунавското крайбрежие. В района на селото има 8 активни свлачища, като най-големите свличания са били през 1978 и 1988 г., при което са унищожени 143 сгради и инфраструктурни обекти. Дължината на свлачището е около 5 км, а ширината - около 1 км. Пътят, който преминава през селото и се намира в долната част на свлачището, все още изпитва остатъчни деформации. Свлачища има и в строителните граници на гр. Лом - 6 на брой, особено опасни са тези в кв. „Боруна" и кв. „Младеново", поради голямата концентрация на население. През 1979 г. свличането в кв. „Боруна" има обем от 30 млн. м^3. Свлачищни процеси са характерни и за землищата на селата Долно Линево и Добри дол.

Характеризираните по-горе особености на геоложкия строеж и морфоскулпторните процеси в община Лом поставят високи изисквания към изградената и изграждащата се селищна, селскостопанска, транспортна, комуникационна и др. инженерна инфраструктура. Рискови за общината са територите заети

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

от активни свлачищни процеси, които изискват постоянно проучване, мониторинг, противосвлачищни и противоерозионни мероприятия. Платовидният релеф на вододелните ридове, в съчетание с черноземните почви, създава благоприятни условия за развитие на земеделието. Тези територии отдавна са превърнати в обработваеми земи. Земеделската дейност обаче трябва да бъде съобразена със спецификата на процесите на ерозия и суфозия, протичащи в слабо споения скален фундамент. Крайбрежните дунавски низини са заети от множество блата, някои с временен характер, и „старици" (стари речни ръкави, които към момента са отводнени). Релефът в тях е частично антропогенизиран в резултат на изграждането на защитни диги и отводнителни канали, както и на обработваеми земи. Удобни за изграждането на пристанища по дунавското крайбрежие са устията на основните притоци. На територията на община Лом това е едноименната река, при чието устие функционира едно от големите български товарни дунавски пристанища - Лом.

1.2.1.2. Полезни изкопаеми

Ломският въглищен басейн е единственото находище на лигнитни въглища в Северна България. Възрастта му е плиоценска, а запасите се оценяват на 220-240 млн. тона. Поради неблагоприятни хидрогеоложки условия не се експлоатират.

На територията на община Лом няма други значими находища на полезни изкопаеми с големи запаси или потенциал. Територията разполага с достатъчен природноресурсен потенциал на инертни материали - пясъци, чакъли, в случай че, добивът на такива би бил необходим в бъдещо време. Находище на торф има северозападната част на общината, в района на селата Добри дол и Сливата.

Единствената дългосрочна перспектива за стопанска инициатива на община Лом в областта на полезните изкопаеми е лигнитният въглищен басейн. Проучвания посочват, че в него се съдържат около 14 % от лигнитните въглища на страната. При добра преценка на условията за експлоатация и подходящи технологии този басейн може да премине от категорията „перспективен" към категорията „експлоатиран". Тъй като този вид ресурси са изключителна държавна собственост, бъдещата експлоатация е изцяло подчинена на държавната политика в областта на енергийните ресурси. Основния извод е, че полезните изкопаеми няма да оказват важно значение за социално - икономическото развитие на община Лом до края на 2020 г.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

1.2.1.3. Климат и климатични ресурси

Територията на общината попада в областта на умерено-континенталния климат. Основни фактори за неговото формиране са географското положение, особеностите на надморската височина и релефа, елементите на атмосферната циркулация, радиационните условия. Като част от територията на Западната Дунавска равнина, община Лом изпитва влиянието на трансформирани въздушни маси с различен произход, като за това важно значение имат орографските бариери на Карпатите и Стара планина, и широката отвореност на Дунавската равнина на изток и североизток към Източноевропейската равнина. За климата на Западната Дунавска равнина голямо значение имат идващите от северозапад влажни океански въздушни маси. През студеното полугодие важно климатообразуващо значение имат континенталните въздушни маси. С по-малка честота е влиянието на проникващи от юг тропични въздушни маси, главно през топлото полугодие.

Продължителността на слънчево греене за територията на община Лом е средно 2085 h годишно с максимум през юли /323 h/ и минимум през декември /58 h/. За повечето станции в равнинната и хълмистата част на страната сумите варират от 2000 до 2250 h. Разположението на ст. Лом на брега на река Дунав благоприятства регистрацията на повече дни с мъгла или ниска облачност, което поставя станцията по-близо до долната граница на средните суми на слънчево греене. Средногодишно дните с мъгла в станцията са 41,3, а най-много са те през декември - средно 9,8 дни. Средната годишна облачност е 5,4 бала, с най-високи средни стойности през декември - 7,4, а най-ниски - през август /2,8 бала/.

Според данните от Климатичен справочник на България /т. 3, 1983/, които обхващат периода 1931-1970 г., средната годишна температура за станция Лом е 11,6 °C, като най-ниската средномесечна е през януари /–2,1 °C/, а най-високата - през юли /+23,4 °C/. Абсолютната максимална температура е измерена през месец август /+42,3 °C/, а абсолютната минимална - през месец януари /–29,9 °C/.

В последните години се публикуват все повече данни и анализи за климатичните изменения в различни територии вкл. в България. Тези анализи съпоставят периоди с различна дължина с периода 1961-1990 г., определен като климатична норма от Световната метеорологична организация. Средната годишна температура в ст. Лом е 11,7 °C /период 1961-2005 г./, което доказва повишение с 0,1 °C в сравнение с нормата. Отчита се повишение на средните януарски температури за периода 1961–2005 г.: средната стойност е -0,6 °C при норма -0,9 °C /1961-1990/. Средната юлска температура /23,0 °C/ е с 0,4 °C

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

по-висока от нормата. Това доказва, че измененията на климата са в посока по-високи температури през зимата и лятото /общо затопляне/ и съкращаване продължителността на преходните сезони пролет и есен.

Сравнението на данните от двата източника показва по-големи различия през зимния период, който е станал относително „по-топъл". В резултат средната годишна температурна амплитуда намалява от 25,4 °C /за периода 1931-1970/ на 23,6 °C /за периода 1961-2005/. Стойностите на абсолютните максимуми и минимуми се запазват.

Дължината на изследвания период е важна при анализа и изводите за подобни изменения. При по-къс период /30 години/ се отчитат още по-високи средни стойности. На база на средни данни за периода 1979-2008 г., за ст. Лом са измерени следните средни стойности: най-ниска температура - януари +0,3 °C, най-висока - юли +23,5 °C, средна годишна + 12,0 °C.

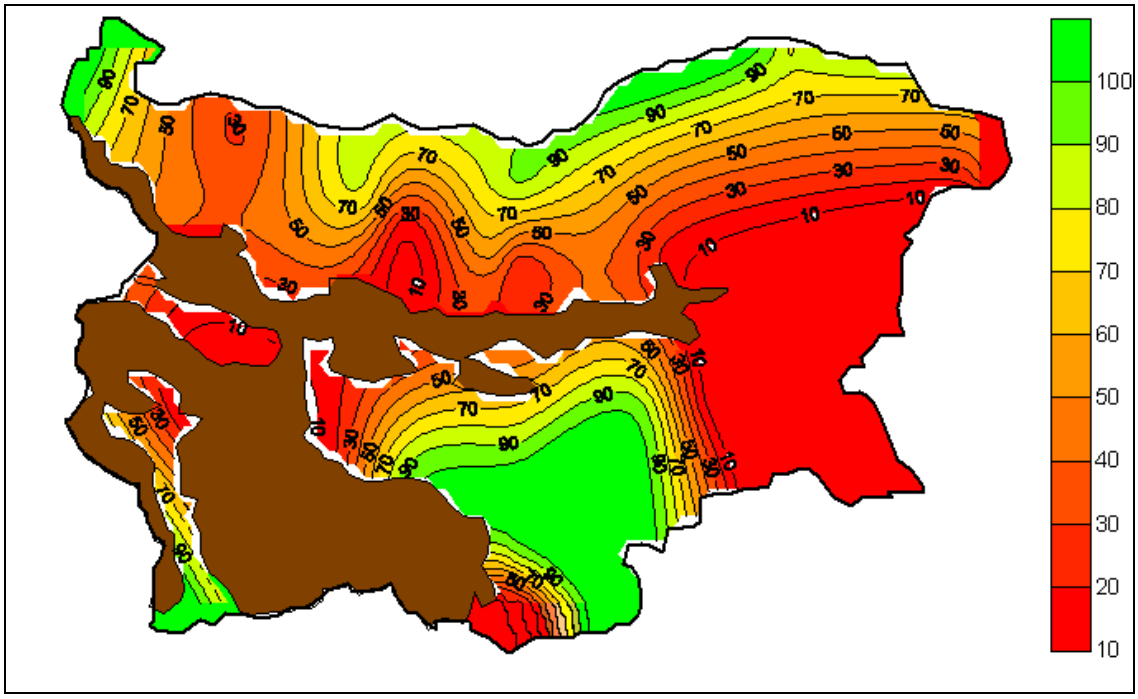

Пространствено разпределение и вероятност за натрупване на сума от активни температури 3800 °C през реалния вегетационен период (1971-2000) Източник: НИМХ-БАН

От агроклиматична гледна точка са важни периодите на устойчиво задържане на температурите над 0, 5, 10 и 15 °C. В 316 дни от годината температурата на въздуха се задържа устойчиво над 0 °C /средно между 9 февруари и 23 декември/. В 252 дни тя е над 5 °C /между 14 март и 22 ноември/, в 205 дни - над 10 °C /между 3 април и 26 октомври/ и в 155 дни - над 15 °C /между 29 април и 2 октомври/, данните са за периода 1931-1985 г. Важни са температурните суми през активния вегетационен период /над 10 °C/, които

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

за станция Лом са 3800 °C. Може да се предположи, че за последните 30-40 години тази сума се е увеличила предвид тенденцията на повишение на средните месечни температури, особено през зимния период. Тази стойност е една от високите за страната, с изключение на районите по поречието на река Струма на юг Кресненския пролом и е съпоставима с тези по поречието на река Марица и части от южното Черноморско крайбрежие. Крайдунавските низини, част от които е и община Лом, са местата с най-топло лято в умерено-континенталната климатична област в България. Средната продължителност на безмразовия период по брега на река Дунав е 15–20 дни, но това важи за ивица, отдалечена от брега на неповече от 1-1,5 км.

Средните суми на годишните валежи могат също да бъдат сравнени за различни периоди. За периода 1931-1985 г. в станция Лом средната годишна валежна сума е 558 mm. Главният максимум на валежите е през юни /71 mm/, а главният минимум - в края на лятото, през септември /35 mm/. Отбелязват се и вторични максимум и минимум, съответно през ноември /52 mm/ и февруари /37 mm/. Сезонното разпределение показва изравнени суми през пролетта и лятото, най-малко са валежите през зимата. Периодът 1961-2005 г. показва лек спад на годишната сума - 544 mm, която обаче е еднаква с нормата /543 mm/. Известни различия в сравнение с първия период има по отношение на месечното разпределение на средните суми, най-вече изместване на главния минимум от септември в август /33 mm/. За периода 1979-2008 г. средната годишна сума е 547 mm, най-ниската средна месечна е през септември /33 mm/, а най-високата - през юни /65 mm/. Интересно е, че сумите през януари, февруари и март са почти изравнени, но вместо през февруари, вторичният минимум се измества през януари /40 mm/. Наличието на преходност в режима на валежите /два максимума и два минимума/ е характерно за поречието на Дунав не само на територията на България, но и в страни нагоре по течението. Някои изследователи предполагат, че причината е навлизане на средиземно климатично влияние по долините на Драва и Сава към поречието на Дунав и закономерно увеличаване на валежите през ноември. По-ниската годишна валежна сума в крайдунавските низини, вкл. и община Лом, в сравнение с други части от Дунавската равнина, се дължи на валежна сянка, създавана от Карпато-Балканската орографска дъга. Тя ограничава нахлуването на въздушни маси от север, запад и югозапад.

Може да се обобщи, че за разлика от температурите, при сумите и режима на валежите в района на станция Лом няма значителни изменения. Налице е слаба тенденция на намаляване. Съчетанието на тенденцията на по-високи зимни температури и сравнително малкото количество валежи води до намаляване на водните запаси през този сезон. От друга страна се засилва честотата на поройните валежи,

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

което води до редица неблагоприятни последици свързани с процесите на ерозия, свличания, наводнения и други.

Максималният денонощен валеж в станцията е 94 mm, отчетен през месец юни 1940 г. Средните месечни максимални денонощни количества варират между 12 и 24 mm, а средното годишна стойност е 39 mm. През годината преобладават дните и количеството на течните валежи, които са регистрирани през всички месеци. Най-много дни с дъжд има през пролетта, като максимумът е през месец май - средно 14 дни. Най-малко са през януари - средно 3 дни. През студеното полугодие се регистрират повече дни с твърди валежи. За станция Лом те са отчетени през месеците от октомври до април, като в четири от тях - от декември до март валежи от сняг има в над 50% от годините в разглеждания период 1931-1985 г. Най-много дни със снеговалеж има през януари - средно 6 дни. Продължителността на задържане на снежната покривка също има важно климатично и стопанско значение. Средната продължителност на задържане на снежна покривка за годината е 44 дни. Дни със снежна покривка се отчитат от третото десетдневие на декември /средно 5 дни/ до първото десетдневие на март /средно 3 дни/. Най-много дни със снежна покривка има през януари /средно 19 дни/ и през февруари /средно 18 дни/. Напълно закономерно задържането на снежната покривка е свързано и с отчитането на отрицателни температури през този период на годината.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

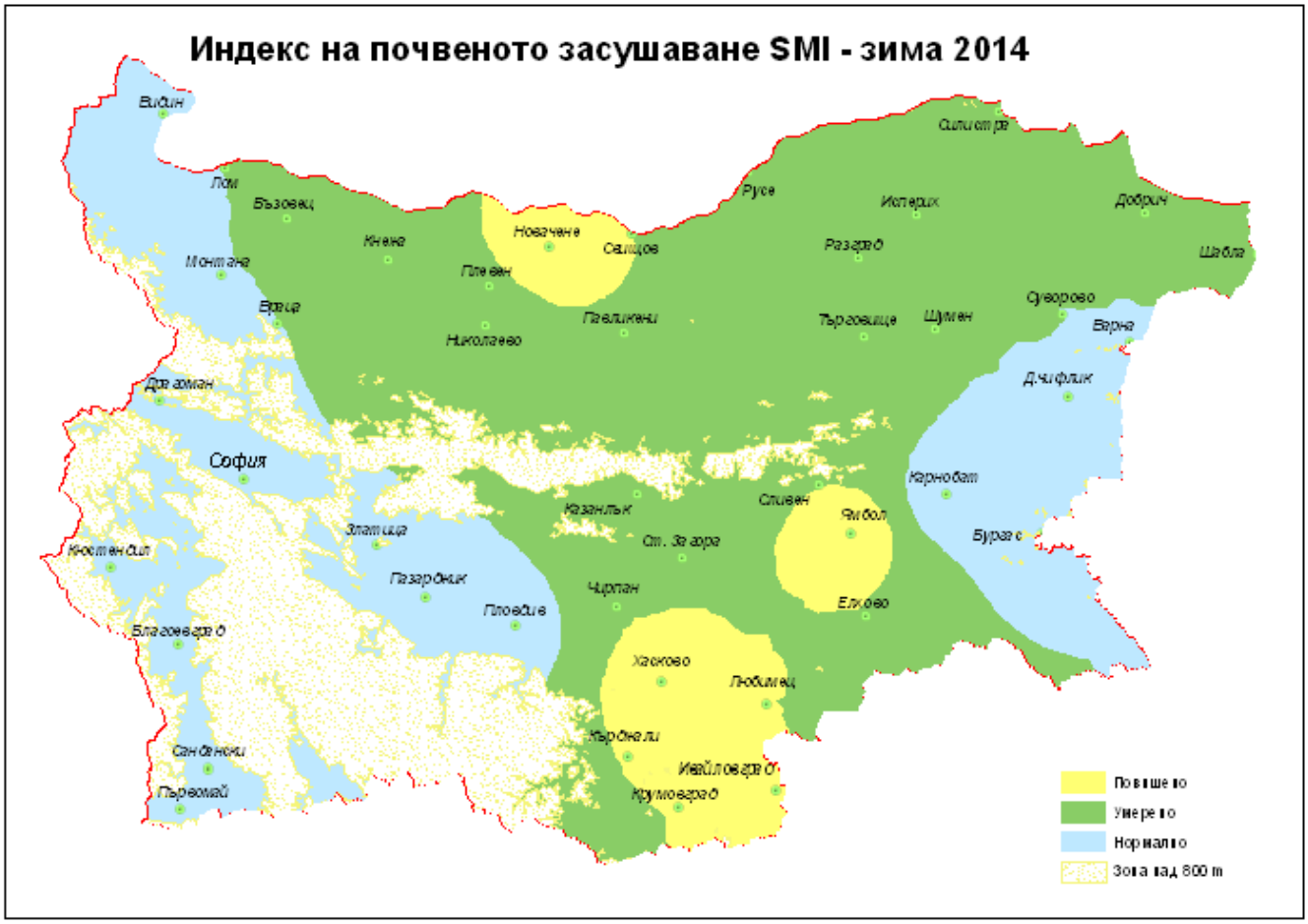

Източник: НИМХ-БАН

Интересно е да се отбележат и периодите без валеж с максимална продължителност - средно това са 13 дни през септември и октомври, като с близки стойности са и юли /11 дни/, и август /12 дни/. През лятото и началото на есента се оформя период на засушаване свързан с намаляването по честота и количество на валежите и отчитането на максимални стойности в хода на температурата. Това е важно условие за необходимостта от напояване на земеделските култури.

Ветровата дейност е също важна характеристика на климата в дадена територия. Средната годишна скорост на вятъра в ст. Лом 1,7 m/s. С най-високи скорости са ветровете през пролетта - март и април /2,2 m/s/. Тяхната скорост отслабва през летния и есенния период до 1,2-1,3 m/s. Разположението на територията в умерените географски ширини предполага активизация на циклоналната дейност през пролетния сезон. Тя е свързана не само с повишаване на валежните количества, но и с регистриране на ветрове с по-голяма скорост при преминаването на студени атмосферни фронтове от атлантически циклони. Доминират западните и северозападните ветрове. Важен показател за стопанската дейност е

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

броят на дни със силен вятър /над 14 m/s/. За станция Лом този брой е 14,4 дни средногодишно, което е малко над средната стойност за страната /13 дни/. 92 % от тези ветрове имат западна посока.

При създаването на устройствени планове на територията, изграждането на индустриални и добивни площадки и съоръжения, жилищни райони и др., е важно съобразяването с посоката и скоростта на ветровата дейност. Трябва е да се има пред вид и броят на дните с тихо време, при което въз въздуха се задържат различни замърсители. Запрашването на въздуха при тихо време е свързано и с активната земеделска дейност. За община Лом в този аспект най-рисков е лятно-есенният период.

От агроклиматична гледна точка климатът на община Лом може да бъде определен като полутопъл, сух, степен, при който сухите месеци са повече от три, а максималният безмразов период е по-малък от пет месеца.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

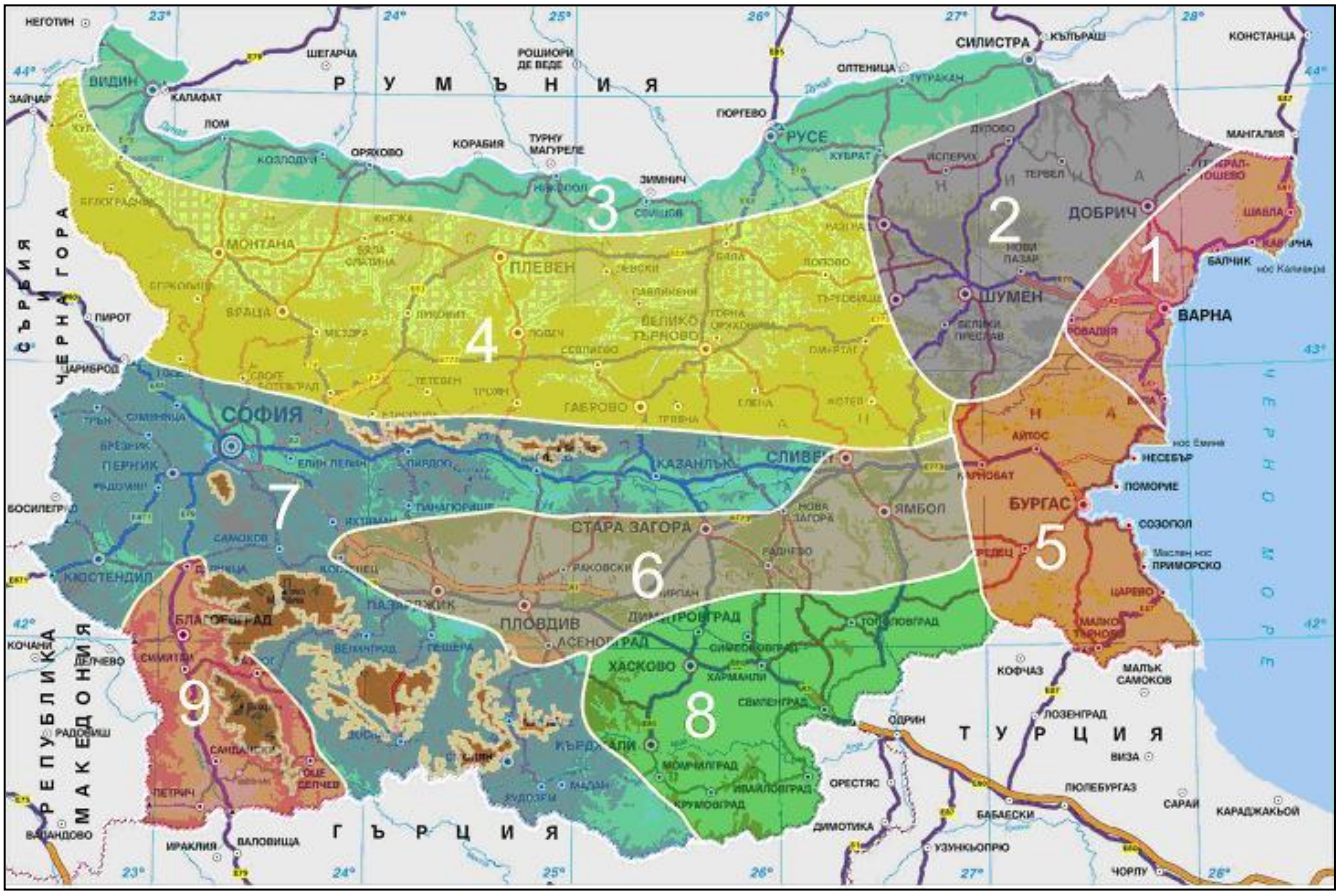

Климатична зона 3	Северна България - поречието на р. Дунав											
Отоплителен сезон	Начало: 23 октомври Край: 15 април				Изчислителна външна температура				- 17,0 °C			
					Денградуси при средна температура в сградата 19 °C				2600			
Месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Брой изчислителни дни в месеца												
	31	28	31	30	31	30	31	31	30	31	30	31
Средна месечна температура, °C												
	0,1	0,0	5,9	12,5	17,4	21,4	24,0	23,4	19,2	13,3	6,7	0,8
Средна месечна относителна влажност, %												
					70,0	67,5	65,0	65,5	70,0			
Среден интензитет на пълната слънчева радиация по вертикални повърхности, W/m2												
Север	21,2	33,5	46,2	62,4	76,8	83,4	82,7	74,5	58,7	38,9	24,4	18,4
Изток	36,8	56,9	67,0	84,3	106,9	120,4	124,9	125,2	104,1	66,6	42,8	32,6
Запад	36,8	56,9	67,0	84,3	106,9	120,4	124,9	125,2	104,1	66,6	42,8	32,6
Юг	66,3	93,0	87,1	83,8	90,2	96,7	104,7	127,9	136,5	104,3	75,8	60,3
Хоризонтална повърхност	45,5	77,6	105,9	147,1	191,6	215,4	223,8	217,0	164,0	93,9	54,0	39,1

Климатични зони по Наредба № РД-16-1058

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

1.2.1.4. Потенциал за използване на ВЕИ

Добрите показатели за продължителност на слънчевото греене дават основание да се твърди, че на територията на общината съществува висок потенциал за използването на слънчевата енергия в качеството й на възобновим източник на енергия. Вече са изградени три броя фотоволтаични централи. Възможност съществува и по отношение на добива на култури /рапица, соя, слънчоглед и др./ за производство на биогорива. Данните за скорост и честота на вятъра благоприятстват прогнозата на бъдещо използване и на вятърната енергия в отделни локалитети по територията[1].

[1] Вж. Програма за насърчаване използването на ВЕИ и биогорива в община Лом 2014-2020г.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

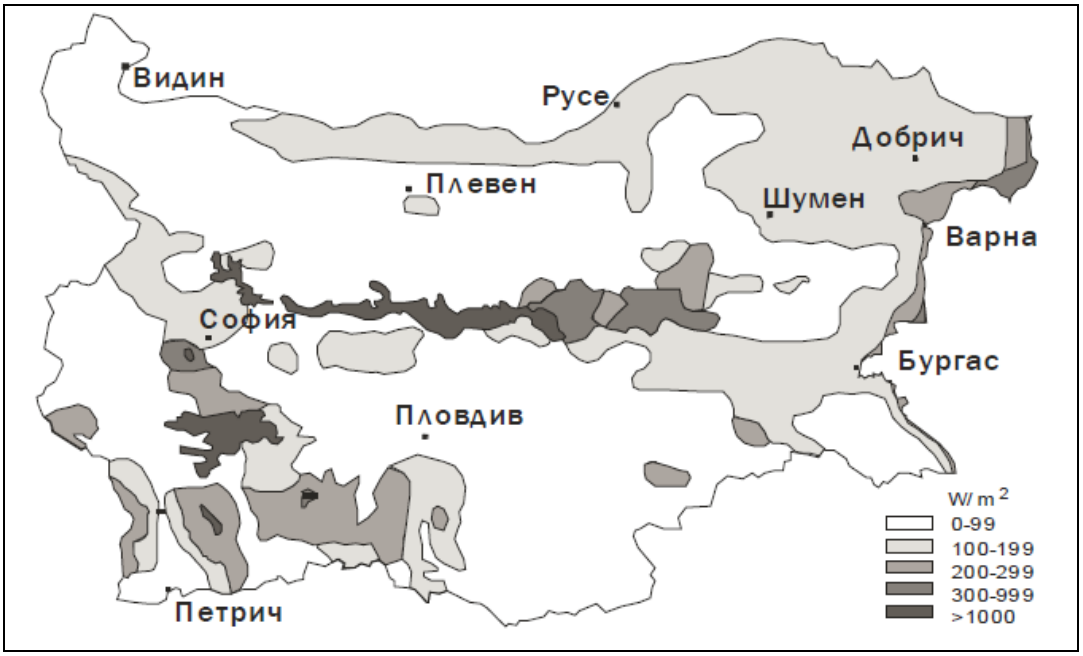

Плътност на енергийния поток на вятъра по зони, Източник: МИЕ 2012

1.2.1.5. Води и водни ресурси

В хидрогеоложко отношение община Лом попада на територията на Северобългарския артезиански басейн и неговия Ломски подрайон. Ломската депресия е обширна негативна структура с продължително геоисторическо развитие. От хидрогеоложка гледна точка важно значение имат запълващите я неогенски и кватернерни водоносни отложения. Напорните пресни води се съдържат в два пясъчни пласта на плиоцена /меот и понт/.

Над тези пластове се разполагат грунтовите води. Крайдунавските низини са част от територията на страната с най-големи запаси на ненапорни води. Алувиалните им отложения от чакъли, пясъци и глини имат мощност от 10 до 30 m. Те са с голям коефициент на филтрация, който за Арчаро-Орсойската низина е до 100-150 m за денонощие. Най-характерната особеност на тази низина е, че в нейната основа лежи понтския водоносен хоризонт, който тук се разтоварва чрез възходящ филтрационен поток. Режимът на нивата на подземните води се обуславя от водните стоежи на р. Дунав и от работата на отводнителната система. Динамиката на подземните води в низината е извънредно променлива във времето.

Долноцибърската низина е разположена в централната част на Ломската депресия. В нейната основа лежат отложенията на Брусарската свита, които на места са размити и отнесени от реката, така че

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

терасата в тези участъци лежи непосредствено върху понтския водоносен хоризонт. Филтрационните свойства са много добри, коефициентът на филтрация достига 120 m за денонощие. Режимът и балансът на подземните води се определя от нивото на р. Дунав и от работата на отводнителната система. При най-високи води филтрационният приток от реката към низината възлиза на 0,56 m^3/s, като в същото време отводнителната помпена станция изхвърля 0,58 m^3/s. Естественият подземен отток на низината към р. Дунав при ниски води е изчислен на 0,2 m^3/s.

Добри запаси на грунтови води има в речните тераси на реките Лом и Цибрица. Те подхранват с водите си понтския и брусарския водоносен хоризонт.

Химичният състав на подземните води е хидрокарбонатно-калциев или хидрокарбонантно-магнезиев. Част от грунтовите води в крайдунавските низини са замърсени с повече нитрати, фосфати, пестициди и др. химични съединения, свързани с активното използване на площите за земеделие. Значението на тези води е важно от гледна точка на използването им за водоснабдяване в бита и промишлеността. Община Лом разчита много за своето водоснабдяване на подземните води от структурата на Ломската депресия, което изисква да има постоянен и строг контрол на водоизточниците.

Основна речна артерия в общината е река Лом /92,5 км/, която извира под вр. Миджур в Чипровска планина. Тя е от средно големите по дължина и площ на водосбора реки в страната. На територията на общината попадат нейното долно течение и устие /общо около 17 км дължина/. Тук реката не получава притоци. Речното ѝ корито меандрира, на места има „старици" /стари речни корито, които към този момент са отводнени/. Речната долина е с подчертан асиметричен профил, със стръмен десен и полегат ляв долинен склон. Попада в областта с умерено-континентално климатично влияние върху речния отток. Той е силно променлив, средното му годишно количество близо до устието е 7,39 m^3/s. Периодът на пълноводие на река Лом при с. Трайково е от февруари до юни, а на маловодие от юли до октомври, с преходна фаза от ноември до януари. Най-ниската средномесечна стойност е 2,13 m^3/s, отчита се през месец август. Месецът с най-голямо количество на валежите май е и с най-висока стойност на средномесечния отток през годината - 14,6 m^3/s. Високи стойности има оттокът и през април /14,4 m^3/s/. Като цяло са проявени добре пролетното пълноводие и лятно-есенното маловодие. Повърхностното подхранване на реката е дъждовно-снежно, което е характерно за около две трети от територията на страната. Повърхностното подхранване доминира над подземното /за Дунавската равнина съотношението е 59:41%/. Температурата на водата се изменя средномесечно от 1,5 °C през януари до 19,7 °C през юли, като максималната достига 26 °C. През зимния сезон се образува брегови лед в продължение на средно 20 дни. Ледови явления може да се наблюдават

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

през периода декември-март. Средната годишна мътност на река Лом при село Трайково е 512 g/m^3, като количеството на плаващите наноси се увеличава най-много в периода на пълноводие /месец май/. По химичен състав водите са хидрокарбонатно-калциево-сулфатни със средна минерализация 122,3 g/l.

Проблем във връзка със стопанската дейност са речните прииждания /състояние на високи води за няколко дни/. За реките от територията на Западната Дунавска равнина средната честота на тези случаи е различна и се проявява през всички месеци на годината. Най-много такива състояния се регистрират през периода на пълноводие. За река Лом при с. Трайково това е месец април с 24,1 %. Висок е делът на високите вълни и през месец май /17,2%/. Продължителността на прииждания зависи от времетраенето и количеството на валежите, площта и формата на водосборния басейн, от средния наклон на територията и залесеността. По степен на поройност река Лом се класифицира като средно поройна. През 2005 г. значителни наводнения опустошават големи територии в цялата страна, като засягат водосборите и от западната част на Дунавската равнина.

Разположението на гр. Лом на дунавския бряг определя и риска от прииждания и наводнения от река Дунав. Високите води по река Дунав в българския участък имат най-голяма честота през периода на снеготопене и увеличаване на валежите през пролетния сезон. Най-високи са водните количества през април и на второ място през май. Това са и месеците с най-висока честота на проява и риск от наводнения. През април 2006 г. нивото на река Дунав при Лом достига рекордните 985 cm. Залята е цялата крайбрежна зона с административни и жилищни сгради, а пристанището преустановява работа. Чрез изграждане на 4 насипни диги е спасена централната градска част.

Необходимостта от изграждане на брегоукрепително съоръжение, е вследствие от критичните водни стоежи на р. Дунав и наводнението на градската крайбрежна част през 2006 г. В периода 2009-2011 г. на територията на община Лом се осъществява проект ,,Укрепване брега на река Дунав в района на градската част на гр. Лом‘‘. В процеса на реализация на проекта, е изградено брегоукрепително съоръжение с дължина от около 800 метра. Брегоукрепването е извършено в района на западния край на т.нар. „Белия кей” на „Пристанище – Лом” и ,,Морска администрация – Лом”. Конструкцията представлява съчетание от противосвлачищни мерки и предпазване от екстремно високи водни стоежи, целящи защита на града в този участък от наводнения.

През 2013 г. Басейновата дирекция за управление на водите в Дунавския район определя и картографира райони с потенциален риск от наводнения, създава планове за управлението им. В територията на община Лом такъв район е протежението на целия дунавски бряг, в който рискът е

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом”, финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет” 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.”

степенуван като „висок”. Най-застрашени в това отношение са ниските части от крайдунавските низини, както и самият град Лом, което изисква системата от защитни диги и отводнителни съоръжения да бъде под постоянен контрол и поддръжка. Проблемът с преодоляването на дунавските наводнения е от изключителна важност за общината и нейния общински център. Той създава риск за здравето и живота на населението, унищожаване на важни инфраструктурни обекти и като цяло парализиране на нейните основни функции.

1.2.1.6. Почвени ресурси

Широкото разпространение на льосовия скален субстрат и умерено-континенталните климатични условия са част от основните фактори за разпространението на черноземите на територията на община Лом. Най-обширни площи заемат карбонатните /calcic/ и обикновените /излужените, haplic/ черноземи /Chernozems, FAO/. По-голямата част от вододелните плата са заети от песъчливо-глинестите карбонатни черноземи. Те имат до 40-60 cm мощен хумусен хоризонт. На повърхността съдържат специфични образувания - карбонатни мицели. Тяхното отлагане в дълбочина може да достигне 150 cm. В част от районите с активни свлачищни и ерозионни процеси този почвен тип е средно и силно ерозиран - по северния склон на вододелното плато между реките Лом и Цибрица, част от десния долинен склон на река Лом и др. Обикновените черноземи имат тежък песъчливо-глинест механичен състав. Тяхно образуване е протекло при наличие на лесостепна растителност. Те са по-широко разпространени в Дунавската равнина, но на територията на община Лом заемат по-малка площ от карбонатните. Разпространени са най-вече на запад от долината на р. Лом по вододелното плато, както и близо до дунавския бряг, от двете страни на устието на реката. Имат по-добри агропроизводителни свойства от карбонатните заради тежкия си механичен състав и по-високата водозадържаща способност. Това са едни от най-плодородните почви в страната. В района на свлачището при селата Орсоя и Сливата те са ерозирани.

В най-източните периферни части на общината, на територията на Долноцибърската низина са развити ливадни черноземи /gleyic Chernozems/, тежко до средно песъчливо-глинести. Площите са малки. В Арчаро-Орсойската низина преобладават заблатените ливадни чероноземовидни почви с тежък песъчливо-глинест до леко глинест механичен състав. Тези два типа ливадни почви са разпространени във високите части на заливната и първата надзаливна тераса на река Дунав в крайбрежните низини. Те имат добре развит хумусен хоризонт до 60-70 cm и дълбок почвен профил до 90-100 cm. Това са богати на органично вещество почви. Известни са с високото си плодородие. Подходящи са за повечето земеделски култури.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом”, финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет” 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.”

Върху заливните тераси на река Лом са развити алувиално-ливадни почви /eutric Fluvisols, FAO/. Имат песъчлив и песъчливо-глинест механичен състав. Притежават хумусен хоризонт с мощност от 10 до 40 cm. По-голяма част от тези почви се отличават с високо плодородие. Подходящи са главно за зеленчукопроизводство, но също и за фуражни, технически и овощни култури.

Община Лом притежава почвено разнообразие с високо до много високо природно плодородие. Благодарение на това територията има дългогодишни традиции в активно развитие на земеделието. Важен проблем е опазването на плодородието на почвата от процесите на водна и ветрова ерозия, които в отделни територии са свързани с активните свлачищни процеси и липсата на горска растителност. /Вж. Приложения/

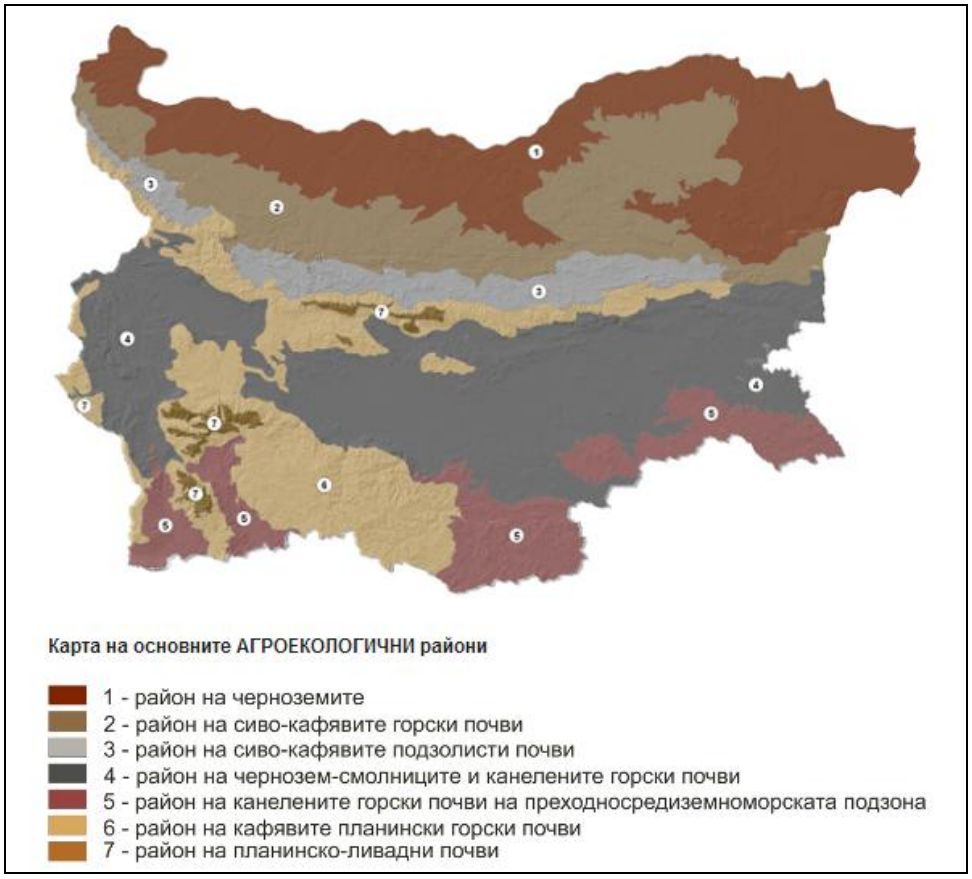

Агроекологични райони на България

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

1.2.1.7. Биологично разнообразие и горски ресурси

1.2.1.7.1. Растителност

Ландшафтите на крайдунавските низини се отличават с висока степен на антропогенизация. Това е довело до коренна промяна на растителността. Естествената ксерофитна лесостепна растителност е запазена на малки площи. Естествената растителност е типична за умерено континенталния климатичен пояс: тополови гори и единични съобщества от клен, ясен, липа, върба.

Срещат се отделни представители на сребролистната липа */Tilia tomentosa/*, горуна */Quercus daleshampii/* и полския клен */Acer campestre/*. На много ограничени пространства има съчетание на цер и мъждрян */Fraxinus ornus/*. Непосредствено до брега на река Дунав са запазени смесени гори от мъждрян, сребролистна липа и полски бряст */Ulmus minor/*, някъде и в съчетание с полски клен. На самия дунавски бряг и по островите в реката са разпространени черна елша */Alnus glutinosa/,* бяла върба */Salix alba/*, черна */Populus nigra/* и бяла */Populus alba/* топола. В заблатените територии на низините има хигрофитна и хидрофитна растителност от формациите на камъша, тръстиката и папура. Около осушените блата и езера има халофитна растителност. По вододелните плата, извън обработваемите площи, са разпространени възникнали вторично ксерофитни съобщества на белизмата, луковичната ливадина и садината. В пасищните райони доминират пасищният райграс и троскотът.

Вековната коренна промяна на растителността от територията на община Лом е довела последователно до промяна в облика на ландшафтите, в съотношението между топлината и влагата, до ускоряване на ерозионните и свлачищните процеси, промяна в структурата и състава на почвената покривка и др. За укрепване на дунавския бряг се извършват залесителни мероприятия, най-често с тополови насаждения. Основен проблем е незаконната сеч, особено в крайдунавските низини и по поречието на река Лом, който води до още по-силното намаляване на естествените първични, вторични или изкуствените степни, горски и крайречни формации, както и нерегламентирано увеличаване на площите с обработваеми земи в териториите на защитени природни зони.

1.2.1.7.2. Животински свят

Умерено-континенталният климат, широкото разпространение на льоса, наличието на отделни места на лесостепна растителност и широкото разпространение на площи със зърнени и други

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

селскостопански култури е довело до разпространение на гризачите, като заек, добруджански хомяк, степна домашна, източноевропейска и полска мишка, лалугер и др. Районът се обитава още и от таралежа, обикновената и малката кавяфозъбка, малката земеровка. В блатата край Дунав се срещат язовецът и видрата. Хищниците са представени от лисицата. От орнитофауната преобладават водоплаващите и водообитаващите птици, някои от тях редки и защитени, обитават рибарниците при село Орсоя, създадени на мястото на Орсойското блато. Това са малък воден бик, малък корморан, орел рибар, белоока потапница, белоопашат морски орел, блестящ ибис, бял щъркел, ливаден блатар, ливаден дърдавец, няколко вида чапли, чайки, рибарки и др. Освен тях са разпространени обикновен мишелов, късопръст ястреб, яребица, пъдпъдък, гълъб, гургулица и др. От земноводните и влечугите основни и важни за опазване представители са червенокоремна бумка, ивичест смок, обикновена блатна костенурка, шипоопашата костенурка, добруджански тритон. Водите на реките Лом и Дунав са обитавани от распер, балкански щипок, белопера кротушка, черна мряна, ивичест бибан, голяма и малка вретенарка, голям щипок, карагьоз (дунавска скумрия), сабица, високотел бибан и др. От безгръбначните ценни за опазване са видовете бисерна мида и бръмбар рогач.

1.2.1.8. Елементи на националната екологична мрежа - Защитени природни територии и защитени зони по НАТУРА 2000

Силната антропогенизация в района на община Лом и уникалността на някои ландшафти и видове, силно застрашени от намаляване на ареала /популацията/ или от изчезване, са довели до обявяването на 7 защитени зони от европейската екологична мрежа НАТУРА 2000. Пет от тях са обявени по Директивата 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна: „Моминбродско блато", „Орсоя", „Река Лом", „Долно Линево" и „Цибър".

- Защитена зона с код BG0000519 с наименование „Моминбродско блато", обявена с РМС №122 от 02.03.2007 г., обн. ДВ бр. 21 от 09.03 2007 г., с обща площ на цялата защитена зона 0,266 km²;
- Защитена зона с код BG0000182 с наименование „Орсоя" за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна по Директива 92/43/ЕЕС за опазване на хабитат ,,Панонски вътрешно континентални дюни" и находище за критично застрашен вид ,,вълниста козя брада", включен в Закона за биологичното разнообразие и в Червената книга на Република България.
- Защитена зона с код BG0000503 с наименование „Река Лом", обявена с РМС №122 от 02.03.2007 г., обн. ДВ бр. 21 от 09.03 2007 г., с обща площ на цялата защитена зона 14,411 km²;

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

- Защитена зона с код BG0000526 с наименование „Долно Линево", обявена с РМС №122 от 02.03.2007 г., обн. ДВ бр. 21 от 09.03 2007 г., с обща площ на цялата защитена зона 0,316 km²
  /Вж. Приложения – Защитени територии в община Лом/.
- Защитена зона ,,Цибър'' с код BG0000199.

По Директивата за птиците 79/409/ЕЕС, която препокрива зона по Директивата за местообитанията, е обявена защитена зона „Рибарници Орсоя" с код (BG 0002006) и „Цибърско блато" с код (BG0002104).

1.2.1.9. Основни изводи относно природно-ресурсния потенциал на община Лом

Географското разположение на общината създава отлични предпоставки за разгръщането на активна стопанска дейност и развитие на ефективно сътрудничество на всички нива в областта и района. Основно значение в тази насока има разработването и прилагането на обоснована и ресурсно осигурена инфраструктурна, главно транспортна и икономическа политика, ориентирана към транспорта, индустрията, земеделието, животновъдството, алтернативния туризъм, насърчаване използването на ВЕИ.

Общината се отличава с много благоприятно транспортно географско положение, което се подкрепя от основните направления жп. линиите София-Лом и София-Видин, изградени добри връзки с близко преминаващия транспортен коридор по пътя Е79, така и от субпаралелните пътища София - Велико Търново - Шумен – Варна и София – Плевен – Русе. Основен транспортен център е град Лом. Важно значение за общината имат вътрешнообластните комуникации и особено връзката с гр. Монтана и Видин за въвличането на малките селища в западната и южна част на територията в по-активен стопански живот.

Релефът на територията е предимно низинен. Доминират земите с надморска височина до 100 м. Общият наклон на топографската повърхнина е към долината на река Лом. Низинният релеф е отлична предпоставка за обработването на земите, изграждането и поддържането на инфраструктура, благоустрояването на населените места. Хълмистите терени на юг и изток създават добри условия за отглеждането на лозя, овощия, пасища.

Ломската депресия се отличава с повишена съвременна сеизмична активност. Това крие определени рискове за населението и стопанството на общината и следва да бъде предмет на целенасочено планиране за защита от бедствия, аварии и катастрофи.

Литоложката основа благоприятства за формирането на богатото почвено разнообразие на района и обилието на подземни водни ресурси. Запасите на полезни изкопаеми са незначителни и няма да оказват съществено влияние върху социално-икономическото развитие на общината в бъдеще.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Климатичните режими по територията благоприятстват комфорта на населението. Като неблагоприятни могат да бъдат посочени недостатъчните валежи и високият брой на дните с мъгли. Рисковите фактори се свързват с възникването на условия за проява на екстремни обилни изваляния, чиито последици имат силно негативен ефект - наводнения, ерозия, деструкция. Условията предполагат още проява на летни засушавания, възможност за възникването на полски пожари, дефицит на атмосферна и почвена влажност.

В агроклиматично отношение територията се определя като умерено гореща и с висок риск от засушаване. При използване на поливни мероприятия тя има висок потенциал за развитие на всички интензивни подотрасли на растениевъдството.

Добрите показатели за продължителност на слънчевото греене дават основание да се твърди, че в района съществува много висок потенциал за използването на слънчевата енергия в качеството й на възобновим източник на енергия. Възможност съществува и по отношение на добива на култури /рапица, соя, слънчоглед и др./ за производство на биогорива, както и ветрова енергия.

Районът се характеризира със добра отточност и средно изпарение, което обуславя умерен риск от засушаване. Голям процент от речните води се формират за сметка на подземните води, което изисква тяхното опазване. Районът е рисков по отношение на наводненията и съпровождащите ги нарушения на речните корита и промени в заливната тераса. На това основание важно значение за стопанската практика имат хидротехническите корекции и изграждането на защитни диги.

Поддържането на водните ресурси изисква специално внимание по отношение на: поддържането на естествената горска растителност, както и на растителността в речно-заливните тераси; почистването на речните корита от плаващи наноси и укрепване на речните брегове, където това е необходимо; съгласуване на изгражданата транспортна и друга инфраструктура с характеристиките на релефа и наличния потенциал за провокиране на ерозионни процеси.

Районът се отличава със значителни почвени ресурси, създаващи предпоставки за организация на широкоспектърно земеделие. Опазването на почвите е съвременна необходимост и тя се свързва с възможни проблеми, породени от естествени фактори като ерозионни процеси /особено в землищата на селата Орсоя, Добри дол и Сливата/, преовлажняване, деструкция в условията на наводнения. На това основание почвената покривка е уязвима на антропогенно натоварване, предимно в посока замърсяване от употребата на торове в земеделието, засоляване /при напояване/, деструкция на почвения профил. /Вж. Приложения/

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Естествената растителност има функциите на основен фактор за формирането на водните и почвените ресурси в общината, за предотвратяване на наводненията и смекчаване на негативните ефекти от засушаванията. На това основание е необходимо тяхното поддържане и опазване в близки до естествените им характеристики, както и ограничаване на антропогенизацията в горски условия за недопускане на процеси на фрагментация и деструкция. Също така защитените зони на територията на общината са отлична предпоставка за развитие на алтернативен научно-познавателен туризъм и провеждането на научни изследвания.

1.3. СЪСТОЯНИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

1.3.1. Обща характеристика на икономическото развитие на община Лом - основни показатели

Характерът на местната икономика се определя от влиянието на множество фактори, сред които: спецификите на природноресурсния потенциал, демографските фактори и условия, особеностите на селищната мрежа, параметрите на различните видове инфраструктура, както и наследените производствени традиции и съвременните пазарни тенденции.

Община Лом заема важно място в икономиката на област Монтана. Стойностите на основните икономически показатели отреждат на общината второ място сред 11-те общини в областта /след община Монтана/.

През 2010 г. в предприятията от нефинансовия сектор на община Лом се реализират 14,7% от произведената продукция и 19,6% от нетните приходи от продажби в област Монтана. Заетите лица в местната икономика формират 19,5% от техния общ дял в областта.

В периода 2007-2010 г. се наблюдава постепенно нарастване в стойностите на основните икономически показатели, характеризиращи местната икономика. Отчетеният ръст в тези стойности затвърждава водещото място община Лом в икономическото развитие на областта.

За изследвания четиригодишен период, се отчита нарастване в броя предприятията, с 11,8% /77 бр./ - от 651 бр. през 2007 г., на 728 бр. през последната 2010 г. Въпреки отчетения ръст, броят на предприятията през 2010 г., бележи спад с 1,6% /12 бр./ спрямо предходната 2009 г. /740 бр/.

Стойността на произведената продукция в нефинансовия сектор на община Лом нараства с близо 34%, равняващи се на 35 734 хил. лв. - от 105 465 хил. лв. през 2007 г., на 141 199 хил. лв. през 2010 г.

	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2012
Предприятия /бр./	651	692	740	728	-
Произведена продукция /хил. лв./	105 465	130 887	126 618	141 199	160 250*

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Нетни приходи от продажби /хил. лв./	-	263 211	262 455	260 739	265 979*

Таблица 1. Основни икономически показатели на нефинансовите предприятия в община Лом в периода 2007-2010 г.
По данни на: ТСБ Монтана * оценъчни данни

През 2008 г. стойността на произведената продукция в нефинансовите предприятия нараства с 24,1% /25 422 хил. лв./, спрямо 2007 г., докато през следващата година се отчита спад с 3,3% /4 269 хил. лв./ в сравнение с 2008 г. През 2010 г. стойността на показателя нараства с 11,5% /14 581 хил. лв./, като същият темп се запазва до 2012г., когато произведената продукция достига 160 250* хил. лв., което представлява 22,14*% от произведената продукция в област Монтана.

Реализираните нетни приходи от продажби в нефинансовия сектор на община Лом през 2010 г., се характеризират със стойност близка до тази от 2008 г. През последната изследвана година тези приходи са в размер на 260 739 хил. лв., които са с 0,9% /2 472 хил. лв./ по-малко от тези през 2008 г. /263 211 хил. лв./. За периода 2010-2012г. измененията са в положителна посока, като се отчита постепенно нарастване на приходите от продажби. Темпът на нарастване е 1,0% на годишна база като в абсолютно изражение достига 265 979 хил. лв., което е 15,38% от приходите от продажби в област Монтана.

По отношение динамиката в броя на предприятията по икономически дейности в периода 2007-2010 г. най-значителен ръст се наблюдава в следните икономически дейности: ,,Селско, горско и рибно стопанство“ /17 бр., 85%/, “Строителство“ /12 бр., 57,1%/, ,,Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ /11 бр., 3%/, ,,Транспорт, складиране и пощи“ /9 бр., 41%/, ,,Хотелиерство и ресторантьорство“ /2 бр., 3,7%/, ,,Здравеопазване и социална работа“ /5 бр., 11,4%/, ,,Други дейности“ /8 бр., 72,7%/.

Анализът на броя предприятия по икономически дейности, показва че най-значителен спад се наблюдава в ,,Операции с недвижими имоти“ и ,,Преработваща промишленост“, съответно с 42,3% /-11 бр./ и 5,2% /-4 бр./ за целия изследвания период.

	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Селско, горско и рибно стопанство	20	25	30	37
Преработваща промишленост	77	70	78	73
Производство и разпределение на ел. и топлоенергия и на газообразни горива	-	-	1	1
Строителство	21	29	34	33
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	372	385	391	383
Транспорт, складиране и пощи	22	24	27	31
Хотелиерство и ресторантьорство	54	53	62	56
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	-	2	3	2
Операции с недвижими имоти	26	12	17	15
Професионални дейности и научни изследвания	-	19	20	18
Административни и спомагателни дейности	-	6	6	4
Образование	4	4	5	4

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Здравеопазване и социална работа	44	45	49	49
Култура, спорт и развлечения	-	4	3	3
Други дейности	11	14	14	19

Таблица 2. Динамика в броя на предприятията в община Лом по икономически дейности за периода 2007-2010 г. /бр./
По данни на: ТСБ Монтана

Според броя на заетите лица в местната икономика преобладават микро предприятията /с до 9 заети/, които през 2010 г. формират 91,3% /665 бр./ от предприятията в нефинансовия сектор в общината. Това е единствената група предприятия, чийто брой нараства за четиригодишния период - отчетен ръст с 14,3% /83 бр./.

През 2010 г. малките и средните предприятия формират съответно по 6,6% /48 бр./ и 1,8% /13 бр./ от предприятията в нефинансовия сектор на община Лом. Най-нисък дял в разглежданата структура заемат големите предприятия, които съставляват 0,3% /2 бр./.

За изследвания период броят на малките предприятия намалява с 11,1% /6 бр./, докато този на средните бележи незначителен ръст.

Групи предприятия	Предприятия /брой/			
	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Община Лом /общо/	**651**	**692**	**740**	**728**
Микро /до 9 заети/	582	622	674	665
Малки /от 10 до 49 заети/	54	53	52	48
Средни /от 50 до 249 заети/	12	14	11	13
Големи /над 250 заети/	3	3	3	2

Таблица 3. Групи предприятия според броя на заетите в община Лом за периода 2007-2010 г.
Източник: ТСБ Монтана

1.3.2. Структура на общинската икономика по икономически сектори

Икономиката на община Лом се отличава с промишлено-аграрна специализация и с характерна териториална структура, изразяваща се в локализация на водещите промишлени производствени мощности в общинския център - гр. Лом.

Водещо място в структурата на местната икономика заема вторичният сектор, който през 2010 г. формира близо 54% от произведената продукция. На следващо място се нарежда третичният сектор - с дял от 23,7%, следван от първичния сектор с минимална разлика в дела на произведената продукция - 22,4%.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

1.3.2.1. Първичен сектор

В периода 2007-2010 г. стойностите на основните икономически показатели, характеризиращи развитието на първичния сектор в община Лом, бележат няколкократен ръст. Относителният дял на произведената продукция в структурата на местната икономика нараства значително - от 9,5% /10 068 хил. лв./ през 2007 г., на 22,4% /31 590 хил. лв./ през 2010 г. Въпреки отчетения ръст, стойността на разглеждания показател отрежда на първичния сектор последно място в икономиката на общината /със стойност за 2010 г. почти равна с тази на третичния сектор/.

Фигура 3. Произведена продукция в нефинансовите предприятия на първичния сектор в община Лом по години /хил. лв./
Фигура 4. Реализирани нетни приходи от продажби в нефинансовите предприятия на първичния сектор в община Лом по години /хил. лв./
По данни на: ТСБ Монтана

Реализираните нетни приходи от продажби в нефинансовите предприятия в сектора за изследвания четиригодишен период също бележат подобен ръст - от 10 391 хил. лв. /2007 г./ на 24 545 хил. лв. /2010 г./. Нетните приходи от продажби за последната година формират 9,4% от тези в местната икономика /последно място в икономиката на община Лом, спрямо другите два икономически сектора/.

Делът на нефинансовите предприятия на първичния сектор в структурата на местната икономика нараства от 3,1% /20 бр./ през 2007 г., на 5,1% /37 бр./ през изследваната 2010 г. Въпреки отчетения ръст, предприятията в сектора формират най-малък дял в икономиката на общината.

В периода 2007-2010 г. реализираните приходи от дейността на нефинансовите предприятия в първичния сектор бележат над стопроцентов ръст - от 18 011 хил. лв. през 2007 г., на 41 785 хил. лв. през

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

2010 г. Отчетената стойност на показателя през 2010 г. формира 14,3% от приходите от дейността на нефинансовия сектор местната икономика.

Броят на заетите лица за изследвания четиригодишен период бележи значителен ръст - от 157 д., равняващи се на 3,3% от заетите в нефинансовия сектор в местната икономика, на 349 д. през 2010 г., съставляващи 7,7% от заетите лица.

През 2010 г. дълготрайните материални активи /ДМА/ на първичния сектор формират 46,5% от ДМА на предприятията в общината. Стойността на показателя в периода 2007-2010 г. се характеризира с почти стопроцентов ръст, равняващ се на 27 152 хил. лв.

	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Произведена продукция /хил. лв./	10 068	14 733	17 476	31 590
Приходи от дейността /хил. лв./	18 011	20 053	26 013	41 785
Нетни приходи от продажби /хил. лв./	10 391	12 533	16 007	24 545
Заети лица /бр./	157	174	272	349
Дълготрайни материални активи /хил. лв./	28 021	34 987	40 748	55 173

Таблица 4. Основни икономически показатели на нефинансовите предприятия в първичния сектор в община Лом по години
По данни на: ТСБ Монтана

1.3.2.1.1. Земеделие

Земеделските територии заемат 81,5% /по вид територия/, равняващи се на 264 074 дка от площта на община Лом. Обработваемите площи формират 90,9% /240 056 дка/ от земеделските територии, в т.ч.: 59 360 дка, или 24,7% - поливни площи.

Броят на земеделските стопанства, попадащи в категория ‘‘стопанства с използвана земеделска площ‘‘ в общината през 2011 г. е 1 290, които формират 13,6% от стопанствата в област Монтана /9 500 бр./. Посочената стойност бележи ръст с 32 бр., равняващи се на 2,5% спрямо 2010 г., когато земеделските стопанства в разглежданата категория, са били 1 258 бр. Общият брой стопанства през 2010 г. е 1 341 /вкл. стопанства без използвана земеделска площ/, т.е. 83 стопанства, формиращи 6,2% не използват земеделска площ.

В периода 2003-2010 г. броят на земеделските стопанства в община Лом намалява с 2 200 бр., равняващи се на около 62% - от 3 541 бр. през 2003 г., на 1 341 бр. през 2010 г. За сметка на това намаление се отчита ръст в общия размер на ИЗП от стопанствата - от 106 942 дка през 2003 г., на 254 698 дка през 2010 г. Средният размер на ИЗП през 2010 г. е 202,5 дка.

В зависимост от размера на използваната площ /от по-малко от 0,1 дка до над 500 дка/, земеделските стопанства в община Лом се включват в различни категории. През 2011 г. най-голям дял

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

заемат земеделските стопанства с размер от 0,1 до 4,9 дка - 68,7% /886 бр./, докато най-голям размер използвана земеделска площ /равен или по-голям от 500 дка/ се пада на 28 стопанства, които стопанисват 242 870 дка, равняващи се на 95,4% от използваната земеделска площ /254 680 дка/.

	< 0,1	0,1-4,9	5,0-9,9	10,0-19.9	20,0-49,9	50,0-99,9	100,0-499,9	>=500,0
Брой стопанства	80	886	152	50	51	20	23	28
Използвана земеделска площ	-	1 568	1 055	687	1 540	1 550	5 410	242 870

Таблица 5. Земеделски стопанства в община Лом през 2011 г. - според размера на използвана земеделска площ /дка/
Източник: Областна стратегия за развитие на област Монтана за периода 2014-2020 г.

Броят на лицата, влагащи труд в земеделски стопанства в община Лом през 2010 г. е 2 583 д., в т.ч. 310 д. /12%/ - попадат в категория ‘‘несемейна работна сила‘‘, и 2 273 д. /88%/, се включват към категория ‘‘семейна работна сила‘‘.

1.3.2.1.1.1. Растениевъдство

Особеностите на природноресурсния потенциал на територията на община Лом предопределят водещото място на растениевъдството в структурата на земеделското производство. През 2010 г. броят на стопанствата с обработваема земя - 715 бр., формира 56,8% от стопанствата с ИЗП в общината /1 258 бр./.

Най-голяма площ заемат стопанствата /487 бр./, специализирани в отглеждането на зърнени култури - 126 102 дка, които формират близо 52% от обработваемата площ на стопанствата в общината. Следващо място заемат техническите култури, които се отглеждат в 68 стопанства на обща площ от 92 973 дка, равняващи се на 38,3% от обработваемата площ на стопанствата.

По отношение на показателя „брой стопанства” първо място заемат стопанствата, специализирани в отглеждането на лозя - 786 бр., които обработват 5 026 дка, или 2,1% от обработваемата площ в стопанствата в община Лом. Голям е и броят на семейните градини /774 бр./, които обработват едва 224 дка, равняващи се на 0,1% от земята, обработвана в стопанствата.

Обработваема земя	
Стопанства - 715 бр.	Площ - 242 638 дка
Зърнени култури	
Стопанства - 487 бр.	Площ - 126 102 дка
Технически култури	
Стопанства - 68 бр.	Площ - 92 973 дка
Фуражни култури	
Стопанства - 344 бр.	Площ - 18 905 дка

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом”, финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет” 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.”

Ягоди, пресни зеленчуци /вкл. картофи/ и цветя	
Стопанства - 339 бр.	Площ - 293 дка
Други площи от обработваемата земя	
Стопанства - 15 бр.	Площ - 4 366 дка
Семейни градини	
Стопанства - 774 бр.	Площ - 224 дка
Постоянно затревени площи	
Стопанства - 161 бр.	Площ - 6 332 дка
Овощни видове и други трайни насаждения без лозя	
Стопанства - 189 бр.	Площ - 478 дка
Лозя	
Стопанства - 786 бр.	Площ - 5 026 дка

Таблица 6. Брой стопанства и категории използвана земеделска площ в община Лом през 2010 г.
По данни на: Общинска администрация, http://adm.lom.bg/

По отношение производствената специализация на растениевъдството от гледна точка на размера засети площи, през стопанската 2011-2012 г. най-голям дял заемат площите с пшеница - 51 600 дка /13% от площите с пшеница в областта/. На второ място се нарежда слънчогледът с 37 600 дка /близо 13% от засетите площи в област Монтана/. Размерът на площите с винени лозя /4 947 дка/ отрежда на община Лом първо място - с дял от 69,5% в производствената структура на областта.

Вид култура	Община Лом	Област Монтана /общо/	%*
	засети площи /дка/	засети площи /дка/	
пшеница	51 600	395 987	13,0%
ечемик	5 400	45 565	11,9%
маслодайна рапица	13 216	67 576	19,6%
царевица за зърно	28 600	184 987	15,5%
силажна царевица	300	2 190	13,7%
слънчоглед	37 600	291 890	12,9%
овес	200	600	33,3%
картофи	25	639	3,9%
лозя - винени	4 947	7 118	69,5%
вишни	200	774	25,8%
праскови	5	28	17,9%
сливи	25	298	8,4%
ябълки	5	465	1,1%
Общо	**142 123**	**998 117**	**14,2%**

Таблица 7. Баланс на основните земеделски култури в община Лом за стопанската 2011-2012 година /засети площи/
** Относителен дял на община Лом в общия размер засети площи в областта*
Източник: Областна стратегия за развитие на област Монтана за периода 2014-2020 г.

По отношение специализацията на растениевъдството, от гледна точка на произведените количества, през стопанските години 2008-2009 и 2009-2010 г. първо място заема производството на царевица за зърно - съответно 518 и 720 тона. През изследваните 2010-2011 и 2011-2012 стопански години

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

производството на царевица намалява, в резултат на което ечемикът заема първо място в производствената структура - с произведените съответно 540 и 460 тона.

Най-голям относителен дял от отглежданите култури в общото производство на област Монтана, заема рапицата с дял между 16,8% и 26,6% в отделни стопански години в изследвания период.

Вид култура	Община Лом	Област Монтана /общо/	%*
	производство /тона/	производство /тона/	
2008-2009 г.			
пшеница	407	3 419	11,9%
ечемик	400	2 909	13,8%
рапица	355	1 336	26,6%
слънчоглед	246	1 885	13,1%
царевица за зърно	518	5 095	10,2%
2009-2010 г.			
пшеница	360	3 203	11,2%
ечемик	320	2 232	14,3%
рапица	266	1 584	16,8%
слънчоглед	220	1 655	13,3%
царевица за зърно	720	4 517	15,9%
2010-2011 г.			
пшеница	401	3 335	12,0%
ечемик	540	3 069	17,6%
рапица	213	1 021	20,9%
слънчоглед	257	1 601	16,1%
царевица за зърно	358	3 730	9,6%
2011-2012 г.			
пшеница	395	3 720	10,6%
ечемик	460	3 012	15,3%
рапица	207	1 044	19,8%
слънчоглед	180	1 449	12,4%
царевица за зърно	377	2 073	18,2%

Таблица 8. Производство на основни земеделски култури в община Лом по стопански години /тона/
** Относителен дял на община Лом в общото производство за областта*
Източник: Областна стратегия за развитие на област Монтана за периода 2014-2020 г.

1.3.2.1.1.2. Животновъдство

Наличието на благоприятни природни условия и съществуващите традиции на местното население създават добри предпоставки за развитието на животновъдството. Въпреки това, състоянието на отрасъла се отличава с проявата на някои проблеми, играещи роля на ограничаващ фактор за неговото развитие. Сред тези проблеми се очертава: намаляващият брой на отглежданите животни и концентриране на производството предимно в малки частни стопанства. В резултат на това, развитието на животновъдството

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

не е обвързано в достатъчна степен със стремеж към повишаване на ефективността и пазарната ориентация на произведената продукция.

През 2010 г. най-голям брой заемат птицевъдните стопанства - в 822 стопанства се отглеждат 22 527 бр. животни, следвани от свиневъдните - 468 бр., в които се отглеждат 948 бр. свине.

По отношение броя на отглежданите животни, първо място заемат птиците, следвани от говедата и биволите /4 075 бр./ и овцете /2 984 бр./.

Говеда и биволи	
Стопанства - 182 бр.	Брой - 4 075 бр.
Крави и биволици	
Стопанства - 139 бр.	Брой - 2 984 бр.
Овце	
Стопанства - 361 бр.	Брой - 3 620 бр.
Кози	
Стопанства - 399 бр.	Брой - 1 367 бр.
Свине	
Стопанства - 468 бр.	Брой - 948 бр.
Еднокопитни	
Стопанства - 369 бр.	Брой - 397 бр.
Птици	
Стопанства - 822 бр.	Брой - 22 527 бр.
Зайци	
Стопанства - 155 бр.	Брой - 1 340 бр.
Пчелни семейства	
Стопанства - 93 бр.	Брой - 1 828 бр.

Таблица 9. Брой стопанства по видове животни в община Лом през 2010 г.
По данни на: Общинска администрация, http://adm.lom.bg/

През последните години се отчита стабилизиране в производствената дейност на отрасъла, което следва да се затвърди, чрез предприемане на целенасочени мерки и дейности, насочени към подобряване на връзките между земеделските производители и предприятията на преработващата промишленост. Осъществяването на такъв тип решения в процеса на развитие, ще окаже благоприятен ефект върху развитието на животновъдството и на ХВП и ще повиши тяхната обща конкурентоспособност.

1.3.2.1.2. Горско, ловно стопанство и риболов

Горските територии в община Лом заемат 14 858 дка /по вид територия/, равняващи се на близо 4,6% от площта на общината. Посочената стойност е една от най-ниските за област Монтана - горските площи в общината формират едва 1,7% от тези в област Монтана /851 553 дка/.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

В община Лом функционира Държавно горско стопанство /ДГС/ ,,Лом‘‘, което включва землищата на пет общини от областта - Лом, Брусарци, Вълчедръм, Медковец и Якимово. Общата стопанисвана площ, е в размер на 4 741 ха, от които 14,1% /669 ха/, са заети от горски пасища. Горите със стопанско предназначение заемат площ от 3 432 ха /в т.ч. 3 241 ха залесени площи/, формиращи около 72% от площта на стопанството.

Годишното количество на ползваната дървесина, предвидено по лесоустройствения проект на територията на ДГС ,,Лом‘‘, е в порядъка на 23 630 м^3 стояща маса от всички видове сечи. Средногодишното добивано количество горска маса е около 11 297 м^3, или под 48% от предвиденото по лесоустройствения проект.

Общата площ на горските територии, стопанисвани от ДГС ,,Лом‘‘, е в размер на 6 558 ха, 58,7% /3 848 ха/ от които са частна собственост. На следващо място се нареждат териториите държавна собственост 2 110 ха, или 32,2%. Най-нисък е делът на горките територии собственост на МОСВ и на религиозни организации - съответно 0,5% /34 ха/ и 0,8% /52 ха/.

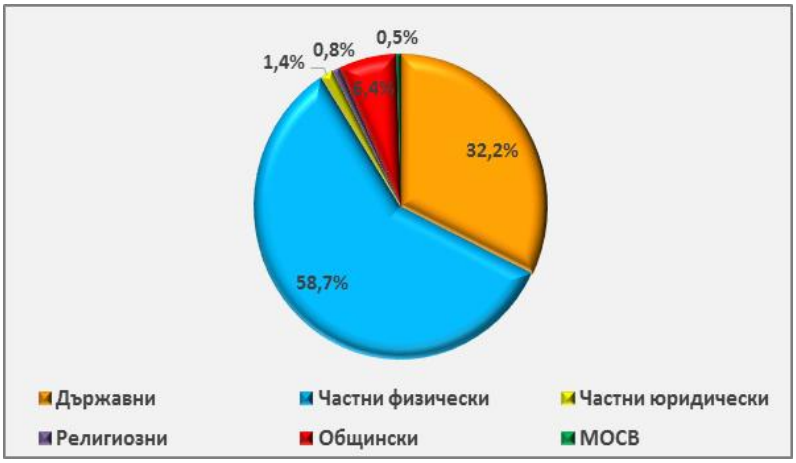

Фигура 5. Горски територии, стопанисвани от Държавно горско стопанство ,,Лом‘‘ - според собствеността /%/
По данни на: Областна стратегия за развитие на област Монтана за периода 2014-2020 г.

Съгласно утвърдените лесоустройствени планове в горските територии се извършва ежегодно залесяване. Залесените площи от ДГС ,,Лом‘‘ за периода 2007-2011 г. са в размер на 1 875 дка, които формират 60,2% от залесените площи за област Монтана /3 115 дка/.

Размерът на залесените площи по години отрежда на Стопанството първо място по разглеждания показател, спрямо останалите 4 ДГС в областта /90% през 2007 г., близо 64% през 2010 г./. Този висок дял

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

се дължи на обстоятелството, че ДГС ,,Лом‘‘ включва землищата на 5 общини, в сравнение с другите ДГС в

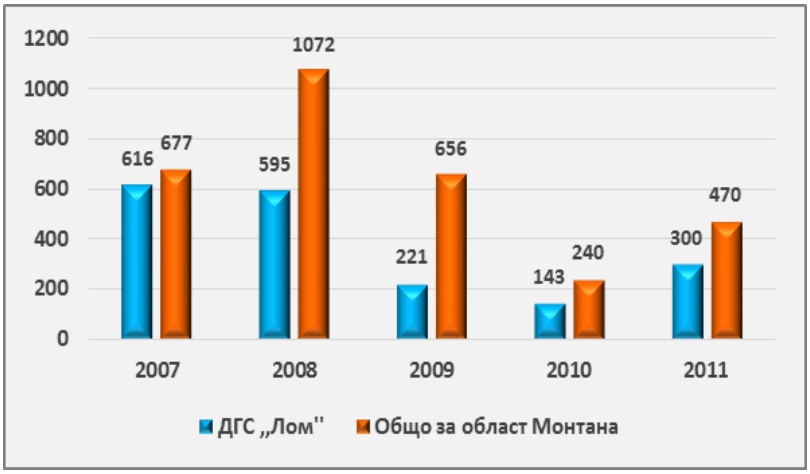

област Монтана, които обхващат територията на една и/или две общини.

Фигура 6. Залесени площи от Държавно горско стопанство ,,Лом‘‘ по години /дка/
По данни на: Областна стратегия за развитие на област Монтана за периода 2014-2020 г.

На територията на община Лом функционира Ловно рибарско дружество Лом, което включва територията на 24 съседно принадлежащи ловностопански района с обща площ от 83 831 ха. Дружеството попада изцяло в района на дейност на ДГС ,,Лом‘‘.

Разположението на общината на брега на р. Дунав създава отлични предпоставки за развитие на риболовна дейност.

1.3.2.2. Вторичен сектор

Стойностите на основните икономически показатели отреждат на вторичния сектор водещо място в структурата на местната икономика. Произведената продукция в сектора през 2010 г. е в размер на 76 183 хил. лв., които формират 54% от продукцията, произведена в нефинансовия сектор в общината. Въпреки ключовото значение на вторичния сектор за икономическото развитие на община Лом, неговият дял бележи спад спрямо 2007 г., когато формира близо 64% от произведената продукция в общината.

В периода 2007-2010 г. стойността на реализираните нетни приходи от продажби в нефинансовите предприятия на вторичния сектор намалява с 5,8% /4 536 хил. лв./ - от 78 018 хил. лв. през 2008 г., на 73 482 хил. лв. през 2010 г. Отчетената стойност за 2010 г., формира 28,2% от нетните приходи от продажби в нефинансовия сектор на местната икономика.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Фигура 7. Произведена продукция в нефинансовите предприятия на вторичния сектор в община Лом по години /хил. лв./
Фигура 8. Реализирани нетни приходи от продажби в нефинансовите предприятия на първичния сектор в община Лом по години /хил. лв./
По данни на: ТСБ Монтана

През 2010 г. най-голям дял от реализираните нетни приходи от продажби във вторичния сектор формира икономическа дейност ,,Преработваща промишленост". Отчетената стойност на показателя - 57 720 хил. лв., съставлява 22,1% от нетните приходи в нефинансовия сектор в община Лом, което отрежда на икономическата дейност второ място в структурата на общинската икономика. Размерът на нетните приходи за 2010 г., е по-висок с близо 27% /12 218 хил. лв./ спрямо 2009 г. /45 502 хил. лв./. Сред водещите производства на преработващата промишленост се открояват предприятията на хранително-вкусовата промишленост.

На второ място по реализирани нетни приходи във вторичния сектор през 2010 г. се нарежда икономическа дейност ,,Строителство" с дял от 6% /15 536 хил. лв./ от нетните приходи в нефинансовия сектор в община Лом, и 21,1% от приходите, реализирани във вторичния сектор. В сравнение с 2009 г., когато нетните приходи са в размер на 28 164 хил. лв., през 2010 г. се отчита спад с почти 45% /12 628 хил. лв./.

В периода 2007-2010 г. нефинансовите предприятия във вторичния сектор нарастват с 9 бр., равняващи се на 9,2% - от 98 бр. през 2007 г., на 107 бр. през 2010 г. Стойността за 2010 г. формира 14,7% от предприятията в икономиката на община Лом /728 бр. предприятия в трите икономически сектора/.

1.3.2.3. Третичен сектор

В периода 2007-2010 г. стойността на реализираната продукция в третичния сектор бележи ръст от 18,7% /5 265 хил. лв./ - от 28 161 хил. лв. /2007 г./ на 33 426 хил. лв. /2010 г./. Въпреки това, за същия период

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

относителният дял на сектора в структурата на местната икономиката намалява - от 26,7% през 2007 г., на 23,7% от произведената продукция в нефинансовия сектор в община Лом през 2010 г.

Фигура 9. Произведена продукция в нефинансовите предприятия на третичния сектор в община Лом по години /хил. лв./
По данни на: ТСБ Монтана

Размерът на реализираните нетни приходи от продажби в икономическа дейност „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети" - 145 210 хил. лв. /2010 г./, формира 55,7% от нетните приходи в нефинансовия сектор на община Лом. Отчетената стойност отрежда на икономическата дейност първо място в местната икономика. През 2010 г. в разглежданата дейност са заети 38% от заетите лица в предприятията на нефинансовия сектор. Въпреки водещото място на икономическата дейност в структурата на местната икономика през 2010 г. се отчита спад с 4,6% /7 073 хил. лв./ в нетните приходи от продажби спрямо 2008 г.

Икономическа дейност*	2008 г.	2009 г.	2010 г.	Дял от общите нетни приходи в икономиката за 2010 г.
Общо нетни приходи в икономиката	**263 211**	**262 455**	**260 739**	**100%**
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	152 283	154 571	145 210	55,7%
Транспорт, складиране и пощи	8 319	5 515	5 666	2,2%
Хотелиерство и ресторантьорство	1 769	2 021	1 808	0,7%
Операции с недвижими имоти	542	573	555	0,2%
Професионални дейности и научни изследвания	337	387	386	0,1%
Административни и спомагателни дейности	479	451	182	0.1%
Хуманно здравеопазване и социална работа	7 679	8 717	8 528	3,3%
Други дейности	144	142	183	0,1%

Таблица 10. Реализирани нетни приходи от продажби в третичния сектор - по икономически дейности /хил. лв./
** Според КИД от 2008 г.*
По данни на: ТСБ Монтана

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Второ място в структурата на третичния сектор, заема икономическа дейност „Хуманно здравеопазване и социална работа", с нетни приходи от продажби през 2010 г. в размер на 8 528 хил. лв., формиращи 3,3% от нетните приходи в местната икономика.

От друга страна, последно място в структурата на сектора заемат икономически дейности ,,Административни и спомагателни дейности" и ,,Други дейности" с нетни приходи от продажби, съответно 182 и 183 хил. лв.

Сред основните проблеми в развитието на третичния сектор, се открояват еднообразието и незадоволителното качество на предлаганите услуги на територията на общината.

1.3.2.4. Възможности за развитие на туризма в община Лом[2]

Община Лом притежава потенциал за развитие на различни традиционни и алтернативни видове туризъм - културно-исторически и културно-събитиен, природен/екотуризъм, ловен и риболовен, воден, вело, винен, селски туризъм и др.

В гр. Лом са разположени множество обекти, представляващи част от културно-историческото наследство на общината - Исторически музей, Народно читалище "Постоянство", останки от антична крепост ,,Алмус", Добридолски манастир ,,Св. Троица" и др. За паметници на културата са обявени църквата "Св. Никола Стари" /нар. Борунската църква/ и катедралният храм ,,Успение Богородично". Интерес представляват разположените в центъра на града къщи - паметници на архитектурата, построени в периода 1880 и 1940 г.

В Историческия музей в гр. Лом могат да се видят предмети от открития на десния бряг на р. Дунав през 1969 г. Къснобронзов некропол при с. Орсоя. При извършени разкопки е установено, че некрополът е плод на култура, развивала се в периода XIV-XII в. преди н.е. Всички предмети от Къснобронзовия некропол, свидетелстват за съществуващото духовно единство между неговите създатели и създателите на върховни достижения в европейската култура и цивилизация от този период - критската и микенската.

Обявените за защитена зона Рибарници край с. Орсоя създават добри предпоставки за развитие на алтернативен вид екотуризъм. Територията има международен природозащитен статут. Тя е местообитание на редица защитени, редки и уязвими животински и растителни видове. Установени са над 160 вида птици, 33 вида от които са включени в Червената книга на България.

[2] Вж. Стратегия за развитие на туризма в община Лом 2014-2020г.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Държавно горско стопанство ,,Лом“ и р. Дунав създават предпоставки за развитие на ловен и риболовен туризъм. В част от населените места в общината, съществуват възможности за развитие на селски туризъм.

Традициите на местното население в отглеждането на винени сортове лозя и производството на различни сортове бели и червени вина, създават предпоставки за развитие на винен туризъм.

Културно-исторически	Природен/ Еко туризъм	Ловен и риболовен	Воден	Вело туризъм	Винен	Селски
Исторически музей - гр. Лом	Дунавски парк-Лом	ДГС ,,Лом“	р. Дунав	EuroVelo 6	Дегустация на вина /при организиране на винопроизводство/	Потенциал за развитие на селски туризъм
Народно читалище “Постоянство“				Дунавски вело маршрут		
Къщите в Лом - паметници на архитектурата	Рибарниците край с. Орсоя /защитена зона/	р. Дунав				
Останки от антична крепост ,,Алмус“ - гр. Лом						
Аспарухов/Ломски вал /на 3 км източно от гр. Лом/						
Добридолски манастир “Св. Троица“ /с. Добри дол/						
Църкви: “Св. Никола Стари“ /Борунската църква/ - гр. Лом; “Св. Никола Нови“ - гр. Лом						
Катедрален храм “Успение Богородично“ - гр. Лом						
Пожарна кула - наблюдателница						
Паметник на Кръстьо Пишурка						
Паметник на Цеко Войвода						

Таблица 11. Видове туризъм и значими обекти за развитие в община Лом
По данни на: Общинска администрация, http://adm.lom.bg/

През територията на гр. Лом преминава част от велосипедните маршрути EuroVelo 6, който свързва Атлантическия океан с Черно море /следва течението на реките Лоара, Рейн и Дунав/ и Дунавски вело маршрут, разработен по линия на Програма за трансгранично сътрудничество Румъния - България 2007-2013 г.

Трасето на Дунавския вело маршрут се движи успоредно на р. Дунав, като в рамките на България преминава през гр. Брегово - гр. Видин - гр. Лом - гр. Козлодуй - гр. Мизия - Оряхово - Никопол - Свищов - Русе - Тутракан - Силистра. Територията на община Лом се пресича от маршрути с № 2 Видин - Белоградчик - Лом, № 3 гр. Видин - гр. Лом и № 4 гр. Лом - с. Байкал.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Маршрут № 2: гр. Видин → община Димово /обл. Видин/ → община Белоградчик /обл. Видин/ → община Ружинци /обл. Видин/ → с. Дондуково /община Брусарци, област Монтана/ → с. Сталийска махала /община Лом/ → гр. Лом
Маршрут № 3: община Видин → община Димово → с. Добри дол /община Лом/ → с. Сливата /община Лом/ → с. Орсоя /община Лом/ → гр. Лом
Маршрут № 4: гр. Лом → с. Ковачица /община Лом/ → община Козлодуй → община Мизия → гр. Оряхово /обл. Враца/ → с. Байкал /община Долна Митрополия, обл. Плевен/

Таблица 12. Маршрут на Дунавски вело маршрут на територията на община Лом
По данни на: http://danube-bike.eu/

Успешното развитие на веломаршрута се свързва с необходимостта от разрешаване на някои проблеми, ограничаващи възможностите за придвижване с велосипед в общината. Сред тези проблеми се открояват: недостатъчната изграденост на велоалеи, веломаркировка, ограничените възможности за охрана на велосипедите, както и безопасността на велосипедистите на пътното платно.

Културният календар на гр. Лом и провежданите събития от различен характер - фестивали, фолклорни и литературни конкурси, са добра предпоставка за развитие на културно-събитийния туризъм.

В периода 2007-2010 г. броят на средствата за подслон и местата за настаняване на територията на общината остава почти непроменен /3 бр. през 2010 г./, докато броят на леглата нараства от 2008 г. насам. Броят на реализираните нощувки е най-голям през 2008 г. - 6 587 бр., след което започва да намалява и достига до 5 375 бр. през 2010 г. /стойност по-висока стойност спрямо предходната година/.

Броят на нощувките, реализирани от чужденци е най-висок през 2009 г. /993 бр./, като през последната изследвана година, се отчита спад с близо 25%. Приходите от нощувки също следват негативна тенденция на промяна - отчетен спад с 37,1% за периода 2008-2010 г.

	Средства за подслон и места за настаняване /бр./	Легла /бр./	Реализирани нощувки /бр./			Приходи от нощувки	
			общо	българи	чужденци	общо	чужденци
2007 г.	2	56	3 987	3 296	691	111 631	28 846
2008 г.	2	165	6 587	5 969	618	296 372	34 452
2009 г.	2	165	5 196	4 203	993	204 322	39 757
2010 г.	3	175	5 375	4 628	747	186 393	30 618

Таблица 13. Дейност на средствата за подслон и местата за настаняване в община Лом в периода 2007-2010 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

В периода 2010-2013 г. броят на средствата за подслон и местата за настаняване в община Лом бележи стопроцентов ръст, като през последната посочена година този брой възлиза на 6 СПМН, разпределени в категория от една до три звезди. В резултат на отчетения ръст, легловата база в общината нараства от 175 през 2010 г. на 185 места през 2013 г. Ако приемем средна месечна натовареност 50% на

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

всеки от СПМН /92,5 заети легла/, можем да оценим, че броят на реализираните нощувки в рамките на един месец, възлиза на 2 775.

Разгледаните възможности за развитие на различни традиционни и алтернативни видове туризъм в община Лом, към момента остават недостатъчно оползотворени. Съществуващите природни и културно-исторически обекти не са обвързани в достатъчна степен с традиции за развитие на сектора сред местните жители, изграждане на туристическа и съпътстваща инфраструктура, повишаване квалификацията на обслужващия и управленски персонал, ниска информационна обезпеченост на туристите и др. В тази връзка считаме, че стремежът към оползотворяване потенциала за развитие на туризма в периода 2014-2020 г., следва да се обвърже с предприемането на целенасочени и комплексни мерки и дейности, насочени към преодоляване негативното влияние на факторите, оказващи задържащ ефект върху развитието на сектора на територията на общината.

1.3.2.5. Място на община Лом в икономиката на областта

Община Лом играе важна роля в икономическото развитие на област Монтана - стойностите на основните икономически показатели, поставят местната икономика на второ място по значимост след самата община Монтана.

В периода 2007-2010 г. произведената продукция в нефинансовия сектор на община Лом, в отделни години формира между 13,1% /105 465 хил. лв./, и 15,2% /126 618 хил. лв./ от продукцията, произведена в областта /стойност за 2010 г. по-ниска от тази за 2009 г./. Реализираните нетни приходи от продажби за същия период, формират между 19,8% /263 211 хил. лв./ и 21,5% /262 455 хил. лв. за 2009 г. и 260 739 хил. лв. за 2010 г./. През 2010 г. посоченият дял от 21,5% се запазва непроменен спрямо 2009 г.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

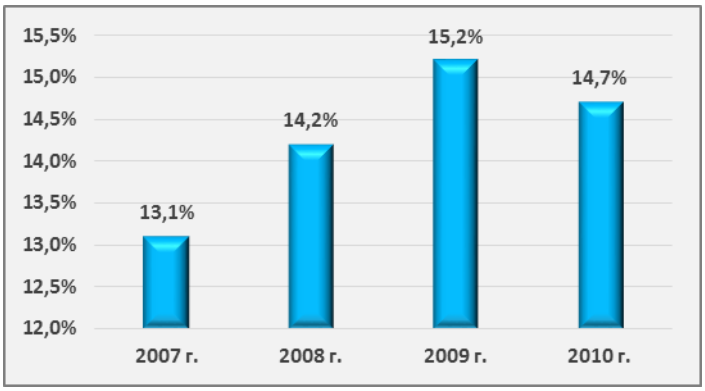

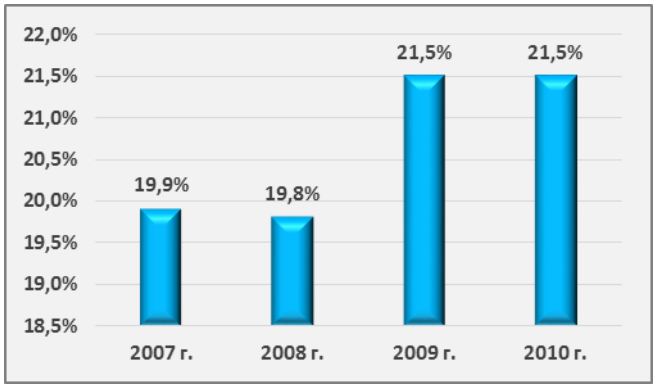

Фигура 10. Дял на произведената продукция в нефинансовите предприятия на община Лом в структурата на областната икономика
Фигура 11. Дял на нетните приходи от продажби в нефинансовия сектор в община Лом в областната икономика /%/
По данни на: ТСБ Монтана

Анализирайки мястото на община Лом в областната икономика, следва да проследим дела на трите икономически сектора в производствената структура на област Монтана. В периода 2007-2010 г. продукцията, произведена в първичният сектор, формира най-голям дял от произведената продукция в областта. През 2010 г. сектора формира 24,7% /31 590 хил. лв./, при стойност от 127 754 хил. лв. за първичния сектор на областно ниво. Посоченият дял е по-малък в сравнение с 2007 г., но показва стабилизиране спрямо 2008 и 2009 г.

Произведената продукция в нефинансовите предприятия на вторичния сектор в общината формира най-малък дял в областната икономика спрямо другите два икономически сектора. Стойността на продукцията през 2010 г. - 76 183 хил. лв., съставлява 11,6% от продукцията, произведена във вторичния сектор на област Монтана /656 044 хил. лв./. Отчетеният дял за 2010 г. е по-висок спрямо 2007 г. /10,7%/, но в сравнение с 2008 /12,3%/ и 2009 г. /13,7%/, се отличава с по-неблагоприятна стойност. Констатираните по-ниски стойности свидетелстват за отслабване позициите на вторичния сектор, както на общинско ниво, така и в икономическото развитие на област Монтана.

Третичният сектор формира между 18,7% /през 2008 и 2009 г./ и 20,6% /през 2007 г./ от продукцията, произведена в нефинансовите предприятия на сектора в областната икономика. През 2010 г. произведената продукция в нефинансовите предприятия на третичния сектор в община Лом, е на стойност 33 426 хил. лв., формиращи 18,9% от продукцията в сектора на областно ниво /176 859 хил. лв./.

Въпреки отслабващите позиции на вторичния сектор, през 2010 г. само при него се отчита по-висок дял в продукцията, произведена в областната икономика, спрямо 2007 г.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Фигура 12. Дял на произведената продукция в община Лом в икономиката на област Монтана - по икономически сектори и по години /%/
По данни на: ТСБ Монтана

1.3.3. Основни изводи за икономическото развитие на община Лом

Стойностите на основните икономически показатели отреждат на община Лом второ място /след община Монтана/ в областната икономиката сред 11-те общини в областта. Икономическото развитие на общината се отличава с ясно изразена промишлено-аграрна специализация и с характерна териториална организация на производствата, локализирани най-вече в общинския център - гр. Лом.

Анализирайки развитието на местната икономика по икономически сектори, установяваме че в периода 2007-2010 г. значението на първичния сектор нараства - отчита се няколкократно увеличение в стойностите на основните икономически показатели.

Особеностите на природноресурсния потенциал на територията предопределят приоритетното развитие на растениевъдството в структурата на земеделското производство. От друга страна, развитието на животновъдството се отличава с намаляване броя на животните и тяхното отглеждане предимно в малки частни стопанства. В резултат на това отрасълът се характеризира с ниска ефективност на труда и с липсата и/или с постигната незадоволителна степен на нововъведения и модернизации в производствения процес.

Стойностите на някои ключови икономически показатели отреждат на вторичния сектор първо място в структурата на местната икономика. През 2010 г. секторът формира 54% /76 183 хил. лв./ от продукцията,

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

произведена в нефинансовия сектор на местната икономика. Въпреки констатираната водеща роля на вторичния сектор, от 2008 г. се наблюдава постепенно отслабване на неговите позиции в структурата на общинската икономика.

С цел преодоляване неблагоприятното влияние на проблемите, съпътстващи първичния и вторичния икономически сектори, считаме че в периода 2014-2020 г., тяхното развитие следва да се обвърже с предприемането на целенасочени мерки и дейности, насочени към подобряване обвързаността между земеделските предприятия и преработващите предприятия на ХВП. По този начин ще се стимулира развитието на двата сектора, и ще се повиши общата конкурентоспособност на икономиката в община Лом.

Третичният сектор заема второ място в структурата на общинската икономика - през 2010 г. секторът формира 23,7% /33 426 хил. лв./ от произведената продукция в нефинансовите предприятия за икономиката. Отчетената стойност е по-висока, но близка до стойността на първичния сектор, който през същата година произвежда 22,4% /31 590 хил. лв./ от продукцията в местната икономика.

Най-голям дял в структурата на реализираните нетни приходи от продажби в третичния сектор, заема икономическа дейност ,,Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети‘‘, която заема и първо място в икономиката на община Лом - 55,7% /145 210 хил. лв./.

Сред основните проблеми в развитието на третичния сектор, се открояват недостатъчното разнообразие на предлаганите услуги на територията на по-малките населени места, както незадоволителното качество на част от услугите.

Община Лом притежава потенциал за развитие на различни традиционни и алтернативни видове туризъм, който към момента можем да определим като неоползотворен. Политиката в сектора в периода 2014-2020 г., следва да се насочи към предприемане на целенасочени мерки за ограничаване влиянието на факторите, оказващи задържащ ефект върху развитието на туристическия сектор. Сред тези фактори, се открояват: недостатъчна степен на изграденост на туристическата и съпътстваща инфраструктура, незадоволителна информационна обезпеченост за туристическите обекти и възможностите за практикуване на различни видове туризъм, липса на цялостен туристически продукт на територията на общината.

Във връзка с характера на тези проблеми, считаме че стремежът към оползотворяване потенциала за развитие на туризма следва да се обвърже с приоритетното прилагане на междусекторен подход, който включва конкретни мерки за реализация, засягащи констатираните проблеми:

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

- осигуряване на възможности за транспортна мобилност на туристите, посредством устойчив обществен транспорт, както до мястото на настаняване, така и по време на техния престой на територията на общината;
- разработване на цялостни туристически продукти /пакети/, които включват възможно най-широк набор от атракции и анимации за туристите;
- подобряване информационната обезпеченост на туристите, по отношение на съществуващите възможности за транспорт и туризъм в рамките на общината;
- мерки в областта на възможностите за финансиране, организационната и правна рамка, насочени към подобряване координацията между различните вертикални управленски нива, и хоризонталните политики, засягащи развитието на транспортния и туристическия сектори.

1.4. РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНАТА СФЕРА И ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

1.4.1.Демографска характеристика - състояние и тенденции

Относително периферното географско положение на община Лом, спрямо важните пътни артерии в България, както и нейното разположение в силно изостаналата икономически Северозападна България, определят депресивното демографско развитие на територията. Спецификата на протичащите демографски процеси, се изразява в ниска раждаемост, висока смъртност и отрицателен естествен и механичен прираст. За територията на общината са характерни и някои етнически особености при възпроизводствените процеси в отделни селища на общината, резултат от високата концентрация на ромско население, което запазва възпроизводствено поведение нетипично за останалите етноси в страната.

Наблюдаваните демографски процеси са отражение на социално-икономическата ситуация. За разликата от обаче от социално-икономическите тенденции и стойности на показатели, които чрез конкретни интервенции, инвестиции и мерки могат значително да се подобрят за период от 3-5 години, то дори активни мерки спрямо демографските процеси дава начален резултат, не по-рано от 5-7 години. Съвременната геодемографска ситуация в община Лом е резултат от типичната тежка регионална икономическа депресия през 90-те години на 20в., както и бавното възстановяване през началото на 21в. Тази регионална икономическа депресия оформи Северозападен район от ниво 2 като депресивен в национален мащаб, а поради загубата на икономически функции, градските центрове в него загубиха своя

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

центърообразуващ потенциал и респективно, привлекателност за живот, кариера и отдих. Това са факторите, които са в основата на емиграцията към други центрове в страната или чужбина.

От тази гледна точка, можем да определим демографските перспективи пред общината като по-скоро негативни. До няколко години предстои навлизане в най-активна детеродна възраст на поколението, родено през годините с най-лоши демографски показатели в България 1997-2000 г., т.е. тепърва предстои допълнително редуциране на населението, което участва в детеродния контингент. Този процес ще протича успоредно с ускорено застаряване на населението, все по-сериозен дефицит на работна сила, продължаваща емиграция и допълнителни социални разходи за община Лом.

Всички тези особености и проблеми в демографското развитие са ключов индикатор при определянето на основните цели и приоритети при провеждането на политики за развитие на община Лом в периода 2014 - 2020 г.

1.4.1.1. Брой и гъстота на населението

По данни на НСИ от последното преброяване, към 01.02.2011 г. броят на населението на община Лом е 28 139 д., от които 13 675 д. /48,6%/ мъже и 14 464 д. /51,4%/ жени. Посочената стойност формира 19% от населението на област Монтана /148 089 д./, и отрежда на община Лом второ място по разглеждания показател /след община Монтана/, сред 11-те общини в областта.

Към териториалния обхват на община Лом се включват десет населени места, от които един град - общинският център гр. Лом и девет села. Съотношението между градското и селското население, е в полза на градското население. Към 01.02.2011 г. в гр. Лом живеят 22 507 д., съставляващи 80,0% от населението на общината, докато жителите на селата са 5 632 д., формиращи 20,0% от населението.

Според последните статистически данни за протичащите демографски процеси в страната към 31.12.2013 г. на територията на община Лом живеят 27 140 д., които формират 19,2% от населението на област Монтана /141 596 д./, т.е. отчита се ръст от 0,2% в дела, който жителите на общината формират от населението на областта. Както става ясно от посочените стойности за броя на населението, отчетеният ръст не се дължи на увеличение в броя на населението на общинско ниво, а на ускоряване темпа на намаляване на населението на област Монтана.

В резултат на промяната в броя на населението се наблюдава и изменение в дела на градското и селското население. Към 31.12.2013 г. жителите на гр. Лом формират 80,3% от населението, равняващи се на 21 787 д., при стойност от 19,7%, или 5 353 д. за селата. В периода 01.02.2011-31.12.2013 г. жителите на

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

гр. Лом намаляват със 720 д., равняващи се на 3,2%. Намалението в броя на населението на селата е в порядъка на 279 д., /-4,95%/. Основния извод е, че темпът на намаляване на броя на населението в селата е по-висок, но населението на община Лом намалява основно чрез емиграционни процеси от гр. Лом.

В периода между последните две преброявания на населението /2001 и 2011 г./, жителите на община Лом намаляват с 6 938 д., равняващи се на 19,8%. Разглежданият показател на общинско ниво се характеризира с изключително неблагоприятна стойност спрямо средната за страната за Северозападния район от ниво 2 и за област Монтана. Тенденцията на намаление в броя на населението в общината се потвърждава и от последните налични данни, според които в периода 01.02.2011-31.12.2013 г., жителите на община Лом намаляват с 999 д., равняващи се на 3,6%.

	Брой на населението към:			Прираст /%/	Прираст /%/
	01.03.2001 г.	**01.02.2011 г.**	**31.12.2013 г.**	**2001-2011 г.**	**2001-2013 г.**
България	7 928 901	7 364 570	7 245 677	- 7,1%	- 8,6%
Северозападен район	1 024 611	836 601	810 401	- 18,3%	- 20,9%
Област Монтана	182 258	148 089	141 596	- 18,7%	- 22,3%
Община Лом	35 077	28 139	27 140	- 19,8%	- 22,6%

Таблица 14. Динамика на населението в периода 2001-2013 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Към 31.12.2013 г. населението на община Лом формира 0,4% от това на страната, 3,3% от населението на Северозападен район от ниво 2, и 19,2% от жителите на област Монтана.

Анализирайки протичащите демографски процеси на територията на община Лом, следва да обърнем внимание на динамиката в броя на населението за достатъчно дълъг времеви период, посредством който ясно да очертаем проявата на съответните демографски тенденции в общината. Считаме за най-подходящ периода 2001-2013 г., в рамките на който се разглежда броя на населението, към:

01.03.2001 г.	данни от предпоследното преброяване, проведено през 2001 г.
31.12.2007 г.	данни за броя на населението от 2007 г., определена като реперна година /членство на България в ЕС/
01.02.2011 г.	данни от последното преброяване на населението в България през 2011 г.
31.12.2013 г.	последни налични статистически данни за демографските процеси в страната

В периода между последните две преброявания се наблюдава ясно изразена неблагоприятна тенденция на намаление в броя на населението на област Монтана и на община Лом. Отчетената абсолютна стойност - намаление с 6 938 д., отрежда на общината второ място по разглеждания показател сред 11-те общини в областта. Първо място в областта заема община Монтана с абсолютно намаление на населението от 7 566 д.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

По отношение относителния прираст на намаление /%/, община Лом заема осмо място /след общините Георги Дамяново, Медковец, Якимово, Брусарци, Чипровци, Вълчедръм и Бойчиновци/ със стойност от -19,8%.

Изключително тревожно се явява обстоятелството, че за целия изследван период 01.03.2001-31.12.2013 г., населението на община Лом бележи спад със 7 937 д., равняващи се на 22,6%. Посочените стойности свидетелстват както за протичащите неблагоприятни демографски процеси на територията на общината, така и за тяхното сериозно задълбочаване.

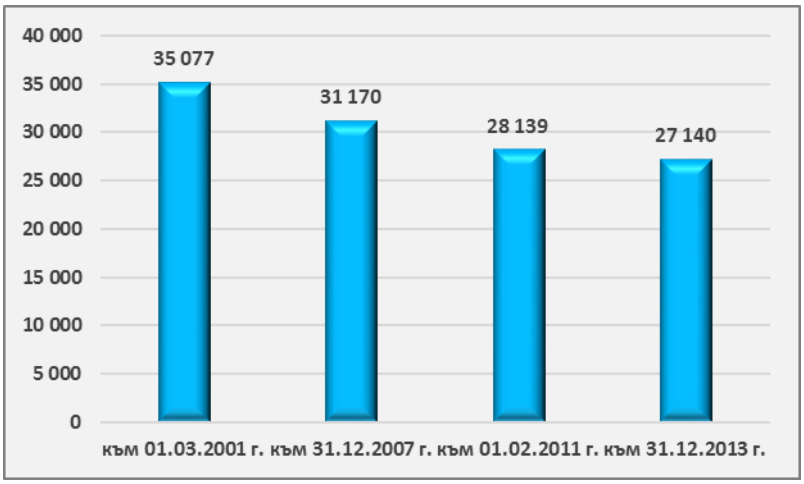

Фигура 13. Динамика на населението на община Лом в периода 2001 - 2013 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Относителният прираст на населението в периода между предпоследното преброяване от 2001 г. /данни към 01.03.2001 г./ и реперната 2007 г. /данни към 31.12.2007 г./, е -11,1%, равняващи се на 3 907 д. от жителите на община Лом. В резултат на продължаващото проявление на негативните демографски процеси, в периода между преброяването от 2011 г. /данни към 01.02.2011 г./ и последните налични статистически данни за демографските процеси в страната към 31.12.2013 г., населението на община Лом намалява с 999 души, съставляващи 3,6%.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

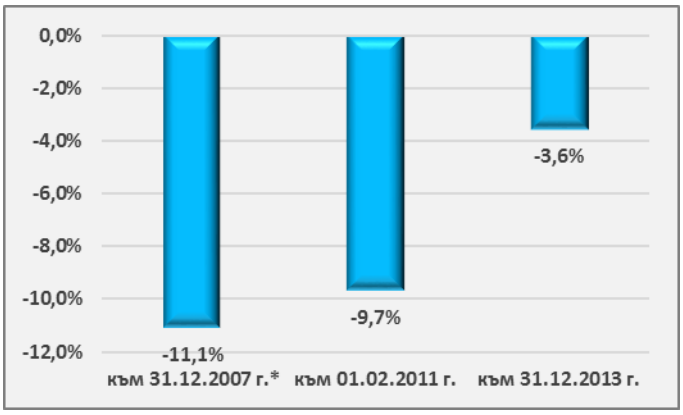

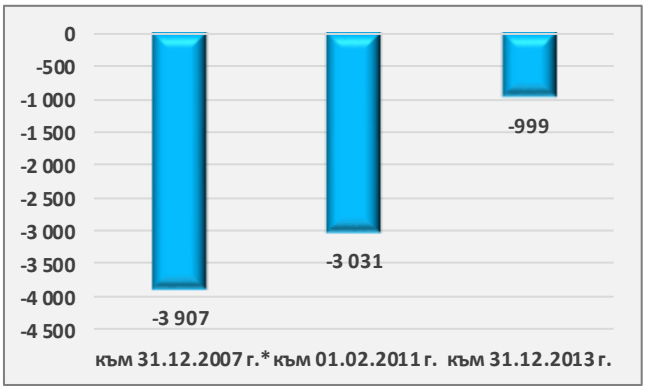

Фигура 14. Относителен прираст на населението на община Лом в периода 2001-2013 г.
Фигура 15. Абсолютен прираст на населението на община Лом в периода 2001-2013 г.
* спрямо 01.03.2001 г.
към 01.02.2011 г. - спрямо броя към 31.12.2007 г.
към 31.12.2013 г. - спрямо броя към 01.02.2011 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Сред основните причини за намалението в броя на населението изпъкват по-високата смъртност, в резултат на силното застаряване, както и интензивното изселване, преди всичко на млади хора в активна възраст.

По отношение разпределението на населението на територията на общината, изпъква неговата неравномерност. Към 01.02.2011 г., с най-голям брой население се отличава общинският център - гр. Лом с 22 507 д., следван от селата Сталийска махала /1 325 д./, Ковачица /1 173 д./, Замфир /1 006 д./ и Трайково /879 д./. От друга страна, с най-малък брой жители са следните населени места: с. Орсоя /115 д./, с. Сливата /206 д./, с. Долно Линево /254 д./.

В периода между последните две преброявания се отчита намаление в броя на жителите на всички 10 селища в община Лом. С най-тревожна стойност на относителния прираст се отличава с. Станево, чието население бележи спад с близо 38%. На второ място се нарежда с. Орсоя с -36,8%, следвано от с. Сливата с намаление в порядъка на -30,2%. По отношение абсолютния прираст на населението /бр./, най-неблагоприятна е стойността за общинския център - гр. Лом, чийто жители намаляват с 5 260 д. в периода между двете преброявания. Предвид малкия брой население на останалите населени места, тревожно се явява намалението в броя на населението на с. Ковачица /- 372 д./, следвано от с. Сталийска махала /- 355 д./.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Населено място	Брой на населението		Прираст /%/	Прираст /бр./
	към 01.03.2001 г.	към 01.02.2011 г.	2001-2011 г.	2001-2011 г.
с. Добри дол	361	333	- 7,8%	- 28
с. Долно Линево	306	254	- 17,0%	- 52
с. Замфир	1 233	1 006	- 18,4%	- 227
с. Ковачица	1 545	1 173	- 24,1%	- 372
гр. Лом	27 767	22 507	- 18,9%	- 5 260
с. Орсоя	182	115	- 36,8%	- 67
с. Сливата	295	206	- 30,2%	- 89
с. Сталийска махала	1 680	1 325	- 21,1%	- 355
с. Станево	549	341	- 37,9%	- 208
с. Трайково	1 159	879	- 24,2%	- 280

Таблица 15. Динамика на населението на община Лом по населени места /01.03.2011 г. - 01.02.2011 г./
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Посочените стойности за броя на населението свидетелстват, че въпреки наблюдаваната негативна тенденция, характеризираща демографските процеси, все още не е налице обезлюдяване на населените места в обхвата на общината. Една от основните причини за това се дължи на особеностите на етническата структура на населението. До края на 2020г. в по-голямата част от населените места села в общината, доминиращият етнос ще бъде ромския. /вж. Етническа и конфесионална структура на населението/.

Средната гъстота на населението на община Лом към 01.02.2011 г. е 86,9 д/км². Посочената стойност е значително по-висока от средната за страната - /66,3 д/км²/, и около два пъти по-висока от тази за Северозападния район от ниво 2 /43,9 д/км²/ и за област Монтана /86,9 д/км²/.

	Територия /км²/	Население /бр./		Гъстота на населението /д/км²/	
		01.02.2011 г.	31.12.2013 г.	01.02.2011 г.	31.12.2013 г.
България	111 001,9	7 364 570	7 245 677	66,3	65,3
Северозападен район	19 070,3	836 601	810 401	43,9	42,5
Област Монтана	3 635,6	148 089	141 596	40,7	38,9
Община Лом	323,9	28 139	27 140	86,9	83,8

Таблица 16. Средна гъстота на населението към 01.02.2011 г. /данни от последното преброяване на населението/ и промяна в стойностите на показателя към 31.12.2013 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

В резултат на отчетеното намаление в броя на населението в периода 01.02.2011 - 31.12.2013 г., средната гъстота на населението на община Лом намалява с 3,1 д/км² и достига стойност от 83,8 д/км². Отчетената стойност на общинско ниво, е по-неблагоприятна спрямо област Монтана - намаление с 1,8 д/км², както и спрямо намалението за Северозападния район от ниво 2 - 1,4 д/км². Гъстотата на населението за страната спада с 1 човек на км².

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

1.4.1.2. Раждаемост и смъртност на населението

Броят на живородените деца в община Лом в периода 2000-2013 г., варира между 317 през 2000 г. когато е отчетена най-висока стойност на изследвания показател, и 228 живородени деца през 2012 г., когато се констатира най-ниска стойност за целия 14 годишен период.

През последната 2013 г. броят на живородените в общината е 242 деца, които формират 20,3% от тези в областта /1 193 живородени общо в областта/. Посочената стойност за последната изследвана година, отрежда на община Лом второ място по разглеждания показател сред 11-те общини в териториалния обхват на област Монтана. С по-голям брой живородени деца се отличава само община Монтана /405 деца/.

Съотношението между живородените момчета и момичета в периода варира, като в някои години е по-голям броя на момчетата, докато през други години, съотношението е в полза на момичетата. През 2005 г. например, живородените момчета формират близо 55% /135 бр./, при 45% /111/ момичета. Подобно е и съотношението през следващата 2006 г.: 150 живородени момчета /54,2%/, при 127 живородени момичета /45,8%/. През последната наблюдавана 2013 г., това съотношение е отново в полза на момчетата - 126 момчета, които съставляват 52,1% от живородените деца, при 116 /47,9%/ за момичета.

По отношение на показателя брой родени брачни и извънбрачни деца, броят на брачните деца е по-висок от този на извънбрачните само през първата година на изследвания период, когато съотношението между тези две категории е 167 на 150 деца. През останалите 13 години от периода броят на брачните деца отстъпва място на родените извънбрачни деца. Най-съществени различия в стойността на показателя, са отчетени през 2009 г., когато брачните деца формират 28,7% /72 деца/ от общия брой на живородените, при стойност от 71,3% /179 деца/ за извънбрачните деца.

През последната разглеждана 2013г., съотношението на показателя отново се отличава със значително по-висока стойност на живородените извънбрачни деца - 71,1% /172 деца/, при 28,9% /70 деца/ за родените брачни деца.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

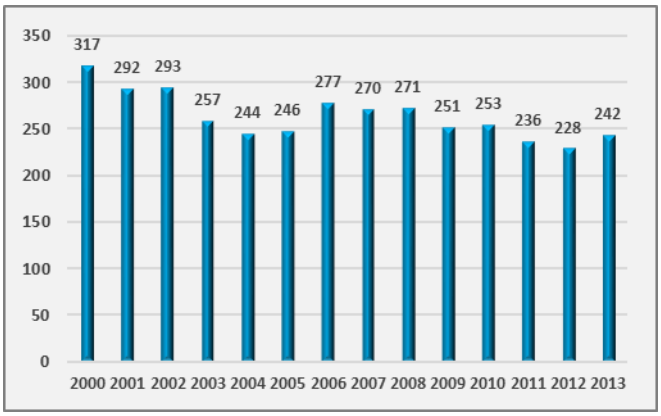

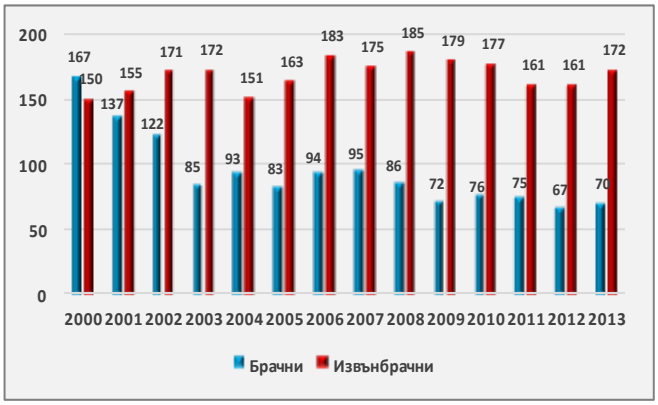

Фигура 16. Брой живородени деца в община Лом в периода 2000-2013 г.
Фигура 17. Брой живородени брачни и извънбрачни деца в община Лом в периода 2000-2013 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

По отношение териториалните особености на раждаемостта в населените места в общината, следва да отбележим, че естественото движение на населението очертава една ясно изразена тенденция - раждания се реализират почти изцяло в общинския център. През 2005 г., освен в гр. Лом, раждания са отчетени в селата Трайково - 2, Ковачица - 1, Долно Линево - 1, Станево - 1 и Добри дол - 1. През 2013 г. освен в Лом, раждания са отчетени само в Трайково, Ковачица и Замфир. Основна причина за наблюдаваната тенденция е, че децата се записват според мястото на раждане, а в случая за общината това е болницата в гр. Лом. Въпреки това, е налице трайно намаляване на населението в селата от общината.

В периода 2000-2013 г. коефициентът на раждаемост на населението на община Лом варира между 7,4‰ през 2004 г., когато е отчетена най-ниската стойност на показателя и 8,9‰ през последната изследвана 2013 г., когато коефициентът на раждаемост се отличава с най-висока стойност.

Коефициентът на раждаемост в общината за 2013 г. е с по-висока стойност от средната за област Монтана и за Северозападния район от ниво 2 и по-ниска с 0,3‰ в сравнение със стойността на показателя на национално ниво.

Отчетената най-висока стойност на коефициента на раждаемост на населението през 2013 г. се дължи не толкова на по-големия брой живородени деца на територията на общината, отколкото на трайното намаление на средногодишното население в общината, чийто брой се използва за база при изчислението на изследвания показател.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

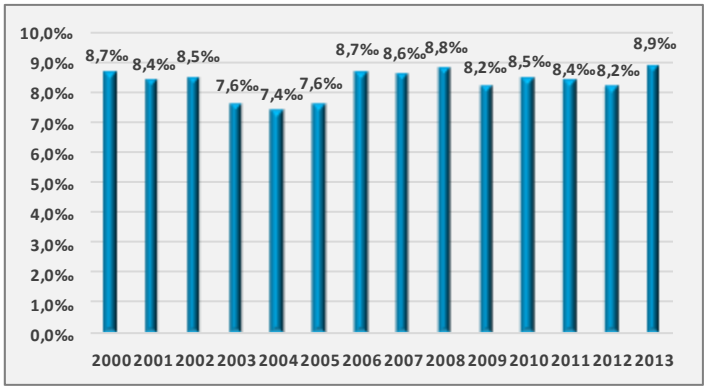

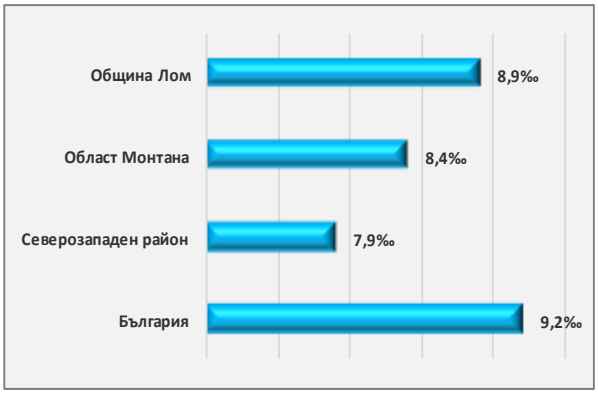

Фигура 18. Коефициент на раждаемост на населението на община Лом в периода 2000-2013 г.
Фигура 19. Коефициент на раждаемост на населението през 2013 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Броят на умиранията в община Лом в периода 2000-2013 г. варира между 670 през 2001 г. /най-висока стойност/ и 518 през последната изследвана 2013 г., когато е отчетен нам-малък брой умирания за целия 14 годишен период. По отношение броят на умиранията по пол следва да отбележим, че в отделни години от периода се наблюдават различия в съотношението между умиранията при мъжете и при жените. Доказателство за посоченото твърдение се явява обстоятелството, че през 2012 г. от общо 568 умирания, 276 са мъже /48,6%/ и 292 /51,4%/ са жени. През последната изследвана 2013 г. се наблюдава промяна в съотношението на показателя - от общо 518 умирания, 289 /55,8%/ са мъже и 229 /44,2%/ са жени.

Умиранията в общината през 2013 г., формират малко над 18% от умиранията в област Монтана /2 871/. Отчетената стойност през разглежданата година, отрежда на общината второ място сред 11-те общини в областта. По-висок брой умирания са констатирани само на територията на община Монтана /800/.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

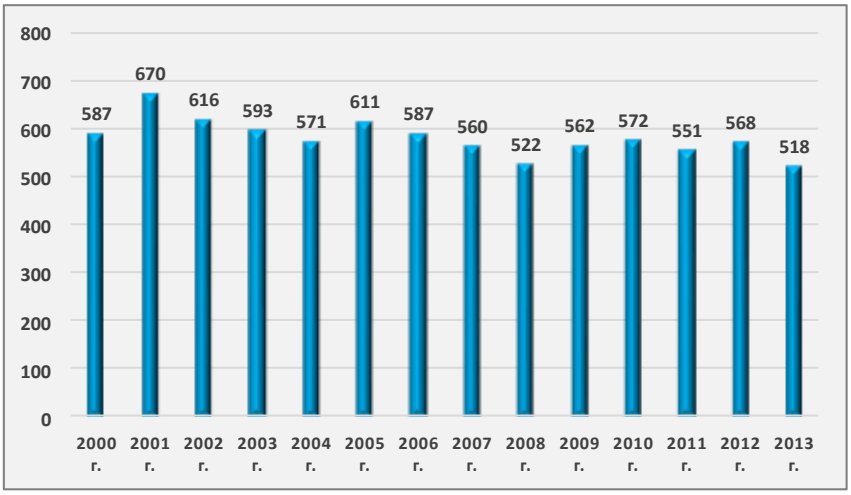

Фигура 20. Брой умирания в община Лом в периода 2000-2013 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Най-много смъртни случаи са отчетени за територията на гр. Лом - около 75% от умиранията в общината. Този факт се дължи на обстоятелството, че в общинския център са концентрирани над 80% от жителите на общината. Със смъртност от над 20‰ се отличават селата Ковачица, Сталийска махала, Замфир, Орсоя.

Коефициентът на смъртност на населението на община Лом варира между 16,1‰ през 2000 г. /най-ниска стойност за периода/ и 20,5‰ през 2012 г., когато е отчетена най-неблагоприятна стойност на показателя. През последната 2013 г., стойността на коефициента е 19‰, т.е. се наблюдава се намаление в порядъка на 1,5‰ спрямо 2012 г.

Коефициентът на смъртност на населението в общината се характеризира със значително по-висока стойност от средната за страната и по-висока от тази за Северозападния район от ниво 2. Високата стойност на коефициента на областно ниво обаче - 20,1‰, отрежда на община Лом по-благоприятна позиция спрямо средната за областта.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

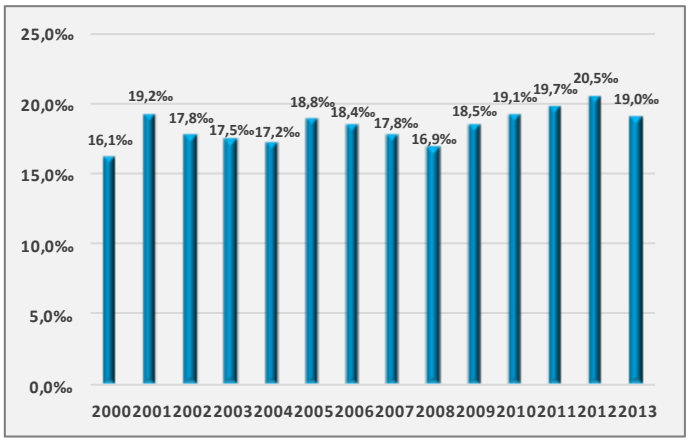

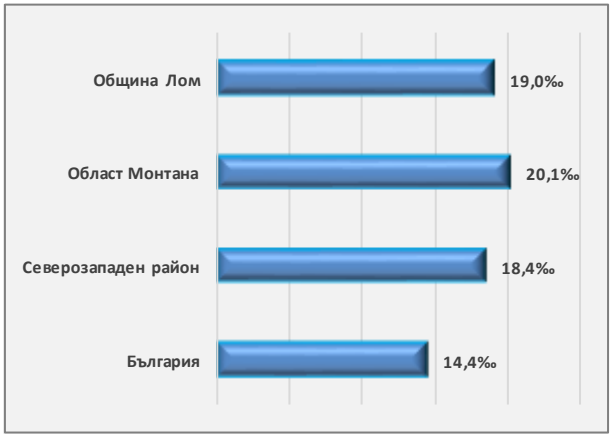

Фигура 21. Коефициент на смъртност на населението на община Лом в периода 2000-2013 г.
Фигура 22. Коефициент на смъртност на населението през 2013 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Коефициентът на детска смъртност в община Лом през 2013 г. е 8,3 ‰, за България - 7,3‰, за Северозападен район от ниво 2 - 8,7‰, за област Монтана - 8,4‰.

1.4.1.3. Естествен и механичен прираст на населението

Естественото движение на населението оказва съществено влияние върху абсолютния брой на жителите в общината и играе ролята на ключов индикатор за социалното и демографско състояние и развитие на територията. Естественият прираст в община Лом се отличава с тревожно високи отрицателни стойности, породени в следствие на силното застаряване на населението, изселването на млади хора и по-високата смъртност на ромското население.

В периода 2000-2013 г. естественият прираст на населението се движи между -270 д. през 2000 г. /отчетена най-малка стойност/, и -365 д. през 2005 г. /най-неблагоприятна стойност/. През последната изследвана 2013 г. намалението на населението в резултат на естествен прираст е в порядъка на -276 д. Посочената стойност е по-благоприятна, спрямо отчетеното намаление за 2012 г. /-340 д./.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Живородени													
317	292	293	257	244	246	277	240	271	251	253	236	228	242
Умрели													
587	670	616	593	571	611	587	560	522	562	572	551	568	518
Естествен прираст													
- 270	- 378	- 323	- 336	- 327	- 365	- 310	- 320	- 251	- 311	- 319	- 315	- 340	- 276

Таблица 17. Естествено движение на населението на община Лом в периода 2000-2013 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Коефициентът на естествен прираст на населението в община Лом варира между -7,4‰ през 2000 г., когато е отчетена най-благоприятната стойност за 14 годишния период и -12,3‰ през 2012 г., когато е констатирана най-тревожна стойност на показателя. През последната изследвана 2013 г., коефициентът е в порядъка на -10,1‰. Посочената стойност е почти два пъти по-висока от средната за страната и по-неблагоприятна от стойността за Северозападния район от ниво 2. Отчетената стойност на областно ниво /-11,7‰/, отрежда на община Лом по-благоприятна позиция, спрямо средната за област Монтана.

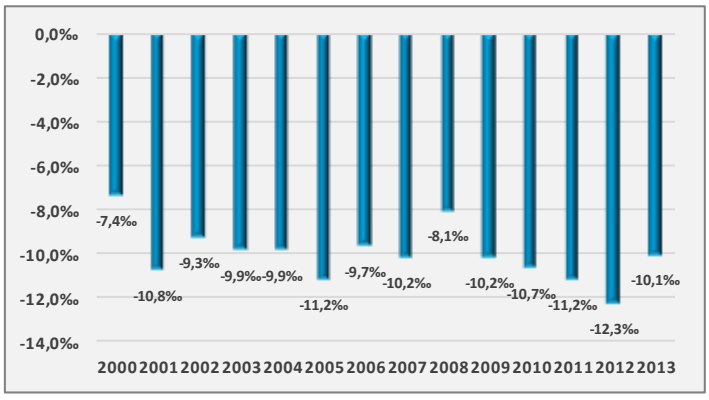

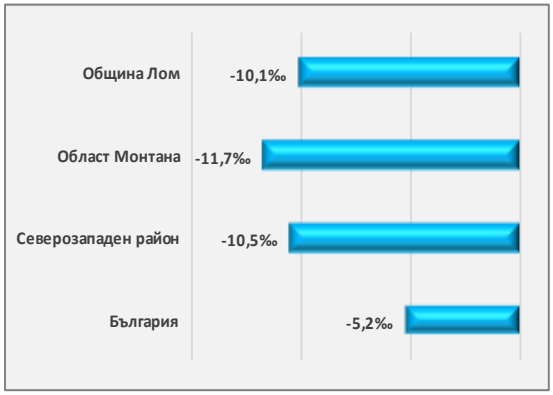

Фигура 23. Коефициент на естествен прираст на населението на община Лом в периода 2000-2013 г.
Фигура 24. Коефициент на естествен прираст на населението през 2013 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Като се има предвид, че през периода 2014-2020 г., в детеродна възраст ще навлиза контингента, раждан в най-голямата демографска криза /1997-2000 г./, можем да очакваме влошаване на демографската ситуация и трайно установяване на естествения прираст в общината над -10‰ до към 2020-2022г[3]. Продължаващата проява на наблюдаваните негативни демографски процеси, ще затрудни изключително функционирането на социалната и икономическата система за дълъг период от време. В тази връзка, следва да отчетем, че колкото по-дълго продължи една демографска криза, толкова повече време ще е необходимо за преодоляването на породените от нея негативни последици. По отношение на демографските процеси следва да отбележим, че се получава акумулиране на негативните показатели, които променят коренно структурите на населението. Следователно дори при подобряване на икономическата ситуация в общината за възстановяване на демографския баланс с параметри близки до тези от 80-те години на XX в. ще са нужни десетилетия.

[3] Вж. Прогноза за броя на населението на община Лом до 2040г.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Друг важен демографски показател, който определя както моментната демографска картина, така и бъдещите демографските прогнози, е механичното движение на населението. Значимостта на показателя, се определя от обстоятелството, че основно участие в миграционните потоци заемат хората в най-активна детеродна и трудоспособна възраст, което се явява сигурен индикатор за състоянието на човешките ресурси в дадена административна единица. Особеностите на механичното движение на населението са показателни и за състоянието на образователната и социалната система. Предвид особеностите на социално-икономическото развитие и наблюдаваните депресивни демографски процеси механичният прираст на територията на общината, се отличава с устойчиви отрицателни стойности.

В периода 2000-2013 г. механичният прираст в община Лом се отличава с положителна стойност само през 2001 г. /128 д./. През останалите 13 години от изследвания период стойността на показателя се движи между -516 д. през 2003 г. /най-неблагоприятна стойност за периода/ и -23 д. през 2012 г., когато е отчетена най-ниска стойност на отрицателния механичен прираст.

Броят на заселените през последната 2013 г., е 446 души, при 506 изселени, в резултат на което механичният прираст отново се отличава с отрицателна стойност от -60 души. Посочената негативна стойност на показателя, отрежда на община Лом трето място сред 11-те общини в областта - след общините Монтана /с механичен прираст -351 д./ и Берковица /със стойност -83 д./.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Заселени													
946	1 232	617	572	623	551	451	501	415	518	616	397	385	446
Изселени													
1 037	1 104	794	1 088	918	914	587	730	671	672	877	421	408	506
Механичен прираст													
- 91	128	- 177	- 516	- 295	- 363	- 136	- 229	- 256	- 154	- 261	- 24	- 23	- 60

Таблица 18. Механично движение на населението на община Лом в периода 2000-2013 г.

* От 2007 г. механичното движение на населението включва не само вътрешната миграция, а и движението на лицата към и от страната

По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Анализирайки съотношението между броя на заселените и изселени лица на територията на община Лом следва да отбележим, че наблюдаваното намаление в броя на изселилите се през последните няколко години, се дължи на свиването на населението в активна възраст.

На фона на съвременната икономическа ситуация и нагласи на населението можем да очакваме поне задържане, ако не и увеличаване на отрицателните стойности на механичния прираст.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

По отношение механичното движение на населението по местоживеене следва да обърнем внимание на обстоятелството, че почти всички заселени и изселени в общината са от гр. Лом. С незначителен брой заселвания и изселвания се отличават селата Замфир, Ковачица и Сталийска махала.

1.4.1.4. Полово-възрастова структура на населението

Съотношението между мъжете и жените в община Лом към 01.02.2011 г. /данни от последното преброяване/ е 13 675 мъже, формиращи 48,6% от жителите на общината и 14 464 жени, равняващи се на 51,4%. Тяхното разпределение по местоживеене се характеризира със следните стойности: в общинския център - гр. Лом живеят 10 953 мъже и 11 554 жени, при стойност от 2 722 мъже и 2 910 жени, за останалите девет населени места от селски тип.

Възрастовата структура в община Лом, се отличава с ясно изразена неблагоприятна тенденция на застаряване на населението. Особено тревожно се явява обстоятелството, че към 01.02.2011 г., броят на хората, попадащи във възрастовата група на 70 и повече години, заема първо място - 4 295 д., които формират 15,3% от населението. На следващо място се нарежда населението на възраст между 60-64 г., чийто брой е 2 458 д. или 8,7%. От друга страна, населението във възрастовата група 0-4 години, съставлява едва 4% /1 128 д./ от жителите на общината.

Разпределението на населението в различните възрастови групи по пол се отличава с по-голям брой на мъжете в девет от разгледаните възрастови групи. Най-съществена разлика между мъжете и жените се наблюдава при хората на възраст между 20 и 24 г., където броят на мъжете, е 788 и формира 55% от населението, попадащо в тази група. От друга страна, възрастовите групи, включващи хората на 55 и повече години, се характеризират с по-голям брой на жените. Съществена разлика в съотношението на населението по пол се отчита във възрастовата група 70 и повече години, където мъжете формират едва 38,4% /1 650 д./ от населението в тази група, при стойност от 61,6% /2 645 д./ за жените.

Възраст	Общо	Мъже	Жени	% мъже	% жени
0 - 4	1 128	556	572	49,3%	50,7%
5 - 9	1 175	609	566	51,8%	48,2%
10 - 14	1 392	686	706	49,3%	50,7%
15 - 19	1 566	791	775	50,5%	49,5%
20 - 24	1 434	788	646	55,0%	45,0%
25 - 29	1 389	740	649	53,3%	46,7%
30 - 34	1 689	871	818	51,6%	48,4%
35 - 39	1 955	1000	955	51,2%	48,8%
40 - 44	1 894	994	900	52,5%	47,5%

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

45 - 49	1 880	1 012	868	53,8%	46,2%
50 - 54	1 977	1 002	975	50,7%	49,3%
55 - 59	2 122	1 032	1 090	48,6%	51,4%
60 - 64	2 458	1 182	1 276	48,1%	51,9%
65 - 69	1 785	762	1 023	42,7%	57,3%
70 и повече	4 295	1 650	2 645	38,4%	61,6%
Общо	**28 139**	**13 675**	**14 464**	**48,6%**	**51,4%**

Таблица 19. Полово-възрастова структура на населението на община Лом към 01.02.2011 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Негативните демографски процеси, протичащи на територията на община Лом са причина за проявата на изключително тревожни стойности на редица ключови демографски показатели, засягащи динамиката на населението, раждаемостта, смъртността и естествения прираст. В резултат на това, представената полово-възрастова пирамида на населението на община Лом, се отличава с ясно изразена регресивна структура. Характерна нейна особеност е малкият дял население на възраст 0-14 включително, за сметка на значително по-високия дял на хората на възраст на 65 и повече навършени години.

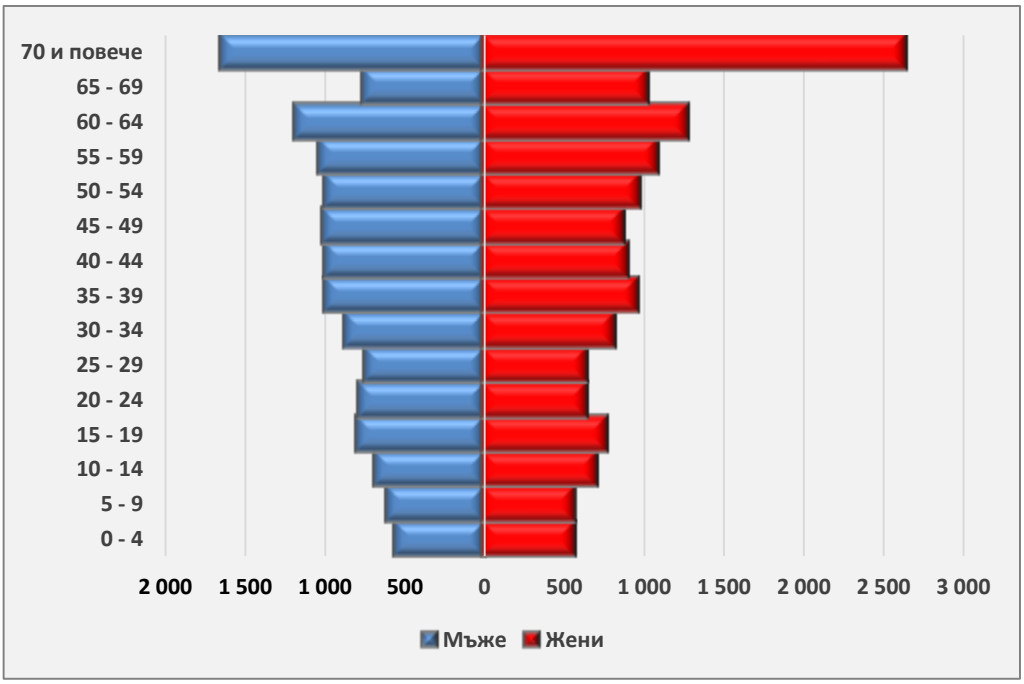

Фигура 25. Полово-възрастова пирамида на населението на община Лом към 01.02.2011 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Особеностите на възрастовата структура на населението по населени места, е важен структурен елемент от демографския анализ, чрез който можем ясно да очертаем съществуващи дисбаланси между броя на населението в различните възрастови групи в община Лом.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84
град Лом	970	976	1 175	1 323	1 205	1 183	1 440	1 625	1 611	1 590	1 667	1 709	1 872	1 284	1 048	901	589
с. Добри дол	11	7	10	11	8	8	11	15	11	5	15	27	41	33	29	31	38
с. Долно Линево	5	3	9	10	4	11	7	13	10	15	22	21	28	26	17	24	16
с. Замфир	22	37	37	44	44	38	49	71	59	53	63	75	107	92	76	62	45
с. Ковачица	43	45	54	58	59	46	57	63	62	58	53	82	106	112	106	87	44
с. Орсоя	-	-	-	1	-	2	1	1	2	6	4	11	14	13	11	17	18
с. Сливата	12	16	7	8	6	6	13	6	5	10	8	9	23	14	19	22	14
с. Сталийска махала	41	58	75	68	67	54	60	104	75	73	75	82	136	106	90	77	54
с. Станево	4	5	5	12	10	15	13	17	21	15	20	23	35	26	30	43	26
с. Трайково	20	28	20	31	31	26	38	40	38	53	80	83	96	79	78	73	55
Общо	**1 128**	**1 175**	**1 392**	**1 566**	**1 434**	**1 389**	**1 689**	**1 955**	**1 894**	**1 878**	**2 007**	**2 122**	**2 458**	**1 785**	**1 504**	**1 337**	**899**

Таблица 20. Възрастова структура на населението в община Лом по населени места през 2011 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Селищата в община Лом, за които е характерна по-благоприятна възрастова структура са: общинският център гр. Лом - с население във възрастовата група от 0 до 14 г. 2 941 д., равняващи се на 79,6% от населението в тази възраст. На следващо място се нареждат селата: Сталийска махала - със 174 д. /4,7%/, Ковачица - със 142 д. /3,8%/, и Замфир - с 96 д. /2,6%/ от населението на възраст между 0 и 14 години.

Възрастовата структура на населението на голяма част от останалите селища се характеризира с изключително неблагоприятно съотношение между населението във възрастовите групи 0-14 г., и 65 и повече години. В тази връзка тревожно се явява обстоятелството, че в с. Орсоя на практика липсват жители на възраст между 0 и 14 години. Най-младият жител на селото попада във възрастовата група 15-19 г., като тук отново следва да акцентираме върху неблагоприятната възрастова структура на населеното място - през 2011 г. към тази група от населението се включва само един жител. От друга страна, населението на възраст на 70 и повече навършени години, формира 40% /46 д./ от жителите. Подобна е и ситуацията в селата Станево - с дял на хората над 70 годишна възраст 29% /99 д./, при 4,1% /14 д./ за населението между 0 и 14 години, и Долно Линево, със съотношение между двете възрастови групи 22,4% /57 д./ и 6,7% /17 д./. Посочените неблагоприятни стойности на възрастовата структура по населени места ясно свидетелства за проявяващата се тенденция на застаряване на населението на голяма част от населените места в община Лом.

Предстоящото навлизане на малкия брой население във възрастовите групи 0-4 и 5-9 г., в активна възраст /в период след около десет години/, се свързва с предстоящо задълбочаване на наблюдаваните понастоящем неблагоприятни демографски процеси. От друга страна, малкият брой на хората на възраст до 30 години в голяма част от селата в общината, поставя под въпрос възпроизводствените възможности на населението и се явява допълнителен фактор за изселване на жителите на тези населени места.

Важна част от демографския анализ на територията на община Лом представлява коефициентът на демографско заместване, характеризиращ възпроизводството на трудовите ресурси. Той изразява съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст /15-19 г./ и броя на излизащите от трудоспособна възраст /60-64 г./.

Според данни от последното преброяване, към 01.02.2011 г., стойността на коефициента на демографско заместване за община Лом е 63,7%, т.е. 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, се заместват от 63,7 лица, влизащи в трудоспособна възраст. Тази стойност е по-негативна от средната за страната, и по-благоприятна от стойностите на показателя, отчетени за Северозападния район от ниво 2 и за област Монтана.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Друг важен демографски показател, е коефициентът на възрастова зависимост, който отразява съотношението между лицата във възрастовите групи под 15 г. и 65 и повече години на 100 лица от населението между 15 и 64 г. Към 01.02.2011 г. броят на лицата във възрастовата група между 0 и 14 години е 3 695 души, а този на лицата на възраст 65 и повече навършени години - 6 080 души. От друга страна броят на хората, включващи се в категорията 15-64 години е 18 364 души. Следователно коефициентът на възрастова зависимост на населението на община Лом е 53,2%, т.е. на 100 лица на възраст 15-64 г. се падат близо 54 лица на възраст под 15 и на 65 и повече години.

	Коефициент на демографско заместване /%/	Коефициент на възрастова зависимост /%/
България	69,8	47,5
Северозападен район	57,9	56,6
Област Монтана	60,6	58,1
Община Лом	63,7	53,2

Таблица 21. Коефициент на демографско заместване и възрастова зависимост на населението към 01.02.2011 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Възрастовата структура на населението следва да се анализира и от гледна точка разпределението на жителите на общината в под, във и над трудоспособна възраст. По данни на НСИ, към 01.02.2011 г., броят на населението в трудоспособна възраст е 16 330, формиращи 58% от жителите на общината. Този дял е по-висок от средния за областта /56,7%/, като броя на населението в тази възрастова група в общината, съставлява 19,5% от населението от трудоспособното население в областта /83 911 д./.

По отношение дела на населението в под трудоспособна възраст, община Лом отново се отличава с по-благоприятна стойност, спрямо средната за област Монтана. Към 01.02.2011 г., населението в изследваната възрастова група в общината - 3 993 д., формира 19,6% от хората на тази възраст в областта.

	Брой	Структура /%/
	Област Монтана	
Под трудоспособна възраст	20 371	13,8%
В трудоспособна възраст	83 911	56,7%
Над трудоспособна възраст	43 816	29,6%
	Община Лом	
Под трудоспособна възраст	3 993	14,2%
В трудоспособна възраст	16 330	58,0%
Над трудоспособна възраст	7 816	27,8%

Таблица 22. Население под, във и над трудоспособна възраст в община Лом към 01.02.2011 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Делът на населението в област Монтана, попадащо в категория "над трудоспособна възраст, се отличава с по-неблагоприятна стойност, спрямо тази за община Лом. Към разглежданата дата, делът на тази група население на общинско ниво е 27,8%, при 29,6% за областта. Броят на хората в над

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

трудоспособна възраст в общината /7 816 д./, формира 17,8% от населението в тази група на областно ниво /43 816 д./.

Отчетените стойности на разглеждания показател, отново разкриват спецификата на проявяващите се на територията на общината, негативни демографски процеси. Изключително тревожно се явява обстоятелството, че близо 28% от жителите на община Лом, се отнасят към населението в над трудоспособна възраст.

1.4.1.5. Етническа и конфесионална структура на населението

Анализираните данни за етническата и конфесионална структура на населението в община Лом представят резултати от самоопределението на лицата, взели участие в последното преброяване на населението през 2011 г. Важно е да отбележим, че въпросът за етническото и конфесионалното самоопределение е право на личен избор на преброяваното лице дали да посочи етническата и религиозната група, към които се самоопределя. По данни на НСИ в община Лом отговор на въпроса за своята етническа принадлежност са дали 27 421 д., равняващи се на 97,4% от населението.

Към 01.02.2011 г. най-голям дял от отговорилите се самоопределят към българската етническа група - 81,6%, равняващи се на 22 375 души от хората, дали отговор на въпроса. Този дял е по-нисък от средния за страната - с 3,2%, и от този за област Монтана - с 4,7% /самоопределили се към българската етническа група в областта - 123 820 д./.

На второ място се нареждат представителите на ромската етническа група, чийто брой - 4 729 д., формира 17,2% от отговорилите на въпроса за етническата си принадлежност. Посоченият дял, се явява над три пъти по-висок, спрямо средния за страната /4,9%/, и по-висок от този за област Монтана - с 4,5%. Броят на самоопределилите се към ромската етническа група в областта е 18 228 д.

По отношение на високия дял ромско население, следва да отбележим, че се наблюдава тенденция голяма част от преброяваните да посочват друга етническа група в зависимост от тяхното вероизповедание. Следователно, може да се допусне, че действителният дял на ромското население в община Лом е по-висок от отчетения и достига 20% от жителите на общината.

С най-голям дял ромско население се отличава общинския център - гр. Лом и селата Сталийска махала и Добри дол.

Във връзка с високия брой на ромското население на територията на област Монтана и община Лом в частност се наблюдава опасност от повишаване на риска от социално изключване и изолация на представителите на ромската етническа група. В тази връзка е разработена Областна стратегия на област

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Монтана за интегриране 2012-2020 г. С цел изпълнение на интеграционните политики са разработени планове за действие за територията на 11-те общини в областта. В Стратегията са определени следните шест приоритетни области на развитие: образование, здравеопазване, жилищни условия, заетост, върховенство на закона и недискриминация, култура и медии.

На трето място според броя на отговорилите на въпроса за своята етническа група се нареждат участниците в преброяването през 2011 г., които не са се самоопределили - 201 д., равняващи се на 0,7% от отговорилите.

Към турската етническа група в община Лом се отнасят 50 д. /0,2%/, при стойност от 0,1% за територията на област Монтана. Друга етническа група са посочили 66 д., равняващи се на 0,2% от хората, отговорили на въпроса за своето етническо самоопределение.

	Етническа група /%/				
	Българска	Турска	Ромска	Друга	Не се самоопределям
България	84,8%	8,8%	4,9%	0,7%	0,8%
Област Монтана	86,3%	0,1%	12,7%	0,3%	0,6%
Община Лом	81,6%	0,2%	17,2%	0,2%	0,7%

Таблица 23. Етническа структура на населението към 01.02.2011 г.
Източник: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

По отношение на конфесионалната структура на населението броят на хората в общината дали отговор на въпроса за своето вероизповедание по време на последното преброяване е 26 484 д., равняващи се на 94,1% от жителите на общината.

Най-голям дял заема източноправославното вероизповедание - 56,3% /14 921 д./ от отговорилите на въпроса. Следващо място заемат лицата, които не са се самоопределили - 7 661 д., формиращи 28,9%, следвани от тези, които са заявили, че нямат вероизповедание - 2 122 д., или 8% от отговорилите.

Към протестантското вероизповедание са се самоопределили 1 623 д., съставляващи 6,1% от отговорилите, а към католическото - 98 д., съставляващи 0,4% от далите отговор на въпроса за своята религиозна принадлежност. Делът на лицата, самоопределили се към мюсюлманското вероизповедание, заема последно място с 0,1% /22 д./ от отговорилите.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

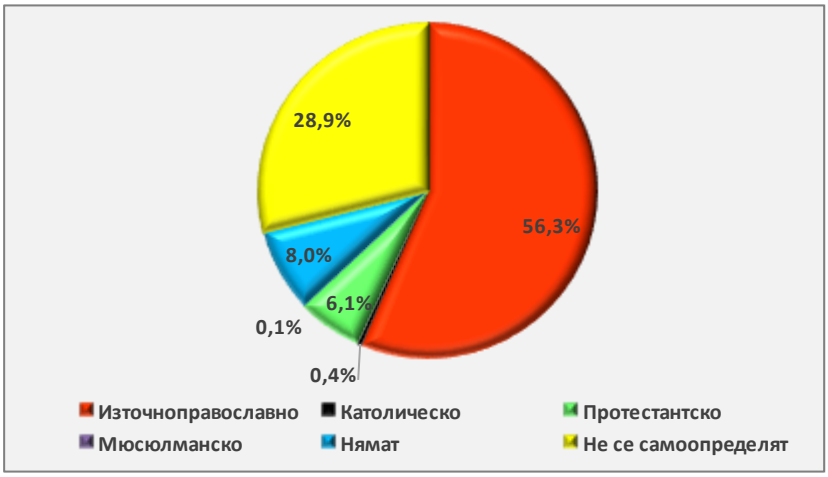

Фигура 26. Конфесионална структура на населението в община Лом към 01.02.2011 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

1.4.1.6. Образователна структура на населението

По данни на НСИ от последното преброяване на населението към 01.02.2011 г. най-голям дял от жителите на община Лом на седем и повече навършени години /26 572 д./ са със завършено средно образование - 46,3% /12 305 д./. Посочената стойност е по-благоприятна от средната за област Монтана и по-ниска от тази за страната. Следващо място заема населението със завършено основно образование - 7 268 д., които формират 27,4% от жителите в изследваната възрастова група.

Лицата със завършена висша степен на образование са 3 372 д., или 12,7%. Тяхното разпределение по местоживеене се отличава с изключително високия дял на висшистите в гр. Лом - 3 118 д., формиращи 92,5% от висшистите в общината при стойност от 7,5% /254 д./ за територията на останалите девет населени места.

Броят на лицата на седем и повече навършени години с начално образование - 2 176 д., съставлява 8,2% от населението в тази група, докато лицата с незавършено начално - 1 234 д. формират 4,6%. Посочените две стойности са по-благоприятни от средните за област Монтана.

Към 01.02.2011 г. броят на лицата попадащи в категория „никога непосещавали училище" е 181 души или 0,7% от лицата на седем и повече навършени години в община Лом.

	Висше	Средно	Основно	Начално	Незавършено начално	Никога не посещавали училище	Дете*
България	19,6%	43,4%	23,1%	7,8%	4,8%	1,2%	0,2%
Област Монтана	12,2%	45,5%	27,6%	8,7%	5,0%	0,8%	0,2%
Община Лом	12,7%	46,3%	27,4%	8,2%	4,6%	0,7%	0,1%

Таблица 24. Население на 7 и повече навършени години по степен на завършено образование към 01.02.2011 г.
/*деца на 7 навършени години, които още не са тръгнали на училище/
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Неотменна част от анализа на образователната структура се явява показателят грамотност на населението. По данни на НСИ към 01.02.2011 г. броят на грамотните лица на девет и повече навършени години /26 082 д./ в община Лом е 25 886 д., които формират 99,2% от населението в разглежданата възрастова група. По-голям дял от грамотните лица в общината заемат жените - 13 315, които формират 51,4% от грамотните лица в общината. Посоченият относителен дял на грамотните лица се отличава с по-благоприятна стойност спрямо средните за България и за област Монтана.

Броят на неграмотните лица /неумението да се чете или пише/ на девет и повече навършени години в община Лом към 01.02.2011 г., е 196 д., съставляващи 0,8% от населението в тази възрастова група. Съотношението на разглеждания показател по пол се отличава с по-благоприятна стойност за жените - 118, които формират цели 60,2% от неграмотните лица на девет и повече навършени години в община Лом.

По отношение разпределението на неграмотните лица по местоживеене към изследваната дата 166 д. или 84,7% от неграмотните лица са жители на общинския център при 30 д. /15,3%/ за останалите девет населени места в общината.

Фигура 27. Грамотност на населението на 9 и повече навършени години към 01.02.2011 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

1.4.1.7. Основни изводи за демографската ситуация в община Лом

В резултат на извършения демографски анализ можем да направим следните важни изводи по отношение състоянието и тенденциите на протичащите демографски процеси, засягащи динамиката, раждаемостта, смъртността, естествения прираст и образователната структура на населението. Отчетените стойности, характеризиращи посочените процеси, отреждат на общината неблагоприятна позиция, спрямо средните стойности за област Монтана и за страната.

В периода между двете преброявания на населението /данни към 03.01.2001 и 01.02.2011 г./, броят на жителите на община Лом, бележи спад с 6 938 д., /19,8%/. Стойността на показателя се характеризира с

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

изключително неблагоприятна стойност в сравнение със средната за България, за Северозападния район от ниво 2 и за областта. От друга страна, в резултат на продължаващата тенденция на намаление на населението, само в периода 01.02.2011 - 31.12.2013 г., се отчита спад от 999 души или 3,6%. Отчетеното намаление на населението свидетелства за задълбочаване на негативните демографски процеси и отрежда на община Лом второ място по абсолютно намаление на населението /след община Монтана/ сред 11-те общини в областта.

Коефициентът на раждаемост на територията на общината се отличава с по-ниски стойности спрямо средните за страната и с по-благоприятни в сравнение с тези за областта и за Северозападния район от ниво 2. Броят на живородените деца в периода 2000-2013 г., варира между 317 през 2000 г. /най-висока стойност за периода/ и 228 през 2012 г., когато е отчетена най-ниска стойност за целия период. Броят на живородените през последната изследвана година /2013 г./, е 242 и съставлява 20,3% от живородените деца в област Монтана. Констатираният брой, отрежда на община Лом второ място сред 11-те общини в обхвата на областта /с по-висока стойност, се отличава самата община Монтана/.

По отношение на смъртността на населението следва да отбележим, че на фона на броя на жителите в общината показателите, характеризиращи този процес, се отличават с тревожно високи стойности. Броят на умиранията през 2013 г. - 518, формира малко над 18% от умиранията в област Монтана. Особено тревожно се явява обстоятелството, че община Лом заема второ място по изследвания показател в областта /след община Монтана/.

Спецификите на разпределението на населението по пол и възраст са причина за изключително ясно изразената регресивна структура на полово-възрастовата пирамида на населението на община Лом. Изключително тревожно се явява обстоятелството, че по данни на последното преброяване броят на населението във възрастовата група на 70 и повече навършени години, заема първо място - 15,3% /4 295 д./ в петгодишното разпределение по възраст. На второ място се нареждат хората на възраст 60-64 г. - 8,7% /2 458 д./. От друга страна, населението на възраст между 0 и 4 години формира само 4% /1 128 д./ от жителите на община Лом. Тези стойности ясно разкрива проявяващата се тенденция на задълбочаване на неблагоприятния процес на застаряване на населението, в резултат на който се очаква увеличение на дела на хората в над трудоспособна възраст през следващото десетилетие.

Към 01.02.2011 г. най-голям дял в етническата структура на населението заемат представителите на българската, ромската и турската етническа групи. По отношение на ромското население в общината прави впечатление неговият висок дял - 17,2%, равняващи се на 4 729 д. от отговорилите на въпроса за етническата си принадлежност. Предвид правото на преброявания да самоопредели етническата си група и

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

във връзка с тенденцията, част от хората, да посочват етническа група, в зависимост от своето вероизповедание можем да твърдим, че делът на ромите в действителност е по-висок от отчетения и съставлява около 20% от населението. Предвид някои социо-културни особености, характеризиращи начина на живот на ромското население /висока раждаемост в ранна възраст, висока детска смъртност, ниска здравна култура, ниска степен на образованост/, съществува риск от засилване на опасността от социална изолация и социално изключване на представителите на ромската етническа група.

В тази връзка следва да се акцентира върху необходимостта от предприемане на целенасочени мерки и дейности, целящи превенция на риска от социално изключване на ромската етническа група и стремеж към тяхната интеграция в обществото.

Образователната структура на населението на община Лом се отличава с по-благоприятни стойности по отношение на дела на хората с висше и средно образование, спрямо средните за област Монтана. Делът на лицата на девет и повече навършени години със средно образование в общината - 46,3%, е по-висок и от средния за страната /43,4%/. По отношение на хората със завършено основно образование техният дял на територията на общината /27,4%/ се отличава с по-ниска стойност спрямо средната за областта /27,6%/ и по-неблагоприятна в сравнение с тази за България /23,1%/.

В резултат на извършените обобщения, характеризиращи протичащите демографски процеси в община Лом, е необходимо в периода 2014-2020 г., общината да насочи своите усилия към реализацията на конкретни мерки и дейности, насочени към създаване на условия за повишаване качеството на живот на територията на общината. Провеждането на такъв тип политика следва пряко да се обвърже с приоритетното отчитане на потребностите и специфичните нужди на различните възрастови и етнически групи население в общината. Особено важни ще бъдат социалните услуги за възрастното население, добрите условия за развитие на младежите в активна възраст и подрастващите, както и мерки в посока превенция на социалното изключване на уязвими групи от ромското население.

1.4.2.Пазар на труда и доходи на населението

1.4.2.1. Икономическа активност на населението

Според данни от последното преброяване на населението, към 01.02.2011 г., броят на икономически активното население /всички лица на 15 и повече навършени години, които са заети и безработни/ в община Лом е 12 500 д. Този брой формира 51,1% от населението в разглежданата възрастова група на територията на общината /24 444 д./. Съотношението между икономически активните лица по пол се

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

отличава с по-благоприятна стойност за мъжете, които формират 54,5% /6 809 д./ от икономическите активните лица на 15 и повече навършени години при стойност от 45,5% /5 691 д./ за жените.

Броят на икономически неактивните лица към 01.02.2011 г. е 11 944 д., които формират 48,9% от населението на 15 и повече навършени години в община Лом. Разпределението на населението, попадащо в разглежданата категория по пол, се отличава със значително по-високия дял на икономически неактивните жени - 58% /6 929 д./, при стойност от 42% /5 015 д./ за мъжете.

Фигура 28. Икономическа активност на населението на 15 и повече навършени години към 01.02.2011 г. /брой/
Фигура 29. Икономическа активност на населението на 15 и повече навършени години към 01.02.2011 г. /%/
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Съотношението между икономически активните лица в община Лом се отличава с по-благоприятна стойност, спрямо средната за област Монтана. На общинско ниво икономически активните лица на 15 и повече навършени години надвишават икономически неактивните с 2,2% /556 д./, докато на областно ниво, съотношението между двете групи население е в полза на икономически неактивните лица.

Структурата на икономически неактивните лица в изследваната възрастова група е представена от следните групи население: учащи, пенсионери, лица ангажирани само с домашни задължения и други неактивни. Към 01.02.2011 г. най-голям дял от икономически неактивните лица на 15 и повече и навършени години в общината заемат пенсионерите, които формират 71,1% /8 489 д./. Посочената стойност е по-висока от средната за областта, където пенсионерите формират 70,3% от икономически неактивните лица. Второ място в структурата заемат лицата, заети само с домашни задължения - 11,8%, равняващи се на 1 413 д. /дял близък до средния за област Монтана/.

Делът на учащите в община Лом - 11% /1 316 д./ се отличава с по-висока стойност в рамките на 1,5 процентни пункта в сравнение с отчетената стойност на областно ниво /9,5%/. Броят на лицата, попадащи в категория „други неактивни" в общината - 726 /6,1%/, формира по-малък дял в структурата на икономически неактивните лица на 15 и повече навършени години, спрямо средния за областта /8,7%/.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

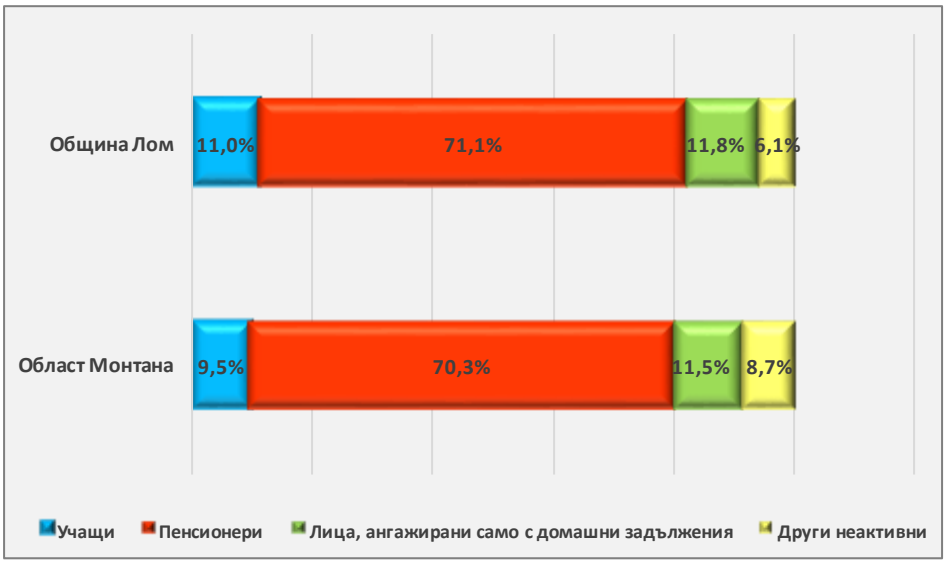

Фигура 30. Структура на икономически неактивните лица на 15 и повече навършени години към 01.02.2011 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

От гледна точка особеностите на трудовия пазар важен показател е икономическата активност на лицата на възраст между 15 и 64 навършени години. По данни от последното преброяване към 01.02.2011 г., броят на населението в посочената възрастова група в община Лом е 18 364 д., от които 12 340 д. или 67,2% се включват към икономически активните лица. Посочената относителна стойност представлява т.нар. коефициент на икономическа активност на населението и се отличава с по-висока стойност спрямо средната за областта /63,6%/.

Съотношението между икономически активното население по пол, се отличава с по-благоприятна стойност за мъжете, които формират 54,4% /6 716 д./ от икономически активното население на 15-64 навършени години в община Лом при стойност от 45,6% /5 624 д./ за жените.

Разпределението на активното население в разглежданата възрастова група по местоживеене се характеризира със значително по-високия дял на икономически активните лица в градовете /в случая - един град - общинският център гр. Лом/, където към 01.02.2011 г., са концентрирани 84,3% /10 399 д./ от лицата в разглежданата категория. От друга страна, останалите девет населени места в общината се отличават със стойност от 15,7%, или 1 941 д. от икономически активните лица.

Броят на икономически неактивните лица на възраст между 15 и 64 навършени години е 6 024 д., равняващи се на 32,8% от хората в общината, попадащи в разглежданата възрастова група. По-голям дял в разпределението на лицата в тази категория по пол заемат жените с дял от 55,2% /3 328 д./. По отношение особеностите на икономически неактивното население по местоживеене следва да обърнем внимание на

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

обстоятелството, че 80,1% /4 826 д./ от икономически неактивните лица във възрастовата група 15-64 години, са концентрирани в гр. Лом, при 19,9% /1 198 д./ за останалите девет селища в общината.

1.4.2.2. Заетост и безработица на населението

По данни от последното преброяване на населението към 01.02.2011 г. заетите лица във възрастовата група между 15 и 64 навършени години формират 74,7% /9 221 д./ от икономически активните лица в изследваната възрастова група в община Лом. Следователно, коефициентът на заетост на населението /отношението на броя на заетите лица към населението във възрастовата група 15-64 г./, е 50,2%. Отчетената стойност е по-благоприятна спрямо средната за област Монтана /49,5%/.

Броят на безработните лица е 3 119 д. и формира 25,3% от икономически активните лица, попадащи във възрастовата група 15-64 години. Разглежданият показател на областно ниво се характеризира с по-неблагоприятна стойност спрямо средната за областта, където безработните лица формират 22,1% от икономически активните лица в тази възрастова група. Към 01.02.2011 г., коефициентът на безработица на населението /отношението на броя на безработните лица към икономически активното население във възрастовата група 15-64 г./, в община Лом е 25,3%. Посочената стойност на показателя е по-неблагоприятна с 3,2%, спрямо средната за областта /22,1%/.

Разпределението между заетите и безработните лица по пол в общината се отличава с по-висок брой на заетите мъже - 52,9% /4 881 д./, при стойност от 47,1% /4 340 д./ за жените. От друга страна, броят на безработните мъже - 1 835 д., е по-висок от този на жените /1 284 д./ и формира 58,8% от безработните лица в разглежданата възрастова група.

По отношение разпределението на заетите и безработните лица на възраст между 15-64 г. по местоживеене изпъква високият брой на заетите лица в рамките на общинския център гр. Лом - 7 872 д., формиращи 85,4% от заетите лица в тази група. От друга страна, стойността на показателя за територията на останалите девет селища в общината е в порядъка на 14,6% /1 349 д./. Отчетените стойности ясно свидетелстват за ограничените възможности за трудова заетост в селата в община Лом, предизвикани в резултат на влиянието на множество фактори от различно естество /демографски, икономически и др./. Тревожно се явява обстоятелството, че само в рамките на едно населено място - в лицето на общинския център, са концентрирани над 85% от заетите лица в общината.

В периода 2007-2012 г., на територията на област Монтана и община Лом в частност, се наблюдава тенденция на нарастване броя на регистрираните безработни лица. Тази констатация важи както за

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

безработните младежи на възраст до 29 г., така и за трайно безработните лица /с регистрация в съответните бюра по труда в продължение на повече от една година/.

Важен структурен елемент на извършвания анализ на трудовия пазар в община Лом представлява разпределението на заетите лица по икономически дейности на територията на общината. По данни на НСИ, към 01.02.2011 г., най-голям дял от заетите на възраст между 15 и 64 навършени години заемат лицата в икономическа дейност ,,Преработваща промишленост‘‘, които формират близо 25% /2 296 д./ от заетите в разглежданата възрастова група /9 221 д./. На второ място се нареждат заетите в икономическа дейност ,,Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети‘‘ - 1 526 д., или 16,5% от заетите лица, следвани заетите в икономическа дейност ,,Транспорт, складиране и пощи‘‘, които формират 8,4% /775 д./ от заетите лица на 15-64 навършени години в община Лом.

От друга страна, най-малък дял в структурата на заетите заемат лицата в икономическите дейности ”Дейности на екстериториални дейности и служби” /5 д./ и „Добивна промишленост” /7 д./, формиращи съответно по 0,1% от заетите лица на възраст между 15 и 64 навършени години на територията на общината.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом”, финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет” 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.”

Фигура 31. Заети лица на 15-64 навършени години в община Лом по класове икономически дейности към 01.02.2011 г. /А21/
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Анализирайки особеностите на трудовите ресурси на територията на община Лом, следва да проследим всекидневните трудови миграции в тяхната роля на основна характеристика на пазара на труда. По данни на НСИ, към 01.02.2011 г. броят на лицата, които живеят и работят в едно и също населено място е 8 157 д., които формират почти 87% от заетите на 15 и повече навършени години в общината. Лицата, които извършват всекидневни трудови миграции са 1 219 д., съставляващи 13,0% от заетите лица в изследваната възрастова група, т.е. всекидневните трудови мигранти на 1 000 заети лица, са в порядъка на 130 д. Най-голям дял формират мигрантите, които отиват на работа в същата община - 47,3% /576д./, в т.ч. 77,3% - градове на същата община /в случая гр. Лом/ и 22,7% - отиват на работа в села от същата община.

Заети лица*	Лица, които живеят и работят в едно и също населено място	Всекидневни трудови мигранти						
		общо	от тях отиват на работа					
			в същата община		в община на същата област		в община на друга област	
			в градове	в села	в градове	в села	в градове	в села
9 376	8 157	1 219	445	131	105	126	393	19

Таблица 25. Всекидневни трудови мигранти в община Лом към 01.02.2011 г.
* заети лица на 15 и повече навършени години
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

1.4.2.3. Доходи на населението

Работната заплата, която получават заетите лица, е основен източник на доходи на домакинствата в страната. За населението в над трудоспособна възраст, както и за социално слабите и уязвими групи от обществото, пенсиите и социалните помощи са основен източник на средства. От друга страна, непрекъснато растящият брой на населението от малцинствените групи разчита най-вече на финансови средства от детски и социални помощи като основен източник на доходи.

Във връзка с наблюдаваните значителни различия в размера на трудовите възнаграждения /в териториален аспект, вкл. и между отделните икономически дейности/, следва да отбележим, че територията на област Монтана се отличава с по-нисък размер на средната годишна работна заплата, спрямо средната за България. В сравнение с други области, попадащи в териториалния обхват на Северозападния район от ниво 2, средната стойност на областно ниво, се характеризира с по-благоприятна стойност на разглеждания показател.

По данни на НСИ, за последното тримесечие на 2013г. средната работна заплата в страната е 867 лв., за Северозападния район е 671 лв., за област Монтана 627 лв. Налице е явна тенденция на по-ниски доходи от заплати спрямо средните за страната.

1.4.2.4. Основни изводи

Съотношението между икономически активните /51,1%/ и икономически неактивните лица /48,9%/ на 15 и повече навършени години на територията на община Лом се отличава с по-благоприятни стойности спрямо средните за областта. По отношение на икономически неактивните лица на общинско ниво се наблюдава по-висок дял на учащите /11%/ в структурата на неактивните лица, в сравнение с отчетената стойност за област Монтана /9,5%/. От друга страна, във връзка с проявяващата се негативна тенденция на застаряване на населението делът на пенсионерите в общината формира по-голям дял от икономически неактивните, спрямо констатираната стойност на областно ниво.

Делът на заетите лица във възрастовата група 15-64 години - 74,7% /9 221 д./, се отличава с по-благоприятна стойност, спрямо тази за областта, в резултат на което, коефициентът на заетост в община Лом /50,2%/, е по-висок от средния за областта /49,5%/. По отношение на коефициента на безработица на населението обаче /25,3% от икономически активните лица на 15-64 г./, община Лом се характеризира с по-неблагоприятна стойност, в сравнение със средната за област Монтана /22,1%/.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

1.4.2.5. Прогноза за броя на населението на община Лом до 2040г.

Прогнозата се основава на няколко основни допускания, отчитани в различните методи. В литературата не съществува установен метод, който напълно да гарантира точността на демографските прогнози. Процесът е комплексен и зависи от много фактори, някои от които са по-лесно прогнозируеми, като нивото на раждаемост, смъртност и продължителност на живота, тъй като преди всичко зависят от установените социално-психологични навици и здравеопазването. Други фактори, като миграциите, зависят от редица други величини, предимно със социално-икономически характер. Именно на тях се дължи резкият спад в броя на населението на общината за периода между последните две преброявания 2001 и 2011г. Налице са трудови миграции на младото население със запазване на постоянното местожителство в общината, но реална реализация в по-големите градове в страната. Така трудовите миграции към установените пазарни центрове се превръщат в стимул за емиграция от гледна точка на постоянното население, независимо, че икономически на територията на общината функционира важна транспортна, промишлена, земеделска и животновъдна дейност.

За периода от последните девет преброявания (1934-2011, 77 години) броят на населението на община Лом проявява един положителен и един негативен период на прираст. Най-голям е броят на населението през 1975г., 43 672 д. След този момент, населението започва да намалява, като темповете рязко нарастват след преброяването от 1992г. Днешният брой население е по-малък от броя през 1934г. с 25,8%.

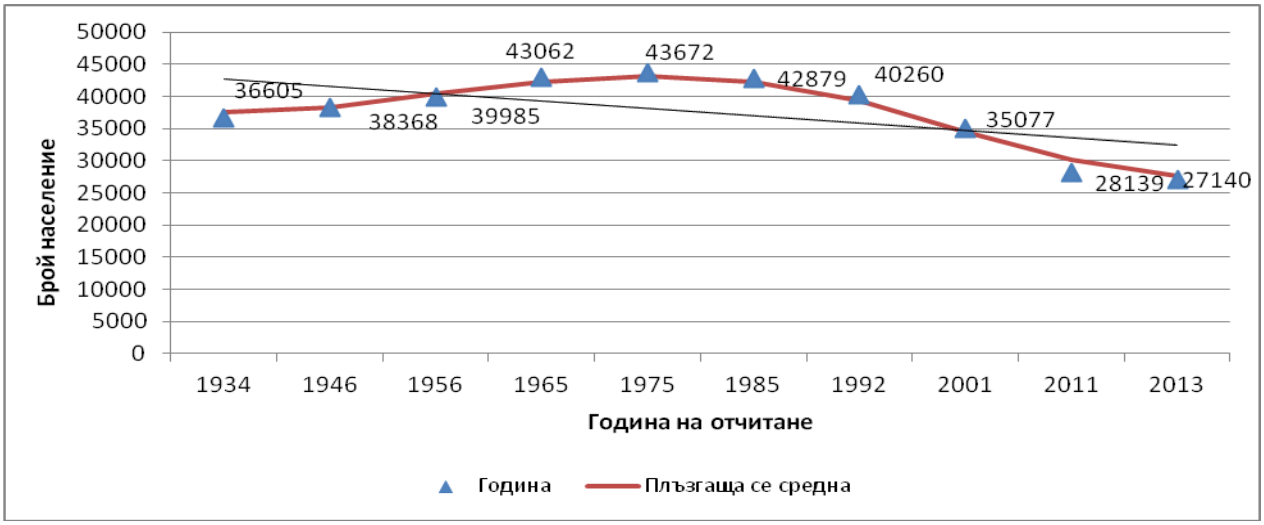

Брой на населението на община Лом за периода 1934-2013г.

Източник: НСИ

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

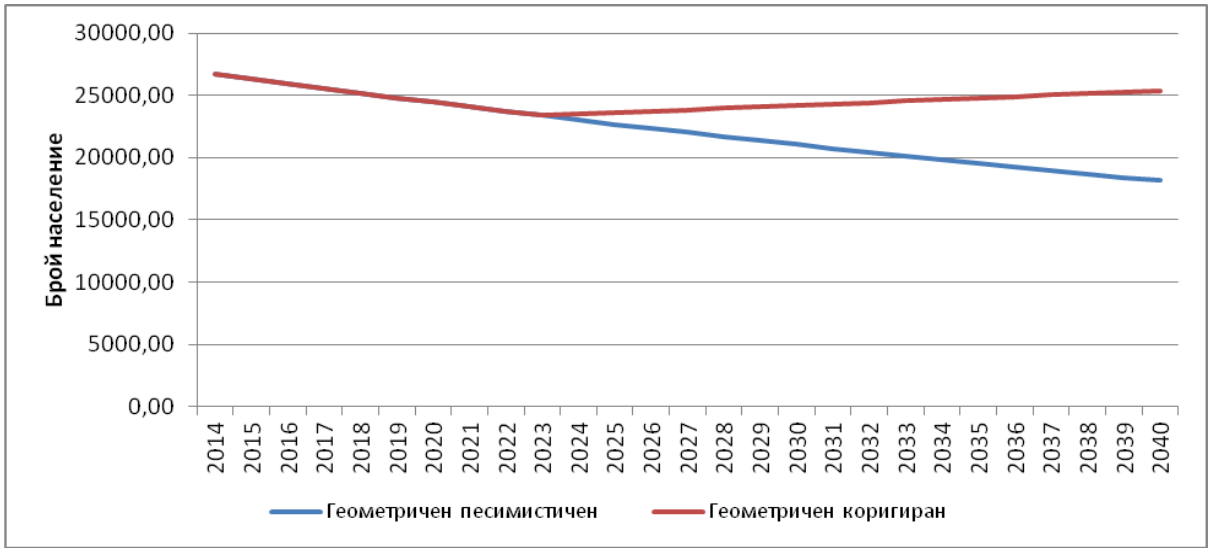

Прогноза за броя на населението на община Лом до 2040г.

Определянето на степента на промяна на населението може да се извърши посредством всеки две точки, тъй като нивото на промяна ще зависи от броя години, които се включват в периода. Тъй като нашата прогноза се изчислява за 26г. период, ще вземем за базов последния 13 годишен период с начало 2001г. и край 2013г.

Темп на промяна: $\Delta P = (P_{t2}/P_{t1} - 1)$

В рамките на периода от 2001 до 2013 степента на промяна е -0,2262

Темп на промяна в %: $\Delta P = (P_{t2}/P_{t1} - 1) \times 100\%$

В рамките на периода от 2001 до 2013г. степента на промяна е – 22,62 %

Изчисляването на темпа на промяна се извършва в условията на две основни допускания. Първо, темпът на промяна за последните 13 години се разпределя равномерно за целия 13 годишен период. Въпреки това, фигурата показва силна отрицателна тенденция за целия период от 2001 до 2013г. Поради това се допуска, че текущата тенденция на рязко намаляване на населението за периода от последните две преброявания 2001-2013 (22,62%) се дължи в много по-голяма степен на външни възможности – емиграция на население, отколкото на влошени репродуктивни показатели и продължителност на живота. Второ, очаква се броят на населението да намалява със същия темп както в миналия период, но е необходимо да отчетем миграционния фактор. Изчисленията на база последния темп на промяна ще представляват песимистичния вариант на прогнозата, при който броят на населението към 2040г. е 18 146 души.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

За да предотвратим прогноза, базирана единствено на негативния демографски план от последния период 2001-2013г., е необходимо да отчетем вероятността от забавяне на темпа на намаляване на населението, а също така и да допуснем минимален темп на нарастване в неговия брой. За целта полученият темп на промяна ще коригираме с темп, близък до нула, но положителен за периода след 2024г., когато редица демографски и социално-икономически показатели ще бъдат значително променени в положителна посока. Поради това, допускаме минимален темп на нарастване на броя на населението от 0,05% на годишна база. В периода на най-голям темп на нарастване 1956-1975 темпът е имал стойност от около 0,92 или 9,2 %. В този случай оптимистичната прогноза предвижда население от 25 403 души към 2040г.

За анализа е изчислена геометрична прогноза с две разновидности за населението за периода до 2040г. Наклона на геометричната прогноза е по-лек, поради това можем да я приемем за по-консервативната проекция, докато експоненциалната проекция е по-крайната прогноза. Колкото по-висок е темпът на промяна в броя на населението, толкова по-голяма е разликата между двете прогнози.

Геометрична прогноза: Pt+n = Pt (1 + r)n

Експоненциална прогноза: Pt+n = Pt er*n

Където t = начален период,

n = броя на времевите периоди съотнесен спрямо броя години използвани в изчисленията на темпа на промяна в броя на населението. Например, 10 години са един времеви период. Така при начална стойност 2001г. при изчисленията n=1, за 2021г. n=2 и тнт.

Прогноза на база геометричен растеж:

$P_{t+n} = P_t (1 + r)n$

Където:

1. *Pt+n* е годината за която се прави прогнозата в случая 2040г; и
2. *Pt* е последната година участвала при изчисляването на темпа на промяна, в случая, 2011; и
3. *r* темпа на промяна изчислен по-горе; и
4. *n* = броя на времевите периоди за които се прогнозира, в случая 26 години. При това уравнение "n" е степенен показател.

Резултати:

Песимистичен вариант: 2040г. – 18 146 души

Коригиран вариант: 2040г. – 25 403 души

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Много по-вероятна е геометричната коригирана прогноза /оптимистична/, която предвижда достигане до един минимум от население около 2025г. /около 23 500 души/ след което стабилизиране и връщане до броя на население към 2014г., но с много по-благоприятна демографска структура.

1.4.3.Здравеопазване

1.4.3.1. Обща характеристика на здравеопазването в общината

Развитието на системата на здравеопазването на дадена територия е ключов фактор за повишаване качеството на живот на нейните жители. Сред основните индикатори за състоянието на системата на здравеопазването се открояват: осигуреността на равноправен и навременен достъп до болнична и извънболнична медицинска помощ за жителите на всички населени места и квалификацията на медицинските кадри.

Качеството на предлаганите здравни услуги в общината в голяма степен е отражение на структурната и пространствената организация на здравеопазването. Техният анализ е важен момент в стремежа към изясняване удовлетвореността на населението от услугите на здравеопазването в община Лом.

1.4.3.2. Структурна организация на здравеопазването

Общият брой на лекарите в община Лом за периода 2007-2011 г. нараства с 5,4% - от 111 на 117 бр. през 2011 г., като формира близо 23% от общия брой лекари в област Монтана. Броят на общопрактикуващите лекари за същия период намалява незначително /с 1 бр./, а този на стоматолозите остава непроменен.

Общият брой на лекарите /вкл. на общопрактикуващите и на стоматолозите/ поставя община Лом на второ място /след община Монтана/ в структурата на здравеопазването сред общо 11-те общини в областта.

	Общо лекари /бр./			Общопрактикуващи			Стоматолози		
	2007 г.	2011 г.	2012г.	2007 .	2011 г.	2012г.	2007 .	2011 г.	2012г.
Област Монтана	488	476	477	107	100	102	95	87	88
Община Лом	111	117	122	21	20	21	25	25	25
Относителен дял*	22,7%	24,6%	25,5%	19,6%	20,5%	23,8%	26,3%	28,7%	28,4

* Относителен дял на община Лом в общата структура на област Монтана

Динамика в броя на лекарите и стоматолозите в община Лом и област Монтана

По данни на: Областна стратегия за развитие на област Монтана 2014-2020 г.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Структурата на извънболничната лекарска и дентална помощ в общината е представена от индивидуални и групови практики. По отношение дейността на индивидуалните практики, за периода 2007-2011 г. в община Лом не се наблюдават съществени промени в броя на лекарските или в този на денталните лечебни заведения. Броят на индивидуалните лекарски практики в общината е значително по-висок от този на груповите, докато по отношение на денталните практики - тяхната дейност е съсредоточена изключително само в обхвата на индивидуални практики.

	Индивидуални практики						Групови практики					
	Лекарски			Дентални			Лекарски			Дентални		
	2007	2011	2012	2007	2011	2012	2007	2011	2012	2007	2011	2012
Област Монтана	75	75	75	126	118	118	39	42	42	2	3	3
Община Лом	18	16	16	26	27	27	6	6	6	-	-	-
Относителен дял* %	24	21,3	21,3	20,6	22,9	22,9	15,4%	14,3%	14,3	-	-	-

* Относителен дял на община Лом в общата структура на област Монтана

Лечебни заведения за първична лекарска и дентална извънболнична дейност в община Лом и област Монтана

По данни на: Областна стратегия за развитие на област Монтана 2014-2020 г.

По данни на Регионална здравна инспекция - Монтана, към 01.08.2013 г. на територията на община Лом функционират следните видове лечебни заведения за извънболнична помощ: самостоятелни медико-диагностични лаборатории - 2 бр., самостоятелни медико-технически лаборатории - 2 бр., медицински центрове - 3 бр., амбулатории за групова практика за първична медицинска помощ - 3 бр., амбулатории за групова практика за специализирана медицинска помощ - 1 бр.

По данни на НСИ здравната осигуреност с лечебни заведения на територията на община Лом има следната структура:

Показатели	2010	2011	2012
Лечебни и здравни заведения в община Лом			
Болнични заведения - общо	1	1	1
легла	250	257	257
многопрофилни болници	1	1	1
легла	250	257	257
Лечебни заведения за извънболнична помощ - общо	8	7	7
легла	5	5	5
диагностично-консултативни центрове	1	1	1
легла	5	5	5
медицински центрове	2	2	2

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

самостоятелни медико-диагностични и медико-технически лаборатории	5	4	4

Лечебни и здравни заведения в община Лом

На територията на община Лом е разположено едно болнично лечебно заведение - Многопрофилна болница за активно лечение /МБАЛ/ ,,Св. Николай Чудотворец“ ЕООД - гр. Лом. Лечебното заведение разполага с 257 легла, структурирани в 11 отделения: легла за реанимация и интензивно лечение - 6 бр., легла за активно лечение - 231 бр., легла за долекуване и продължително лечение - 20 бр. Средната използваемост на леглата е 305 дни или 83,6% от общия брой дни в една година, при средна стойност за областта - 81,6%. Средният болничен престой в МБАЛ ,,Св. Николай Чудотворец“ е 5,82 дни.

Болничното заведение в гр. Лом се отличава с надобщинско значение, като в териториалния му обхват попадат общо 5 общини от област Монтана - Лом, Вълчедръм, Якимово, Брусарци и Медковец.

1.4.3.3. Пространствена организация на здравеопазването

Различните видове лечебни заведения за извънболнична медицинска помощ се отличават с неравномерно териториално разположение в рамките на общината с концентрация изключително на територията на гр. Лом. Изключение правят амбулаториите за индивидуална практика за първична медицинска помощ, които обслужват и селата Ковачица и Сталийска махала. Жителите на населените места Трайково и Станево се обслужват от общопрактикуващ лекар с амбулатория в общинския център.

В с. Замфир са разположени амбулатория за индивидуална практика за специализирана медицинска помощ и амбулатория за индивидуална практика за първична дентална помощ, която обслужва и жителите на с. Ковачица.

Пространствената организация на обектите за извънболнична помощ предопределя известна неравнопоставеност във възможностите на населението за достъп до специализирана медицинска помощ, диагностика и консултации. Достъпът на жителите на голяма част от населените места до този вид здравни обекти е обвързан с пътувания до общинския център гр. Лом.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Амбулатория за индивидуална практика за първична медицинска помощ - 12 бр.
Обслужват населените места: гр. Лом - 10 бр. с. Ковачица - 1 бр. с. Сталийска махала - 1 бр.
Амбулатория за групова практика за първична медицинска помощ - 3 бр., разположени в гр. Лом
Амбулатория за индивидуална практика за специализирана медицинска помощ - 18 бр.
Обслужват населените места: гр. Лом - 17 бр. с. Замфир - 1 бр.
Амбулатория за групова практика за специализирана медицинска помощ - 1 бр. в гр. Лом
Амбулатория за индивидуална практика за първична дентална помощ - 27 бр.
Обслужват населените места: гр. Лом - 26 бр. с. Замфир - 1 бр. /обслужва и жителите на с. Ковачица/
Амбулатория за индивидуална практика специализирана дентална помощ - 2 бр., локализирани в гр. Лом
Медицински център - 2 бр., в гр. Лом
Диагностично-консултативен център - 1 бр., в гр. Лом
Самостоятелна медико-диагностична лаборатория - 2 бр., разположени в общинския център гр. Лом
Самостоятелна медико-техническа лаборатория - 2 бр., локализирани в гр. Лом

Териториално разпределение на заведенията за извънболнична помощ в община Лом
По данни на: Регионална здравна инспекция - Монтана, http://rzi-montana.org/

В резултат на неравномерното териториално разпределение на общопрактикуващите лекари по общини, един общопрактикуващ лекар обслужва голям брой пациенти. Тази констатация е общовалидна за голяма част от общините в областта - вкл. за общините Монтана и Лом.

За периода 2007-2011 г. средният брой лица в пациентската листа на общопрактикуващите лекари в общината се отличава с известна динамика през отделни години в периода и варира между 1 607,3 д. през 2009 г. и 1 667,5 д. през 2011 г., когато е отчетена най-висока /неблагоприятна/ стойност на показателя. Средният брой лица в пациентска листа в общината за същия период е 1 628,83 д.

1.4.3.4. Основни изводи

Системата на здравеопазването в община Лом е представена от едно заведение за болнична медицинска помощ МБАЛ „Св. Николай Чудотворец" ЕООД - гр. Лом и от различни видове лечебни заведения за извънболнична помощ.

Надообщинската роля на болничното заведение, което обслужва жителите на 5 общини /Лом, Вълчедръм, Якимово, Брусарци и Медковец/, отрежда на болницата важно значение в общата структура на здравеопазването в област Монтана.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

По отношение разположението на обектите за извънболнична медицинска помощ впечатление прави тяхната териториална концентрация изключително в рамките на гр. Лом. Неравнопоставеният достъп на жителите на различни населени места до здравни обекти на специализираната и диагностична медицинска помощ и консултации налага пътуване на нуждаещите се до общинския център. Тази особеност на пространствената организация на здравните обекти поставя жителите на населените места, намиращи се на по-голяма отдалеченост от общинския център в известно неравностойно положение по отношение техния достъп до навременна медицинска помощ. В тази връзка е необходимо да се осигурят допълнителни екипи на ЦСМП, което да компенсира и подобри достъпа до спешна медицинска помощ.

1.4.4. Социални услуги

1.4.4.1. Обща характеристика на социалните услуги в общината

Провежданата социална политика в община Лом е отражение на общоприетите национални приоритети, насочени към превенция на риска от социална изолация на групите в неравностойно социално положение и социално включване на уязвими групи от обществото. Стремежът към интеграция на т.нар. уязвими групи е насочен към лицата с физически и психически увреждания, както и към представителите на ромската етническа група, които се намират в риск от социално изключване.

Ключов момент в социалната политика на страната е процесът на деинституционализация на деца и възрастни хора и предоставяне на социални услуги в рамките на общността, които влизат в ролята на основен елемент на възприетия качествено нов модел на социално развитие.

Тези приоритетни области са основа за разработване на приетата с решение №725 от Протокол №71/12.05.2011 г. на Общинския съвет на Община Лом - Общинска стратегия и план за действие за развитие на социалните услуги за деца и възрастни /2011-2015 г./.

Стратегия определя 4 приоритетни направления в областта на социалната политика:

- *Приоритетно направление 1: Развитие на услуги в общността за превенция на социалното изключване и изолация*

Приоритетът е насочен към създаване на навременни условия за предотвратяване на потенциални рискове, които биха довели до социална изолация, както и към подкрепа на семейства с деца в риск.

- *Приоритетно направление 2: Деинституционализация и подобряване качеството на резидентната грижа*

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Приоритетното направление е насочено към ускоряване процеса на деинституционализация и създаване на възможности за предоставяне на качествени социални услуги в общността.

- *Приоритетно направление 3: Развитие на капацитета за управление и предоставяне на качествени и ефективни социални услуги*

Ключов момент в изпълнението на заложения приоритет, се явява осигуряването на квалифициран и компетентен персонал за предоставяне на социални услуги в общността.

- *Приоритетно направление 4: Развитие на междусекторни и междуобщински партньорства при планирането и предоставянето на социални услуги*

Постигането на повишена ефективност на предлаганите социални услуги и стремежът към равнопоставен достъп на населението до този тип услуги, се свързва с необходимостта от развитие на междуобщинско партньорство и междусекторно сътрудничество.

Общинската стратегия отчита пряко общоприетите приоритетни области на националната социална политика, и е разработена в съответствие с Областната стратегия за развитие на социалните услуги 2011-2015 г. на област Монтана.

1.4.4.2. Структурна организация на социалните услуги

Структурната организация на социалните услуги в община Лом е представена от специализирани институции за деца и възрастни хора и от обекти, предоставящи социални услуги в рамките на общността.

На територията на общината функционират 5 специализирани заведения за социални грижи за различни уязвими групи от обществото. Броят на тези институции съответства с провежданата до преди няколко години различен тип социална политика в страната, която се свързва с предоставяне на социални услуги извън обичайната среда на живот.

Възприетият качествено нов модел на деинституционализация следва да доведе до постепенно намаляване броя на специализираните институции, за сметка на обектите, които предоставят социални услуги в рамките на общността. В резултат на провежданата ‘‘нова‘‘ социална политика, от 2008 г. насам предоставяните услуги в общността следват тенденция на нарастване.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Специализирани институции за социални грижи
1. Дом за възрастни хора с деменция - с. Добри дол, капацитет 50 места
2. Дом за стари хора - с. Добри дол, капацитет 25 места
3. Дом за възрастни хора с физически увреждания - с. Орсоя, капацитет 50 места
4. Дом за деца „Милосърдие" - гр. Лом, капацитет 50 места
5. Дом за възрастни хора с умствена изостаналост „Св. Георги Победоносец" - гр. Лом, капацитет 35 места
Социални услуги в общността
1. Домашен социален патронаж - капацитет 147 места
2. Център за социална рехабилитация и интегриране на лица в неравностойно положение - капацитет 25 места
3. Център на временно настаняване - гр. Лом, капацитет 15 места
4. Дневен център за стари хора - гр. Лом, капацитет 40 места
5. Дневен център за стари хора - с. Ковачица, капацитет 40 места
6. Център за настаняване от семеен тип „Нов дом-нов шанс" - гр. Лом, капацитет 9 места
7. Център за настаняване от семеен тип „За по-щастливо детство" - гр. Лом, капацитет 12 места

Структурна организация на социалните услуги в община Лом

1.4.4.3. Пространствена организация на социалните услуги

Обектите за специализирани социални грижи в община Лом са разположени на територията на три от общо десет населени места в общината - гр. Лом /2 бр./, с. Добри Дол /2 бр./, с. Орсоя /1 бр./. Социалните услуги в общността са концентрирани предимно в общинския център гр. Лом, което ограничава достъпа на жителите на другите населени места до предоставяните услуги.

В резултат на неравномерната пространствена организация на системата от социални услуги в областта и в община Лом в частност, домът за възрастни хора с деменция и домът за стари хора, разположени в с. Добри дол, са с препълнен капацитет. Тревожен в тази връзка е големият брой на лицата, чакащи за настаняване в дома за хора с увреждания.

1.4.4.4. Основни изводи

Провежданата социална политика в община Лом съответства на общоприетите цели на национално ниво, насочени към превенция на риска от социално изключване на лицата в неравностойно положение, социална интеграция на уязвими групи от населението, деинституционализация на деца и възрастни хора. Тези приоритетни области са застъпени пряко в Общинската стратегия за развитие на социалните услуги за деца и възрастни за периода 2011-2015 г.

В резултат на възприетия качествено нов модел на провежданата социална политика в общината се отчита постепенно нарастване/разнообразяване на социалните услуги, предоставяни в общността.

Сред основните проблеми в системата на социалните услуги, се откроява тяхната неравномерна пространствена концентрация, както в общината, така и в областта. В резултат на това, функциониращите в

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

с. Добри дол дом за възрастни хора с деменция и дом за стари хора са със запълнен капацитет. Липсата на алтернативен вид социални услуги за възрастни хора в някои общини и малки населени места в областта, допълнително усложняват ситуацията с недостига на места в домовете за настаняване.

Като успешно решение в процеса на разрешаване проблемите в развитието на социалните услуги в община Лом, може да се посочи следното:

- *По отношение на специализираните институции за социални грижи за различни групи от населението:*

Целенасочено провеждане на политиката на деинституционализация на деца и възрастни хора и настаняването им в домове от защитен тип. Поетапно закриване на функциониращите в общината 5 специализирани институции и създаване на алтернативен вид социални услуги/обгрижване в обичайна за нуждаещите се среда.

- *По отношение на социалните услуги, предоставяни в общността:*

Повишаване качеството и разширяване на кръга от социални услуги, предоставяни в общността. Възможността уязвимите групи от населението да получат социалните грижи, от които се нуждаят в рамките на самата общност /без тяхното изваждане от обичайна среда/, ще окаже значителен ефект върху стремежа към повишаване качеството на социалните услуги в общината.

1.4.5. Образование

1.4.5.1. Обща характеристика на образованието в общината

Характеристиките на образователната система на дадена територия са ключов фактор за успешна професионална реализация и за повишаване конкурентоспособността на човешките ресурси. Предоставянето на висококачествено образование е неотменен момент в постигането на една от целите на стратегията "Европа 2020" - създаване на условия за развитие на местни общества на знанието. Сред националните приоритети в сектора се откроява и стремежът към осигуряване на равнопоставен достъп до обектите на образователната инфраструктура за всички групи на населението, без значение от тяхната етническа принадлежност, социално положение и др.

1.4.5.2. Структурна организация на образованието

Образователната инфраструктура в община Лом е представена от обекти на предучилищното обучение - целодневни детски градини /ЦДГ/ и училищното образование - общообразователни, профилирани и професионални училища.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Броят на детските градини в община Лом за периода 2007-2012 г. остава почти непроменен /намаление с 1 бр./, докато този на децата нараства с 2,6%. За сравнение общият брой на заведенията за предучилищно обучение в областта за разглеждания период намалява със 17 бр. Стойностите на разглежданите два показателя, отреждат на община Лом второ място сред 11-те общини в областта /след община Монтана/.

	2007 г.		2012 г.	
	Брой обекти	Брой деца	Брой обекти	Брой деца
Област Монтана	71	4 301	54	4 379
Община Лом	12	760	11	780
Относителен дял	16,9%	17,7%	20,4%	17,8%

* Относителен дял на община Лом в общата структура на област Монтана

Промяна в броя на заведенията за предучилищно обучение в община Лом и област Монтана /2007-2012 г./

По данни на: Областна стратегия за развитие на област Монтана 2014-2020 г.

В резултат на протичащите негативни демографски процеси в област Монтана, броят на лицата в предучилищна и училищна възраст за периода 2007-2012 г. намалява. Тази констатация е общовалидна за десет /от общо 11/ общини в областта, вкл. за община Лом. Намаляващият брой на учениците в общината за изследвания период е причина за закриване на общообразователни училища поради малкия брой на учащите.

Общият брой на учениците в община Лом за периода 2007-2012 г. намалява с 9,2% /355 д./, като това намаление е с по-ниски темпове от средните за област Монтана - намаление с 13,2%. Намалението в броя на учениците в общината е значително в общообразователните училища /с 336 д./, спрямо намалението в професионалните училища /с 23 д./.

За изследвания шестгодишен период се отчита ръст в дела, който общината формира по разглежданите показатели в общата структура на областта. Към 2012 г. учащите в общината формират почти 22% от тези в област Монтана /при 20,9% за 2007 г./. Промяната в дела на учениците в ОУ остава почти непроменен, за разлика от този в професионалните училища в община Лом - ръст с 3,7% /от 19,3 през 2007 г. на 23,0% през 2012 г./.

	2007 г.			2012 г.		
	общ брой	в ОУ	професионални у-ща	общ брой	в ОУ	професионални у-ща
Област Монтана	18 386	13 912	4 037	15 962	12 281	3 476
Община Лом	3 849	2 988	778	3 494	2 652	801
Относителен дял	20,9%	21,5%	19,3%	21,9%	21,6%	23,0%

* Относителен дял на община Лом в общата структура на област Монтана

Динамика в броя на учениците в община Лом и област Монтана /2007-2012 г./

По данни на: Областна стратегия за развитие на област Монтана 2014-2020 г.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

В община Лом функционират три училища със статут на „средищни" /училища, в които се обучават пътуващите ученици от други населени места, в които няма обекти на училищното образование/. В средищните училища се предлагат възможности за целодневен учебен ден за ученици от I до VIII клас, който включва образователна подготовка, самоподготовка, отдих, занимания по интереси, здравословно хранене. Организирането на такъв целодневен режим на обучение е важен момент в стремежа към повишаване качеството на образователната система.

За периода 2007/2008 г. - 2011/2012 учебни години броят на учащите I-VIII клас, които отпадат преждевременно от системата на образованието в община Лом нараства - от 72 на 96 учащи. В отделни учебни години се отчита намаление в броя на отпадналите от училище спрямо предходната година - за учебната 2009/2010 г. този брой е 57, но от следващата година се отчита постепенен ръст в броя на учащите от I до VIII клас, напуснали училищата в община Лом.

През учебната 2011/2012 г. преждевременно отпадналите от образователната система в общината формират почти 32% от тези в цялата област Монтана.

	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012
Област Монтана	465	377	372	345	301
Община Лом	72	67	57	84	96
Относителен дял	15,5%	17,8%	15,3%	24,3%	31,9%

* Относителен дял на община Лом в общата структура на област Монтана
Учащи I-VIII клас, напуснали общообразователните и специални училища по учебни година /бр./
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

1.4.5.3. Пространствена организация на образованието

В община Лом функционират 11 целодневни детски градини, в т.ч. 9 - на територията на гр. Лом и по една ЦДГ в селата Замфир и Ковачица, т.е. в останалите 7 населени места в общината не са налични заведения за предучилищна подготовка.

Заведенията за училищно образование са концентрирани предимно в общинския център: 3 от общо 6-те основни училища са разположени в гр. Лом, всички СОУ /2 бр./ и профилирани гимназии /1 бр./ също се намират в единствения град в общината. Професионалните гимназии са 3 бр., като 2 от тях са локализирани в гр. Лом.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Целодневни детски градини - 11 бр.
9 бр. в гр. Лом
1 бр. в с. Замфир
1 бр. в с. Ковачица
Основни училища /ОУ/ - 6 бр.
I ОУ "Н. Първанов" - гр. Лом
II ОУ "К. Фотинов" - гр. Лом
IV-то "Хр. Ботев" - гр. Лом
ОУ "Св.св. Кирил и Методий" - с. Замфир
ОУ "Св.св. Кирил и Методий" - с. Ковачица
ОУ "Св. Кл. Охридски" - с. Сталийска махала
Средни общообразователни училища /СОУ/ - 2 бр.
III-то СОУ "Отец Паисий" - гр. Лом
СОУ-ЧЕМИ "Димитър Маринов" - гр. Лом
Профилирани гимназии - 1 бр.
Профилирана гимназия "Найден Геров" - гр. Лом
Професионални гимназии - 3 бр.
ПГ по хранене и земеделие "Д. Менделеев" - гр. Лом
ПГ по производствени технологии - гр. Лом
ПГ по селско стопанство "Дунавска земя" - с. Ковачица
Помощни училища - 1 бр.
Помощно училище "Д-р П. Берон" - гр. Лом

Пространствена организация на заведенията за предучилищна подготовка и училищно образование в община Лом
По данни на: Регионален инспекторат по образованието - Монтана, http://web.net-surf.net/riomontana/

1.4.5.4. Основни изводи

Сред основните проблеми в състоянието на образователната система в община Лом се открояват:

- За периода 2007-2010 г. поради недостиг на деца в община Лом е закрита една ЦДГ /в с. Сливата/. Проблем в тази връзка представлява намаляващият брой на децата между 3 и 6 годишна възраст, което води до затруднения във функционирането на част от детските градини /особено тези, разположени в селата Замфир и Ковачица/.
- За периода 2007-2010 г. броят на общообразователните училища в община Лом намалява - поради намаляващия брой на учащите са закрити основните училища в селата Сливата и Трайково. Общият брой на учениците в общообразователните училища също бележи спад, за разлика от този в трите професионални гимназии, където за изследвания период е отчетен ръст в техния брой. Тази особеност се дължи на техния надобщински характер /в ПГ се обучават учащи от съседни общини/.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

1.4.6. Култура

1.4.6.1. Обща характеристика на културните услуги/дейности в общината

В община Лом са разположени различни културни обекти от различно естество - читалища, културни институти, паметници на културата, храмове. Културният календар на общината включва събития с местен, регионален и национален характер, и привличат интереса на местните жители и гости на общината.

1.4.6.2. Структурна организация на културните услуги/дейности

1.4.6.2.1. Читалища

Читалищата изпълняват важни културни и просветни функции в общината и играят ролята на основни културни средища за нейните жители.

На територията на община Лом функционират 11 читалища, 4 от които в гр. Лом и 7 - в селата Сталийска махала, Трайково, Замфир, Станево, Ковачица, Долно Линево и Сливата. С важно значение за културния живот на населението се отличава Народно читалище "Постоянство" - гр. Лом, което изпълнява и държавни културно-просветни функции. Друго читалище в общинския център е "23 Септември" /учредено през 1960 г./, към което е открита и библиотека.

1.4.6.2.2. Културни институти

В гр. Лом се намира основаният през 1925 г. Исторически музей, който разполага със следните отдели: "Археология", "България XV-XIX в.", "Нова история", "Етнография" и "Художествен". Музеят е обявен за паметник на културата през 1973 г.

Към Народно читалище "Постоянство" функционира най-голямата библиотека на територията на община Лом, която разполага с над 100 хил. библиотечни единици, вкл. 163 старопечатни, редки и ценни заглавия.

Музеи	- Исторически музей - гр. Лом
Театри	- Драматичен театър "Кръстьо Пишурка" - гр. Лом - Оперетен театър - гр. Лом /основан през 1923 г./
Галерии	- Общинска художествена галерия "Поломие"
Библиотеки	- Библиотека при Народно читалище "Постоянство" - гр. Лом - Библиотека към читалище "23 Септември"

Културни институти на територията на община Лом
Източник: Общинска администрация, http://adm.lom.bg/

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

1.4.6.2.3. Културни събития

Културният календар на община Лом включва разнообразни прояви - фестивали, празнични чествания, изложения, турнири, конкурси.

Фестивал на любителските театри на името на ,,Кръстьо Пишурка“	- Организиран от НЧ “Постоянство“, финансиран от община Лом - Конкурсен характер - До участие се допускат колективи и изпълнители, които са лауреати на фестивали в страната или чужбина.
Общински детски фолклорен конкурс “Дунавско настроение”	- Организатори: НЧ ,,23 Септември“ и община Лом - Състезателен характер
Национален литературен конкурс „Яна Язова”	- Организатор: НЧ “Постоянство“
Национален литературен конкурс ,,Багри от Лом“	- Организатор: община Лом

Събития в културния календар на община Лом
По данни на: Общинска администрация, http://adm.lom.bg/

1.4.6.2.4. Паметници на културата

На територията на община Лом за паметници на културата са обявени следните културни обекти:

- *Църквата ,,Св. Никола Стари“* /нар. Борунската църква/ - една от основните забележителности в гр. Лом, построена през XIII век, обявена за паметник на културата през 1975 г.
- *Катедралният храм ,,Успение Богородично“* - построен в края на XIX в. и началото на XX век в гр. Лом.
- *Сградата на Историческия музей - гр. Лом* - през 1973 г. е обявена за паметник на културата
- *57 старинни сгради в град Лом*, обявени за архитектурни паметници на културата през 1986 г.

Освен обявените за паметници на културата - църквата ,,Св. Никола Стари“ и катедралният храм ,,Успение Богородично“, в община Лом са разположени църквата ,,Св. Никола Нови“ /гр. Лом/ и Добридолският манастир ,,Св. Троица“ /с. Добри дол/.

1.4.6.3. Основни изводи

На територията на община Лом са разположени различни културни обекти /вкл. паметници на културата/ и се провеждат разнообразни културни събития, включени в културния календар на града. Голяма част от културните услуги и дейности в общината са обект на туристически интерес, а други притежават потенциал за тяхното обособяване като обекти на културния/културно-историческия туризъм.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом”, финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет” 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.”

1.5. ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА

1.5.1. Транспортна инфраструктура

1.5.1.1. Пътна мрежа

През територията на община Лом не преминават автомагистрали и първокласни пътища /първокласният път, който обслужва областите Видин и Монтана - Е-79, не преминава през община Лом/. /Вж. Приложения/

Републиканската пътна мрежа е представена от пътища II-ри и III-ти клас. Второкласен път II-81 свързва общинския център гр. Лом с областния център гр. Монтана и с първокласен път Е-79 /част от трансевропейски транспортен коридор № 4 - Дрезден/Нюрнберг - Прага - Виена/Братислава - Гьор - Будапеща - Арад - Констанца/Крайова - Видин - Монтана - София - Солун/Пловдив - Истанбул/. Второкласен път II-81 изпълнява ролята на най-важната пътна артерия, осигуряваща транспортната достъпност на община Лом до вътрешността на страната.

Второкласни пътища:
II-81 - Лом - Монтана - София
II-11 - Видин - Димово - Лом - Оряхово
Третокласни пътища:
III-114 - Лом - Дондуково - Брусарци
III-133 - /I-1 Монтана/Лом/ - Мокреш - Вълчедръм

Пътища от републиканската пътна мрежа на територията на община Лом /маршрут/
Източник: Общинска администрация, http://adm.lom.bg/

Общата дължина на републиканската пътна мрежа в община Лом е 72 км, които формират 12% от този клас пътна мрежа в област Монтана. Най-голям дял заемат второкласните пътища - 70,8% /51 км/, които формират 31,5% от пътищата II клас в областта. Пътищата III клас в община Лом съставляват 29,2% от републиканската пътна мрежа и 5,4% от този клас пътища в област Монтана.

	Общо	АМ	I клас	II клас	III клас
България	19 512	458	2 970	4 030	12 054
Северозападен район от ниво 2	3 392	7	387	767	2 231
Област Монтана	605	-	52	162	391
Община Лом	72	-	-	51	21

Републиканска пътна мрежа към 31.12.2011 г. /км/
Източник: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Републиканска пътна мрежа в община Лом към 31.12.2011 г. /%/
Източник: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Делът на пътищата II-ри клас в община Лом /близо 71%/ е значително по-висок от този за областта - 26,8% и за Северозападния район от ниво 2 - 22,6%. Третокласните пътища в област Монтана и в Северозападен район формират съответно 64,6% и 65,8%, при 29,2% за общината.

Гъстотата на републиканската пътна мрежа в община Лом е 0,222 км/км2, при 0,166 км/км2 за област Монтана и 0,178 км/км2 за Северозападния район от ниво 2. Гъстотата на общинската пътна мрежа в общината - 0,128 км/км2 е близка до средната за област Монтана /0,126 км/км2/.

Сред основните проблеми на пътната мрежа в община Лом се открояват незадоволителното състояние и качествени характеристики на голяма част от общинските пътища в областта, които се нуждаят от рехабилитация и ремонтни дейности.

1.5.1.2. Железопътна мрежа

Територията на община Лом се обслужва от VII-ма главна жп линия София - Видин, която е част от трансевропейски транспортен коридор №4. Общината се пресича от железопътното отклонение Брусарци - Лом /дължина в рамките на общината 12 км/, което е изцяло електрифицирано и обслужва товарния трафик по направление пристанище Лом. Освен от жп гара Лом /с изградени 17 коловоза/, общината се обслужва и от 3 жп спирки - кв. Момин брод, с. Сталийска махала, с. Трайково.

Развитието на жп транспорт в община Лом се свързва с незадоволителното качество на предоставяната услуга, което обстоятелство е общовалидно за голяма част от маршрута на жп линия Видин-София-Кулата. Стремежът към повишаване дела на пътниците, използващи услугите на жп

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

транспорт, се свързва с приоритетното предприемане на действия по рехабилитацията и/или модернизацията на разклонението Брусарци - Лом на разглежданата жп линия.

1.5.1.3. Воден транспорт

Специфичното географско местоположение на община Лом спрямо крайбрежието на р. Дунав, отрежда на водния транспорт важно значение.

През община Лом преминава трансевропейски транспортен коридор №7 Рейн - Майн - Дунав, който свързва Черно със Северно море. Изграденото пристанище Лом е част от транспортния коридор. То е второто по големина дунавско пристанище в страната. Осигурява най-късата директна сухоземна връзка със средиземноморското пристанище Солун. Пристанището реализира около 40% от българския товарооборот по р. Дунав и играе важна роля за икономическото развитие на общината на национално и международно ниво. В западна посока превозваните товари достигат до германските градове Регенсбург и Дуисбург, и до страните от Черноморския и Средиземноморския басейн на изток. Пристанището разполага с 14 корабни места, 13 от които за товаро-разтоварни дейности и 1 - за пътнически превози. Пристанището е основа за проектирането и изграждането на частни логистично-транспортни центрове на територията на община Лом прилагащи интермодални системи.

1.5.1.4. Основни изводи за състоянието на транспортната инфраструктура в община Лом

Пътна мрежа:

Територията на община Лом не се обслужва от автомагистрали и от първокласни пътища, като републиканската пътна мрежа е представена от пътища II-ри и III-ти клас.

Най-висок е делът на второкласните пътища, които съставляват близо 71% от републиканската пътна мрежа в общината. Посочената стойност е значително по-висока от тази за област Монтана и за Северозападния район от ниво 2.

Общинската пътна мрежа е представена от пътища, които осъществяват транспортна достъпност между населените места в общината. Основен проблем тук се явява незадоволителното състояние на общинските пътища, голяма част от които не отговарят на съвременните изисквания за безопасност и комфорт на движението. Съществува необходимост от предприемане на ремонтни действия за подобряване състоянието на общинската пътна мрежа в община Лом.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Железопътна мрежа:

През община Лом преминава жп отклонение Брусарци - Лом /част от VII линия София - Видин/, което обслужва 1 жп гара и 3 жп спирки. Развитието на жп транспорт се свързва с незадоволителните технически параметри /ниска скорост, лошо състояние на жп гарите, морално остарели жп вагони/, които са причина за наблюдавания отлив на пътници. Успешно решение в стремежа към повишаване качеството на предоставяните жп услуги /комфорт и сигурност по време на пътуванията/, се явява планираната модернизация на жп отклонение за Лом на линията София - Видин.

Воден транспорт:

В община Лом е изградено второто по големина българско пристанище на р. Дунав, което формира около 40% от българския товарооборот по реката. Пристанището играе роля на входно-изходна врата от и към Централна и Западна Европа и има важно значение за икономическото развитие на общината.

1.5.2. Енергийна инфраструктура

1.5.2.1. Електроснабдяване

Електроснабдяването на община Лом се извършва от националната електроенергийна система, посредством изградената трансформаторна подстанция ,,Лом“ - 110/20 KV. Подстанцията е свързана двустранно в районната мрежа 110 KV и има връзки с 2 подстанции - ,,Брусарци“ и ,,Видин“, както и с АЕЦ ,,Козлодуй“.

Електроенергийната система е добре развита, като всички населени места са електрифицирани. Общата дължина на електроенергийната мрежа за средно напрежение в община Лом е 206 км.

Сред основните проблеми в електроснабдяването на общината се открояват морално остарелите съоръжения на системата, авариите, както и кражбите на електроенергия или елементи от електропреносната мрежа. Управлението и доставката на електроенергия се извършва от електроразпределителното дружество ЧЕЗ електро България АД.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

1.5.2.2. Възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност[4]

Производството на енергия от възобновяеми енергийни източници е ключов момент в постигане приоритетите на националната Енергийна стратегия 2020. Според Стратегията към 2020 г. 16% от произвежданата електроенергия в страната трябва да бъде от възобновяеми енергийни източници.

Община Лом усвоява своя потенциал за производство на слънчева енергия, като към края на 2012 г. в гр. Лом функционират три фотоволтаични електрически централи /ФтЕЦ/ - "Еко Енергия България 1", "Тракийска изба", ,,Фотосоларен парк Лом 1". Първите две централи са построени през 2012 г. и са с мощност от по 0,2 MW, а последната с мощност от 5 MW функционира от 2010 г.

На територията на община Лом не функционира водноелектрическа централа. На този етап общината не произвежда енергия от вятъра.

По данни на общинска администрация /Анализ на измененията в социално-икономическия профил на община Лом, 2012/, се предвижда се изграждане на две нови централи за ВЕИ - фотоволтаична централа с мощност 2 230 KW и БиоЕЦ с планирана мощност от 3 200 KW. Пускането в експлоатация на планираните нови ВЕИ централи ще окаже изключително положителен ефект върху стремежа към постигане на повишена енергийна ефективност - общоприет принцип в енергийната сфера на всички териториални нива в страната.

Община Лом взема активно участие в провеждането на конкретни мерки, насочени към повишаване на енергийната ефективност в публичния сектор и жилищния фонд. Дейностите по мерките са насочени към оптимизиране на уличното осветление /монтиране на енергоспестяващи осветителни тела/ и към подобряване на енергийната ефективност на сградите /саниране, обновяване технологичните параметри на отоплителните инсталации/.

1.5.2.3. Основни изводи за състоянието на енергийната инфраструктура в община Лом

Електроснабдяване:

Електроенергийната система в община Лом е добре развита, като всички населени места са електрифицирани. Сред основните проблеми на електроснабдителната мрежа се открояват морално остарелите съоръжения, авариите, кражбите на електроенергия и на др. елементи от мрежата. Поради това

[4] Виж. Програма за насърчаване използването на ВЕИ и биогорива на община Лом 2014-2020г.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

се отчита необходимост от предприемането на действия, насочени към отстраняване на проблемите, оказващи неблагоприятно влияние върху качеството на предоставяните услуги.

Възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност:

Община Лом притежава потенциал за производство на алтернативен вид енергия, като към момента общината работи активно в посока неговото оползотворяване. В гр. Лом функционират три ФтЕЦ, като се планира изграждането на две нови ВЕИ централи /ФЕЦ и БиоЕЦ/.

Общоприетият национален приоритет в сферата на енергетиката - за повишаване енергийната ефективност в публичния сектор и сградния фонд, намира отражение в общината чрез успешната реализация на редица конкретни и целенасочени мерки.

1.5.3. Водностопанска инфраструктура

1.5.3.1. Водоизточници и водохващания

На територията на община Лом са изградени 40 водоизточника, посредством които се осъществява водоснабдяването в цялата община. Два от водоизточниците за гр. Лом - ,,Боруна,, и ,,Младеново‘‘, както и тези за с. Станево, се отличават с отклонение по показател хром 6+. Водоизточниците за с. Долно Линево също не са в норми - констатирани са отклонение на показател ‘‘манган‘‘. В тази връзка се отчита необходимост от тяхното заменяне с нови алтернативни водоизточници.

	Вид и наименование на водоизточниците	Население с централно водоснабдяване /%/
гр. Лом	15 водоизточника - дренажи: ,,Боруна‘‘ /3 бр./, ,,Младеново‘‘ /10 бр./, ШК ,,Раней‘‘ /2 бр./ към ПС ,,Добри Дол‘‘	96,3%
с. Добри дол	ПС ,,Добри Дол‘‘	100%
с. Долно Линево	Дренаж, ТК към ПС ,,Долно Линево‘‘	98,5%
с. Замфир	ПС ,,Добри Дол‘‘	100%
с. Ковачица	Към ПС ,,Ковачица‘‘- дренажи - 2 бр.; Извори - 2бр., ШК - 1 бр. към ПС ,,Птичарника‘‘ ТК - 1 бр. Населеното място се водоснабдява и от ПС ,,Станево‘‘	100%
с. Трайково	Дренажи ,,Свлечен брег‘‘ /4 бр./, ,,Ангела‘‘- дренаж /1 бр./ и ШК - /1 бр./, ,,Сондите‘‘ - дренаж /3 бр./, ,,Пукнат камък‘‘ -дренаж - 3 бр.	85%
с. Станево	Към ПС ,,Станево‘‘ - дренажи - ,,Черковен извор‘‘ 1,2 и 3 - 3бр.; ,,Скокля‘‘- 1 бр.	100%
с. Сталийска махала	ТК	70,8%
с. Сливата	ПС ,,Добри Дол‘‘	11,1%
Общо	**40 броя водоизточници**	**94,5%**

Водоизточници обслужващи територията на община Лом
Източник: Общинска администрация, http://adm.lom.bg/

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

1.5.3.2. Пренос и пречистване на води

Град Лом е вторият град в България /след столицата/, който преди повече от сто години е снабден с модерен водопровод в експлоатация от 1903 г. В резултат на изградените допълнителни резервоари и водопроводи, към момента града е с над 95% водоснабденост. Водоснабдяването на общинския център се осъществява чрез изградените 6 водоснабдителни системи /с общ среднодневен дебит на водата 212 л/с/, от които действат 4 системи с общ дебит 150 л/с.

Водопроводната мрежа в община Лом е с дължина 240 км, в т.ч. 65 км външни и 175 км вътрешни водопроводи. Към днешна дата преобладаваща част от мрежата е морално остаряла и амортизирана, което е общовалидно за територията на цялата област - 80% от нея е представена от азбестоциментови тръби. В тази връзка през 2014 г. община Лом ще реализира проект за воден цикъл на гр. Лом финансиран по проект на ОПОС. Изключение прави с. Сталийска махала, където цялата вътрешна водопроводна мрежа е изградена от полиетиленови тръби. Състоянието на мрежата в общинския център също е незадоволително - едва около 28% от мрежата са подменени. Средната стойност на показателя за територията на цялата община е 17,3%. Поради това съществува необходимост от рехабилитация и/или подмяна на голяма част от водопроводната мрежа с цел подобряване техническите параметри на мрежата и повишаване качеството на предоставяната услуга в общината, както и намаляването на загубите на питейни води.

1.5.3.3. Водоснабдяване и канализация

Основна система за водоснабдяване в гр. Лом е водоснабдителна система ,,Добри дол‘‘, която осъществява около 87% от водоподаването на общинския център. Системата е изградена в периода 1970-1975 г. и се състои от два помпени агрегата /работен и резервен/. Изградени са и две дренажни водохващания и помпена станция, чрез които се подава вода директно в уличната водопроводна мрежа на кв. Боруна и ниската зона на града. Посредством други десет дренажни водохващания, се осъществява водоподаването на кв. Младеново. Понастоящем основните съоръжения на водоснабдителната система на гр. Лом са морално остарели и амортизирани.

Делът на водоснабденото население в община Лом е 95%, като тази стойност е по-ниска от средната за областта /почти 98%/ и за страната /над 99%/. Девет от общо десет населени места в общината са централно водоснабдени, като изключение прави само с. Орсоя, намиращо се в свлачищен район. За голяма част от жителите на населените места е достигната 100% водоснабденост. С по-ниски стойности на

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

показателя се отличават селата Сталийска махала със 71% и с. Сливата с едва 11% водоснабденост на населението.

Канализационната мрежа в област Монтана е изградена само в три населени места - градовете Монтана, Лом и Вършец, което е доказателство за по-ниската степен на изграденост спрямо средната за страната. Канализационната мрежа в гр. Лом влиза в експлоатация през 1985 г. и обслужва предимно жителите на централната градска част. Системата е от смесен тип, с обща дължина 37 км и обхваща 61% от населението на града.

1.5.3.4. Пречистване и заустване на отпадни води

На територията на община Лом не е изградена Пречиствателна станция за отпадни води /ПСОВ/, в резултат на което отпадните води се заустват директно в р. Дунав. Липсата на ПСОВ в общинския център, е сериозен проблем, оказващ отрицател о въздействие върху екологичното състояние на р. Дунав.

Успешна крачка в стремежа към разрешаване на този проблем е реализираният по линия на ОП ,,Околна среда“ 2007-2013 г. ,,Интегриран проект за управление и пречистване на води в гр. Лом‘‘. Проектът цели оказване на техническа помощ при реализацията на проект ,,Интегрирано управление и пречистване на водите в град Лом, Община Лом‘‘.

1.5.3.5. Основни изводи за състоянието на водностопанската инфраструктура в община Лом

- Констатираните отклонения по показател хром 6+ на водоизточниците за гр. Лом /водоизточници ,,Боруна,, и ,,Младеново‘‘/ и за с. Станево, както и за с. Долно Линево - отклонения по показател манган, съществува необходимост от тяхното заменяне с нови алтернативни водоизточници.
- Водопроводната мрежа в община Лом е морално остаряла и силно амортизирана, като дори в общинския център са подменени едва 28% от мрежата. Разликите в количеството постъпила и доставена на потребителите вода, свидетелстват за изключително големите загуби на вода по време на нейния пренос /средна стойност на показателя за област Монтана - по-висока от тази за Северозападния район от ниво 2 и за страната/. Поради това се отчита необходимост от подмяна на голяма част от водопроводната мрежа с цел подобряване на нейните технически параметри и повишаване качеството на предоставяната

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

услуга. Част от тези проблеми ще се решат чрез реализацията на проекта за воден цикъл на гр. Лом по ОПОС.

- По отношение на водоснабдяването в общината, делът на водоснабденото население /95%/ е по-нисък от средния за областта и за страната. Тревожни в тази връзка са различията, съществуващи между населените места в общината: с. Сталийска махала се отличава с около 70% водоснабденост на своите жители, докато за с. Орсоя тази стойност е едва 11%.
- Изградената канализационна мрежа обслужва само общинския център гр. Лом и най-вече жителите на централната градска част. Липсата на ПСОВ в общината и заустването на отпадните води директно в р. Дунав, представлява сериозен проблем от екологична гледна точка. С цел подобряване екологичното състояние на реката и техническите параметри на разглежданата инфраструктура, съществува необходимост от изграждане на пречиствателна станция, която да пречиства отпадните води преди тяхното заустване във водоприемниците. Изграждането на ПСОВ в гр. Лом, се планира в проекта ,,Интегрирано управление и пречистване на водите в град Лом, Община Лом‘‘.

1.5.4. Телекомуникации

Телекомуникационната инфраструктура в община Лом е добре изградена - територията на общината е включена към оптичната мрежа на страната, а автоматичната телефонна мрежа покрива всички населени места.

В общината се наблюдава общовалидната за страната тенденция на намаление на фиксираната телефонна плътност за сметка на мобилната - през последните години делът на абонатите на фиксираната мрежа постепенно намалява, докато този на мобилните мрежи бележи непрестанен ръст. Територията на община Лом се покрива и от трите мобилни оператора в страната.

В общината функционират две кабелни телевизии /обслужват общинския център/ и четири интернет оператора. Делът на домакинствата в областта с достъп до интернет следва тенденция на увеличение - от 12,3% през 2007 г. достига до 29% през 2011 г. Тази тенденция е характерна и за територията на общината, като за всички населени места съществува възможност за достъп до интернет.

Сред основните проблеми в развитието на телекомуникациите се открояват недостатъчната осигуреност на малките населени места с обществени обекти за достъп до информационни и комуникационни технологии /ИКТ/.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Развитието на информационно общество се свързва с предприемане на действия за повишаване достъпа до инфраструктурата на ИКТ, както за жителите на всички населени места, така и за представителите на бизнеса, вкл. в процеса на комуникация между гражданите и публичния сектор.

1.6. ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ И РИСКОВЕ

1.6.1. Атмосферен въздух

РИОСВ-Монтана отговаря за районите за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух в териториалния обхват на областите Монтана и Видин. Те са категоризирани в три групи:

- Първа група: райони, в които нивата на един или няколко замърсителя превишават установените норми (в тази група се включват два района – община Монтана и община Видин). В тези два района има по един стационарен пункт за наблюдение на качеството на въздуха – пункт РИОСВ-Монтана (за ръчно пробовземане) и Автоматична измервателна станция (АИС)-Видин.
- Втора група: райони, в които нивата на един или няколко замърсителя са между съответните горни и долни оценъчни прагове. В тази група се включват три района, единият от които (район III) съвпада териториално с община Лом. Районите от тази група не разполагат със собствени стационарни пунктове за наблюдение на качеството на въздуха, като в тях се извършва периодичен емисионен контрол. Това означава, че резултатите от такъв контрол имат само индикативен характер.
- Трета група: райони, в които нивата на един или няколко замърсителя са под долните оценъчни прагове (в тази група се включват три района, покриващи общините, които не попадат в първите две групи). Тези райони също не разполагат със стационарни пунктове за наблюдение на качеството на въздуха.

Периодичният емисионен в гр. Лом контрол се осъществява в пет пункта, от които два са съответно в индустриалната зона и пристанищния комплекс, а другите три са градски фонов пункт, транспортен пункт и извънградски фонов пункт.

Следва да се отбележи, че гр. Лом е сред малкото големи дунавски градове, които не разполагат със собствен стационарен пункт или автоматична станция за наблюдение на качеството на въздуха (такива има във Видин, Никопол, Свищов, Русе, Силистра).

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Като се има предвид настоящата социално-икономическа ситуация, може да се предполага, че основните източници за замърсяване на въздуха са промишлеността, битовото отопление, битовите отпадъци и земеделието и транспорта.

В годишните доклади на РИОСВ-Монтана за последните три години (2009, 2010 и 2011 г.) са посочени две промишлени предприятия, локализирани в гр. Лом, като влияещи върху замърсяването на въздуха („Ломско пиво" АД и „РУА фабрика за метали" ЕООД). Въпреки това качеството на атмосферния въздух е в рамките на допустимите норми.

1.6.2.Повърхностни и подземни води

По Плана за управление на водите в Дунавския район басейнът на р. Лом е включен в групата от водосборни басейни на реките, западно от р. Огоста. В него се съдържа детайлна информация за антропогенното въздействие върху повърхностните и подземните води, както и по-общи оценки на тяхното състояние. В посочения документ участъкът на реката след с. Дондуково до устието й с дължина 24,33 км е с код на водното тяло BG1WO600R015 и с име на водното тяло Лом WORWB15. Този участък е включен в групата на „големите льосови реки" (тип TP 103110 с код BGTR7) 91. Съответно яз. „Ковачица" е класифициран в групата на „средни равнинни сладководни езера с дълбочина над 6 m" (тип TE 101010 с код BGTL6).

По отношение на оценката на риска (екологичен риск, органични замърсители и хранителни вещества) на въздействията върху повърхностите водни тела поречието на Лом попада в категорията от поречия „без риск".

По отношение на оценката на риска за химическо замърсяване на подземните водни тела (слой 1) по-голямата част от тях в землището на гр. Лом попада в категорията „в риск", а за по-дълбоко разположените подземни водни тела (слой 2) – в категорията „не в риск";

Цялата територия на община Лом попада в категориите на т.нар. „уязвими зони" и „чувствителни зони";

Според плана - оценка на екологичното състояние р. Лом попада в категорията „добро състояние"; За опазването по опазване на опазването на околната среда са дефинирани основни и допълнителни цели, отнасящи се до всички сектори:

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Основни цели

1. Контрол на изпълнението на условията на разрешителното за заустване на отпадъчни води във водни обекти.
2. Контрол на задължително изпълнение от земеделските стопани в уязвимите зони на програми от мерки за ограничаване и предотвратяване на замърсяването с нитрати от земеделски дейности.
3. Спазване на правила за добра земеделска практика с цел опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници.
4. Разрешителен режим за водно тяло, съобразно ОВОС/екологичната оценка и/или оценката за съвместимост.

Допълнителни цели

1. Поставяне на допълнителни условия в издадените и новоиздаващите се разрешителни за заустване на отпадъчни води в повърхностни водни обекти с цел запазване на доброто състояние на водния обект.
2. Подобряване на сметосъбирането и сметоизвозването в населените места.

В тази връзка плана за управление и реализация на ОПР предвижда мерки и проекти в тази област. Във връзка с докладите на РИОСВ-Монтана за 2009, 2010 и 2011 г., някой от предприятията произвеждащи напитки и храни ще се наложи да изградят или оптимизират дейността на локалните си пречиствателни станции, преди заустването в реките Лом и Дунав.

1.6.3. Риск от наводнения

Разположението на гр. Лом на дунавския бряг определя и риска от прииждания и наводнения от река Дунав. Високите води по река Дунав в българския участък имат най-голяма честота през периода на снеготопене и увеличаване на валежите през пролетния сезон. Най-високи са водните количества през април и на второ място през май. Това са и месеците с най-висока честота на проява и риск от наводнения. През април 2006 г. нивото на река Дунав при Лом достига рекордните 985 см. Залята е цялата крайбрежна зона с административни и жилищни сгради, а пристанището преустановява работа. Чрез изграждане на 4 насипни диги е спасена централната градска част.

Необходимостта от изграждане на брегоукрепително съоръжение, е вследствие от критичните водни стоежи на р. Дунав и наводнението на градската крайбрежна част през 2006 г. В периода 2009-2011 г. на територията на община Лом се осъществява проект ,,Укрепване брега на река Дунав в района на градската част на гр. Лом“. В процеса на реализация на проекта, е изградено брегоукрепително съоръжение с

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

дължина от около 800 метра. Брегоукрепването е извършено в района на западния край на т.нар. „Белия кей" на „Пристанище – Лом" и ,,Морска администрация – Лом". Конструкцията представлява съчетание от противосвлачищни мерки и предпазване от екстремно високи водни стоежи, целящи защита на града в този участък от наводнения.

През 2013 г. Басейновата дирекция за управление на водите в Дунавския район определя и картографира райони с потенциален риск от наводнения, създава планове за управлението им. В територията на община Лом такъв район е протежението на целия дунавски бряг, в който рискът е степенуван като „висок". Най-застрашени в това отношение са ниските части от крайдунавските низини, както и самият град Лом, което изисква системата от защитни диги и отводнителни съоръжения да бъде под постоянен контрол и поддръжка. Проблемът с преодоляването на дунавските наводнения е от изключителна важност за общината и нейния общински център. Той създава риск за здравето и живота на населението, унищожаване на важни инфраструктурни обекти и като цяло парализиране на нейните основни функции.

1.6.4. Земи и почви

В годишните доклади на РИОСВ-Монтана не се съдържа информация за нарушени терени в обхвата на община Лом в резултат от добив и първична преработка на минерални суровини. В доклада за 2010 г. се съобщава за приключили проучвания на въглища в Ломския басейн и на строителни материали в землището на с. Добри дол. В докладите също не се съдържат данни за ерозия на почвите и за замърсяване с вредни вещества.

Сериозен риск за територията на общината представляват, складовете с продукти за растителна защита /ПРЗ/, които са с изтекъл срок на годност, неизвестен произход или се съхраняват лошо. По този начин не е ликвидирана потенциалната опасност от евентуално замърсяване на околната среда и за човешкото здраве. За съхранение на складирани пестициди и други агрохимикати със забранена употреба или с изтекъл срок са поставени 12 бр. „Би-Би" кубове в землището на с. Ковачица. Недепонираното там количество пестициди е опаковано и мястото, където са складирани, се охранява. Предвидено е тези количества също да бъдат депонирани в споменатите „Би-Би" кубове.

Във връзка с контрола и опазването на почвите от засоляване и вкисляване се провеждат регулярни наблюдения. Данните от последните години не показват тревожна тенденция на влошаване на качеството на почвите в община Лом.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Сериозен е проблемът със замърсяването на земите и почвите от нерегламентираните сметища. По експертни оценки, общата площ на замърсените земи в общината за 2011-2012 г., е близо 150 дка. Най-големи площи са установени в землищата на селата Сталийска махала, Трайково и Замфир. Важно значение за преодоляването на проблема има въвеждането и ефективното реализиране на интегрирано управление на отпадъците и засилване на контрола от страна на местните власти.

Територията на общината се определя като район със слаб риск от ерозия /Изпълнителната агенция по околна среда, 2012 г./. Рисков фактор е потенциалът от възникването на полски пожари по време на летните засушавания в обхвата на обработваемите земи.

1.6.5. Биоразнообразие

Богатото флористично и фаунистично разнообразие в пределите на общината е обусловено от физико-географското положение и умерено-континенталния климат. Ясно се откроява богатството на крайречни растителни видове и орнитофауната. Биологичните ресурси на общината, могат да имат важно стопанско значение за развитието на лов и риболов, билкарство, горско стопанство, туризъм. В територията на общината са определени 5 защитени зони /по НАТУРА 2000/ за запазване на представителни местообитания и птици. /Вж. Приложения/

Опазването и устойчивото ползване на лечебни растения е под контрола на РИОСВ Монтана. Съгласно Заповед № РД - 89/01.02.2012 г. на министъра на околната среда и водите е забрано събирането от естествени находища на 24 вида лечебни растения, сред които са лечебна ружа, волски език, пролетен горицвет, панчичева пищялка, бял риган, салеп и др.

Сериозна заплаха за биоразнообразието на общината представляват пожарите, бракониерството и изсичането на гори за огрев, незаконно пашуване. От голямо значение за опазване на биологичното богатство е повишаването на информираността и общественото съзнание на населението. На територията на общината има редки и застрашени от изчезване видове, като: *Блатното кокиче* и *Гинко билоба*, които са вписани в Червената книга на България. В досегашната политика при управлението на защитените територии в страната, приоритет беше предимно консервация на биологичното разнообразие, посредством охрана на природните ресурси. Основният акцент беше поставен върху забраната за намеса на човешкия фактор върху развитието на биосистемите. При тази ситуация, отношението на местното население към опазването на биосистемите, е по-скоро негативно, а резултатът от прилаганите мерки, е далеч от търсения ефект. Силното ограничение върху ползването на дървесни и животински ресурси, предизвика като ответна

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

реакция бракониерството. Необходимо е въвеждане на райониране на билкосъбирането, както и спазване на изискванията при събирането на билките и създаване на възможности за тяхното възстановяване. Община Лом има изготвен раздел ,,Лечебни растения" към общинската програма за опазване на околната среда, вкл. и мерки за опазване на биоразнообразието в общината.

1.6.6.Управление на отпадъците

В общината е въведено организирано сметосъбиране и сметоизвозване. След 2010 г. 100 % от населението е обхванато от системата. Събраните отпадъци се извозват и депонират в регионалното депо за неопасни отпадъци с капацитет от 70 хил.тона годишно, разположено в община Монтана в землищата на селата Крапчене и Николово. Регионалното депо обслужва 12 общини (в т.ч. община Лом) и отговаря на съвременните нормативни изисквания за управление на отпадъците. През 2012 г. е пусната в експлоатация сепарираща инсталация за битови отпадъци, чрез която се отделят и сортират подлежащите за рециклиране отпадъци (метални, пластмасови, хартиени, стъклени). През 2011 г. в регионалното депо са депонирани общо над 4 хил. тона твърди битови отпадъци с произход община Лом. Липсва информация за морфологичния състав на отпадъците и тяхното количествено разпределение.

На територията на община Лом е реализиран проект ,,Закриване и рекултивация на общинско депо за неопасни отпадъци". За реализиране на инвестиционния проект са извършени следните процедури: със заповед № 163/14.05.2009 г. за одобрение на ПУП – ПР на Община Лом за ПИ 191.1, ПИ 0.186, ПИ 0.187 и ПИ 0.188, се обособява площадка за изграждане на тяло на депото в имот с ЕКАТЕ 44238.191.56 с площ 31, 439 дка. Извършени са основните рекултивационни мероприятия, предвидени в проекта, а именно:

- оформяне на ново тяло на депото, чрез предепониране на наличните отпадъци на по-малка площ, включително ограждаща дига;

- запечатване на тялото на депото – изграждане на горен изолиращ екран и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъците;

- газов дренаж – газ дренажни траншеи и газови кладенци и мониторингови пунктове;

- техническа рекултивация – внасяне на пласт хумус и мерки за подобряване на почвеното плодородие;

- затревяване и залесяване.

В Наредбата за изискванията за пускане на пазара на електрическо и електронно оборудване и третиране и транспортиране на отпадъци от електрическо и електронно оборудване, са вменени задължения

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

на кмета на общината – да определи места за разполагане на съдове, и да организира дейностите по събиране и временно съхранение на ИУЕЕО при наличие на сключен договор, финансиран от организация по оползотворяване на ИУЕЕО. Община Лом поднови договорните отношения с ,,ЕКОБУЛТЕХ“ АД гр. София за срок от 3 години. Дружеството организира разделното събиране и оползотворяване на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, чиято дейност е по смисъла на член 62 и § 1, точка 26 от Допълнителните разпоредби на Закона за управление на отпадъците /ЗУО/, и има конкретни цели за събиране, оползотворяване и/или обезвреждане на отпадъци от ИУЕЕО от категориите, посочени в Приложение № 1 и № 2 към Наредбата за изискванията за пускане на пазара на електрическо и електронно оборудване. Съгласно чл. 6, ал. 1 от Закона за управление на отпадъците /ЗУО/, притежателите на отпадъци ги предоставят за събиране, транспортиране и оползотворяване или обезвреждане на лица, които имат право да извършват съответните дейности, когато нямат възможност сами да ги оползотворят или обезвреждат.

В изпълненията на чл. 19 от Наредбата за изискванията за пускане на пазара на батерии и акумулатори, и за третиране и транспортиране на отпадъци от батерии и акумулатори, са подновени договорните отношения с ,,ЕКОБУЛБАТЕРИИ“ АД – организация по оползотворяване на негодни за употреба батерии и акумулатори. Определянето на броя на съдовете, е извършено при спазване на чл. 20, ал. 1 от горецитираната наредба – един контейнер на 1000 жители.

В изпълнение на чл. 16 от Наредбата за излезлите от употреба моторни превозни средства, и във връзка с чл. 19 от ЗУО и задълженията на кмета на общината, бе сключен договор с ,,Българска рециклираща компания” АД, организация с дейност и лиценз за събиране, повторна употреба, оползотворяване и рециклиране на отпадъци от МПС.

Общинската администрация е разработила план за действие към актуализираната програма за управление на отпадъците за периода 2012-2015 г.

1.6.7.Шумово замърсяване и радиационно състояние

Според годишните доклади на РИОСВ-Монтана на територията на общината не са регистрирани наднормени нива на шумово замърсяване. Също така не са констатирани и наднормени концентрации на естествени и техногенни радионуклиди и вредни йонизиращи лъчения.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

1.6.8. Мероприятия, свързани с опазването на околната среда

По някои от сериозните геоекологични проблеми в общината се очаква положително развитие, което се свързва с реализацията на ключови проекти с общинско, надобщинско и регионално значение за периода 2014-2020 г., заявени в Стратегията за развитие на област Монтана. По-важните за община Лом сред тях са:

- Подобряване на състоянието на общинската пътна мрежа;
- Изграждане на главна селскостопанска инфраструктура в земеделските земи;
- Реконструкция на водопроводните мрежи в населени места на общината;
- Подобряване на състоянието на уличната мрежа в населените места в общината;
- Изграждане на канализационни мрежи с ПСОВ в общината;
- Превенция на риска от наводнения;
- Съхраняване на биоразнообразието по поречието на река Лом и Дунав.

1.6.9. Основни изводи за екологичното състояние и рискове в община Лом

Качеството на атмосферния въздух отговаря на стандартите и не създава здравен риск за хората, живеещи в общината. В същото време, съществуват предпоставки за постъпване на замърсявания от съседни общини или трансграничен характер. Необходимо е ускоряване на процеса за изграждане на информационна база за състоянието на околната среда в общината и в частност на атмосферния въздух.

Състоянието на повърхностните води се определя като добро при ясни индикации за поддържане на тази положителна тенденция. Замърсяванията се дължат предимно на отпадни води от животновъдството и земеделието, промишлеността и непречистените битово-отпадни води. Наложителни са спешни мерки по изграждане на селищни пречиствателни станции за отпадни води и подобряване на канализационната система в населените места.

Водоснабдяването се реализира от подземни водоизточници, но качеството на водите е влошено под влияние на комплекс от замърсявания. Това създава здравен риск за населението. Наложително е предприемането на спешни мерки за преодоляването на проблемите.

Наложително е поддържането на естествена крайречна растителност и недопускане на антропогенно натоварване на заливните тераси, което да подпомогне динамиката на водите и да способства естествената им самопречиствателна способност. Необходимо е контролиране и ограничаване

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

на добива на инертни материали, което внася нежелани промени в речните корита и пряко се отразява върху важни фактори като скорост на водата, твърд отток, условия на седиментация и пр. Поддържането на речните системи в голяма степен ще предотврати риска от неблагоприятни природни явления и бедствия /в т.ч. наводнения/.

Общото състояние на почвената покривка е добро. Територията е естествено податлива на процеси на засоляване, за което се изисква засилен контрол. Основен проблем продължава да бъде замърсяването на терените от нерегламентирани сметища. Не е ликвидирана потенциалната опасност от евентуално замърсяване на околната среда и за човешкото здраве при съхраняването на препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност или такива с неизвестен произход.

Общината се отличава с богато биологично разнообразие. Следва да се отбележи високата значимост на поддържащите и регулиращите функции на растителността, защитените територии и защитените зони по отношение на природните баланси, качеството на водите, атмосферния въздух и почвите, предотвратяването на рискови явления като пожари, ерозия, гравитационна деструкция и др.

Продължава проблемът с нерегламентираните сметища и замърсени площи от неконтролирано изхвърляне на битови, градински и животински отпадъци, наблюдавани предимно в периферията на населените места и речните долини. Висок е рискът от замърсяване на почвите и повърхностните и подземни води.

1.7. ТЕРИТОРИАЛНО РАЗВИТИЕ

Особеностите на териториалното развитие на община Лом са свързани с проявлението на фактори от различно естество - характеристика на релефа, баланс на територията /земеделски и горски площи, оказали влияние върху структурата на общинската икономика по икономически сектори/, специфика на демографските процеси /териториално разпределение на населението/, изграденост на инфраструктура.

Според данни на НСИ, земеделските територии заемат 255 883 дка или 79% от територията на общината /323 882 дка площ общо/. Горските територии заемат едва 4,6% /14 841 дка/ от площта на община Лом. Населените места и другите урбанизирани територии формират 8,5% /27 378 дка/, водните течения и водните площи - 7,3% /23 707 дка/, територията за добив на полезни изкопаеми - 0,03% /81 дка/, за транспорт - 0,6% /1 992 дка/.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Към селищната мрежа на община Лом се включват 10 населени места, от които един град - общинският център гр. Лом и девет села. На територията на общината функционират 5 кметства и 5 кметски наместничества.

1.7.1.Броят на населението – фактор за териториално развитие

Особеностите в териториалното развитие са свързани с динамиката на населението - проследяването на промяната в броя на населението за един достатъчно дълъг времеви период ще разкрие тенденцията на протичащите демографски процеси.

Броят на населението в община Лом за периода 1934-2012 г. намалява с 9 129 д., равняващи се на близо 25%. Населението на територията нараства от 1934 до 1975 г., когато достига своя най-голям брой - 43 6 72 д. Ако проследим динамиката на населението в периода 1975 г. /най-голям брой население за разглеждания период/ и 2012 г., установяваме, че населението намалява с 16 196 д. или с над 37%.

Броят на населението на гр. Лом към 31.12.2012 г. е 22 059 д., което отрежда на общинския център място сред малките градове в страната /с население между 10 и 30 хил. жит./. Посочената стойност формира 23,9% от градското население в област Монтана /92 166 д./. Броят на населението в общината към същата дата е 27 476 д., или градското население съставлява 80,3% от жителите на община Лом. Населението на населените места от селски тип формира 19,7% /5 417 д./.

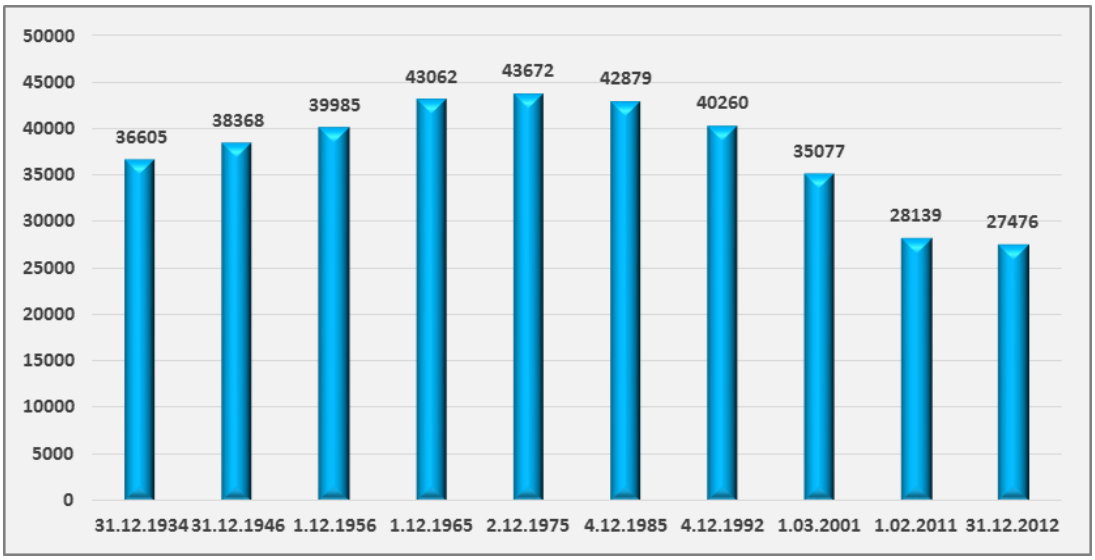

Динамика на населението на община Лом по преброявания за периода 1934-2012 г.
По данни на: Национален статистически институт, http://www.nsi.bg/

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

1.7.2.Категоризация на населените места в община Лом

Административно-териториалните и териториалните единици в Р. България са категоризирани в зависимост от селищните функции, които изпълняват. В зависимост от стойностите на утвърдените критерии и показатели за категоризиране, населените места в страната попадат в осем функционални категории /стойност от 1 до 8/. Повишаването номера на функционалната категория се свързва с отслабващите селищни функции и потенциал на дадена населено място.

Функционалното категоризиране на населените места в Р. България се извършва на база отчитането на четири групи критерии, всеки от които включва показатели от основен и допълващ тип.

Критерии	Показатели	Вид	Източник на информация
Демографски	1. Население - брой	Основен	НСИ
	2. Коефициент на възрастова зависимост - % /население на 65 и повече години на 100 лица 15-64 години/	Допълващ	НСИ
Урбанизационен	3. Относителен дял на масивните жилища и жилищата със стоманобетонна носеща конструкция от общо построени жилища /%/	Основен	НСИ
	4. Новопостроени /за последните 5 години/ към общия брой жилища /%/	Допълващ	НСИ
Инфраструктура *Транспортна и техническа*	5. Достъп до автомагистрала и пътища I, II и III клас	Основен	Министерство на регионалното развитие
	6. Наличие на жп гара или спирка и обслужваща инфраструктура	Допълващ	,,БДЖ“ ЕАД
	7. Относителен дял на електрифицираните жилища от общия брой /%/	Допълващ	НСИ
	8. Степен на газификация - относителен дял на газифицираните от общия брой жилища /%/	Допълващ	НСИ
Околна среда	9. Относителен дял на жилищата, свързани към градска канализация /%/	Основен	НСИ
	10. Наличие на селищни пречиствателни станции за отпадъчни води	Допълващ	Национално сдружение на общините в Р. България
	11. Организирано събиране на отпадъците	Допълващ	Национално сдружение на общините в Р. България
Комуникационна	12. Относителен дял на домакинствата с достъп до интернет /в т.ч. широколентов/ - %	Основен	НСИ
	13. Осигурена пощенска услуга	Допълващ	,,Български пощи“ ЕАД
Социална	14. Съотношение брой амбулатории за първична и специализирана медицинска помощ към население	Основен	Министерство на здравеопазването
	15. Медицински центрове, диагностично-консултативни центрове /брой/	Допълващ	Министерство на здравеопазването
	16. Детски градини и училища /брой/	Основен	Министерство на образованието и науката
	17. Обслужващи звена за социални услуги	Допълващ	Национално сдружение на общините в Р. България

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Селищно-административни и културни функции	18. Селищно-административни функции /ниво/	Основен	Публична информация
	19. Културна значимост /брой читалища, културни ценности с национално и световно значение/	Допълващ	Публична информация

Критерии и показатели за категоризиране на населените места в Р. България
Източник: Решение № 921 от 16 декември 2011 година за определяне на критерии и показатели за категоризиране на общините, кметствата, районите и населените места в Република България

Територията на община Лом попада във 2-ра функционална категория /за сравнение община Монтана е включена към 1-ва категория/. Девет от населените места в община Лом са категоризирани в 5-та и 7-ма функционална категория. Изключение прави общинският център гр. Лом, който е включен към 2-ра категория.

	Функционална категория							
Населено място	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**
гр. Лом		x						
с. Добри дол							x	
с. Долно Линево							x	
с. Замфир					x			
с. Ковачица					x			
с. Орсоя							x	
с. Сливата							x	
с. Сталийска махала					x			
с. Станево							x	
с. Трайково					x			

Функционална категоризация на населените места в община Лом
Източник: Заповед № РД-02-14-2021 от 14 август 2012 на министъра на регионалното развитие и благоустройството за утвърждаване категоризация на общините и категоризация на населените места в Република България

Според разработената Национална концепция за пространствено развитие /НКПР/ на Р. България за 2013-2025 г., гр. Лом се включва към градовете от 4-то йерархично ниво - малки градове с микрорегионално значение за територията на група общини /околии/. На територията на страната са определени общо 90 града от разглежданото йерархично ниво.

Територията на община Лом се пресича от ос на развитие с ограничено регионално значение, която следва течението на р. Лом - от гр. Белоградчик до гр. Лом. Общината остава извън преминаващата през областта ос на развитие с важно наднационално значение, която в рамките на област Монтана формира част от трансевропейски транспортен коридор №4 - Крайова-Видин-Монтана-Враца.

Град Лом е един от първоначално определените 36 града в страната за разработване на Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие /ИПГВР/, разработвани по линия на ОП „Регионално развитие" 2007-2013 г. Тези планове съдържат стратегическата визия за развитието на града през периода 2014-2020 г., която следва да се реализира чрез изпълнение на заложените в плана проекти.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Проектите имат инвестиционен характер и ще осъществяват в териториалния обхват на определените три вида зони на въздействие: с преобладаващ социален характер, с потенциал за икономическо развитие, с висока обществена значимост.

1.7.3. Административен капацитет[5]

В община Лом се реализират проекти, финансирани по линия на следните действащи в страната Оперативни програми - Околна среда, Регионално развитие, Конкурентоспособност, Развитие на човешките ресурси, Административен капацитет.

По данни на Информационната система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България /ИСУН/, актуална към 03.03.2014 г., на територията на общината са приключили общо 9 проекта /посочени са само проекти с бенефициент община Лом/:

- ОП Околна среда - 2 проекта на стойност 1 106 148 лв.;
- ОП Регионално развитие - 3 проекта в размер на 7 613 650 лв.;
- ОП Развитие на човешките ресурси - 3 проекта на стойност 591 972лв.;
- ОП Административен капацитет - 1 проект в размер на 308 261 лв.

Наименование на проекта	Начална дата/дата на приключване	Описание на проекта	Бюджет изплатени средства
Оперативна програма Околна среда			
Интегриран проект за управление и пречистване на води в гр. Лом	12.01.2009/ 12.10.2011	Оказване на техническа помощ при реализацията на проекта "Интегрирано управление и пречистване на водите в град Лом, Община Лом"	891 282 BGN
Подобряване на инфраструктурата за управление на отпадъците в община Лом	29.12.2008/ 16.12.2011	Проектът цели повишаване капацитета на общината за управление на отпадъците и намаляване на техния обем. Очаква се оптимизиране на разходите за дейността по транспортирането им до регионалното депо за неопасни отпадъци - Монтана	214 866 BGN
Оперативна програма Регионално развитие			
Реконструкция и обновяване на читалища в Община Лом	03.02.2009/ 03.02.2011	Проектът цели осигуряване на подходяща и рентабилна културна инфраструктура, допринасяща за устойчивото развитие на община Лом	1 381 954 BGN
Изграждане и възстановяване на градска крайречна зона Лом	21.10.2009/ 19.01.2012	Проектът е насочен към повишаване качеството на живот и подобряване на физическата среда на градска крайречна зона Лом и улиците водещи към нея	5 822 839 BGN
Изготвяне на Интегриран план за	23.06.2011/	Постигане на устойчиво градско развитие	408 857 BGN

[5] За повече информация Виж. Последваща оценка на ОПР Лом 2007-2013

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

градско възстановяване и развитие на град Лом	23.12.2013	на Лом, чрез изработване на Интегриран план за градско възстановяване и развитие за периода 2014-2020 г.	
Оперативна програма Развитие на човешките ресурси			
"Деца на Лом - творят и мечтаят"	12.10.2009/ 12.10.2010	Проектът включва 9 дейности, насочени към сформиране на екип, управление и мониторинг на проекта, закупуване на оборудване, организиране на дейности за развитие на умения в различни области, организиране на конкурси, изграждане на интернет сайт на проекта, осигуряване на публичност и др.	270 064 BGN
„Център за настаняване от семеен тип - За по-щастливо детство"	01.11.2010/ 01.03.2012	Проектът цели намаляване броя на деца в Дом за деца "Милосърдие" в гр. Лом и предоставяне на нов тип алтернативни услуги в общността - извеждане на 10 деца от дома в условия близки до домашна среда.	173 298 BGN
„Грижа и подкрепа за нашите деца и родители в Община Лом"	02.11.2010/ 01.03.2012	Проектът включва дейности по подбор на потребители и домашни помощници на социалната услуга „Домашен помощник", провеждане на обучение за помощниците, както и управление и предоставяне на услугата	148 610 BGN
Оперативна програма Административен капацитет			
Община Лом - НЕКА е в услуга за Вас! /община Лом - нова, ефективна и качествена, администрацията е в услуга за Вас!/	12.06.2009/ 30.06.2012	Проектът е насочен към повишаване удовлетвореността на гражданите и бизнеса чрез развитие на модерно и качествено административно обслужване в община Лом	308 261 BGN

Приключени проекти с бенефициент община Лом /по линия на Оперативните програми, действащи в Р. България/
По данни на: Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България /ИСУН/, http://umispublic.minfin.bg/

По линия на ОП Регионално развитие са прекратени два проекта: Саниране и енергиен мениджмънт на ПГ „Найден Геров", ЦДГ №7 „Калинка", Детска ясла №1 и I-во ОУ „Никола Първанов" град Лом, и проект ,,Инфраструктурни мерки за предотвратяване на свлачищни процеси в кв. ,,Младеново,, град Лом".

В процес на изпълнение /или със статус регистрирани/ са 4 проекта по ОП „Регионално развитие" и 4 по линия на ОП „Развитие на човешките ресурси" и 1 проект по ОП „Административен капацитет". Посочените проекти са с бенефициент община Лом.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Наименование на проекта	Начална дата/дата на приключване	Описание на проекта	Общо изплатени средства до момента
Оперативна програма Регионално развитие			
Изграждане на ЦНСТ в град Лом	16.02.2012/ 16.02.2014	Проектът е насочен към осигуряване на подходяща и ефективна социална инфраструктура за предоставяне на нов вид резидентни услуги в общността Проекта е със статус – регистриран.	521 799 BGN
Технологично обновление на МБАЛ "Св. Николай Чудотворец" - гр. Лом	31.01.2012/ 17.03.2014	Проектът цели осигуряване на устойчиво местно развитие чрез подобряване на достъпа на населението на община Лом и прилежащите съседни общини до качествена, навременна и адекватна здравна помощ	2 229 204 BGN
Изграждане на зелена и достъпна градска среда в гр. Лом	20.05.2013/ 20.05.2015	Подобряване на физическата, жизнена и екологична среда в град Лом, повишаване качеството на живот, създаване на нови възможности за икономическо и социално развитие на града Проекта е със статус – регистриран.	80 200 BGN
Подготовка на инвестиционни проекти включени в зоните за въздействие и постигане на готовност на Община Лом за кандидатстване през следващия програмен период 2014-2020г .	23.08.2013/ 23.02.2015	Проектът цели постигане на висока степен на проектна готовност на община Лом и разработване на 3 броя готови за финансиране интегрирани инвестиционни проекта за периода 2014-2020 г. Проекта е със статус – регистриран.	5 426 BGN
Оперативна програма Развитие на човешките ресурси			
,,Подай ръка"	10.01.2013/ 10.01.2014	Проектът е насочен към: осигуряване на условия и ресурси интеграция на деца от малцинствени етнически групи, съхраняване и развитие на културната идентичност на децата и учениците от етническите малцинства и техните връстници. Проектът включва и дейности за разширяване на извънкласните и извънучилищни форми на основата на между културно взаимодействие	175 504 BGN
Звено за услуги в домашна среда - Лом	27.11.2012/ 01.05.2014	Проектът включва създаване на звено за услуги в домашна среда в което ще се предоставят два типа услуги: „лична помощ" и ,,Комунално битови дейности". Предвидените услуги по проекта ще се предоставят в рамките на 12 месеца.	180 025 BGN
Център за настаняване от семеен тип „Мечта"	05.03.2014/ 01.04.2015	Разкриване на социални услуги от резидентен тип - 1 бр. ЦНСТ	34 074 BGN
„Защитено жилище за лица с психични разстройства" - Лом	19.06.2013/ 01.01.2015	Проектът цели създаване на условия за подпомагане, взаимопомощ, ефективна защита и социална интеграция на хората с психични разстройства в община Лом	23 890 BGN
Оперативна програма Административен капацитет			
Повишаване на квалификацията на служителите в общинската администрация	14.05.2013/ 14.05.2014	Повишаване капацитета на служителите в администрацията на община Лом	48 974 BGN

Проекти в процес на изпълнение с бенефициент община Лом /по линия на Оперативните програми, действащи в Р. България/
По данни на: Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България /ИСУН/, http://umispublic.minfin.bg/

В периода 2007-2013 г. община Лом е реализирала един проект Програма за развитие на селските райони - „Подобряване качеството на живот в с. Ковачица, община Лом, чрез инвестиционни интервенции

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

върху водопреносната мрежа". Проектът е изготвен по Мярка 321 ,,Основни услуги за населението и икономиката в селските райони" и е на обща стойност от 4 520 454,00 лв., 80% от които - осигурени от ЕС и 20% - от републиканския бюджет. През 2012 г. след последващ контрол от Държавен фонд земеделие, се подписва Анекс 3 от 02.07.2012 г. и сумата по проекта се редуцира на 2 811 584,00 лв. През същата година е подписан окончателен Анекс 4 от 25.10.2012 г., в резултат на който окончателната сума по проекта се редуцира на 2 783 358,00 лв.

Община Лом участва във финансирането на проекта със 7 820 лв. с ДДС за осъществяване на авторски надзор, визуализация и публичност и одит. Проектът е приключен успешно на 22.11.2012 г.

1.8. SWOT АНАЛИЗ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
Географско положение и общ профил	**Географско положение и общ профил**
- Стратегическо местоположение спрямо основни европейски пътни артерии - пристанище Лом е пресечна точка на 2 европейски транспортни коридора №4 и №7; - На територията на общината се намира второто по големина българско пристанище на р. Дунав, което осъществява 40% от българския товарооборот по реката;	- Неоползотворен в достатъчна степен потенциал за развитие на територията, предопределен от ключовото географско положение на територията
Икономическо развитие	**Икономическо развитие**
- Общината заема важно място в икономическото развитие на област Монтана /2-ро място сред общо 11-те общини/; - Ръст в стойностите на основни икономически показатели за периода 2007-2010 г.; - Потенциал за развитие на различни традиционни и алтернативни видове туризъм;	- Локализация на водещите промишлени производствени мощности в изключително в общинския център гр. Лом; - Отслабващи позиции на вторичния сектор /спад в дела, който формира в структурата на местната икономика/; - Незадоволително качество и еднообразие на услугите, включени към икономическите дейности на третичния сектор; - Неоползотворени възможности за развитието на туристическия сектор.
Социална сфера и човешки ресурси	**Социална сфера и човешки ресурси**
- Наличие на квалифицирана работна сила - Добре развита система на здравеопазването на фона на останалите общини в областта /лечебно заведение с надобщински функции/; - Положителни резултати в политиката на деинституционализация и стремежа към разнообразяване социалните услуги, предоставяни в общността;	- Висок брой на ранно напусналите училище - Неравномерно териториално разпределение на заведенията за извънболнична медицинска помощ по общини; - Препълнен капацитет на специализираните институции за възрастни хора и голям брой на чакащите за настаняване; - Намаляване броя на учениците, закриване на общообразователни училища поради малкия брой учащи.
Инфраструктурно развитие	**Инфраструктурно развитие**

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

- Добре развита II-ро и III-то класна републиканска пътна мрежа; - Добре развита електроенергийна система; - Стремеж към оползотворяване потенциала за производство на енергия от възобновяеми енергийни източници; - Добре изградена телекомуникационна инфраструктура.	- Липса на автомагистрали и пътища I-ви клас на територията на общината; - Незадоволително качество на голяма част от общинските пътища; - Губещи позиции и отлив на пътници на жп транспорт; - Незадоволително състояние на голяма част от водопроводната и водоснабдителна мрежа в общината; - Канализационна мрежа е изградена само в гр. Лом, липсва ПСОВ; - Недостатъчна осигуреност на малките населени места с обществени обекти за достъп на населението до ИКТ.
Околна среда	**Околна среда**
- Съхранена природна среда, богато биоразнообразие	- Емисии на замърсявания по реките Лом и Дунав.
Териториално развитие	**Териториално развитие**
- Общинският център гр. Лом се отнася към населените места от 2-ра функционална категория /при възможна стойност между 1 и 8/.	- Наличие на 5 населени места /50% от тези в общината/, попадащи в предпоследната 7-ма функционална категория.
Административен капацитет	**Административен капацитет**
- Изграден административен капацитет за усвояване на средства по линия на действащите ОП в страната.	- Недостатъчни финансови възможности за участие на общината в реализирането на проекти с висока обществена значимост.

ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
Географско положение и общ профил	**Географско положение и общ профил**
- Оползотворяване в по-голяма степен потенциала на ключовото местоположение на територията. - въвличане на съхранената природна среда в туристическо предлагане и алтернативни маршрути.	- Засилване на зависимостта от неблагоприятните последици на климатичните промени. - Нарастване на емисиите на замърсители от съседни общини или страни
Икономическо развитие	**Икономическо развитие**
- Повишаване конкурентоспособността на икономиката; - Подобряване обвързаността между земеделското производство и предприятията на ХВП; - Засилване обвързаността между аграрното производство и предприятията за преработка на храни; - Разнообразяване кръга от услуги на третичния сектор; - Ограничаване влиянието на факторите, оказващи задържащ ефект върху развитието на туристическия сектор.	- Продължаващо влияние на световната финансова и икономическа криза върху развитието на общината; - Отслабване позициите на общината в структурата на областната икономика; - Неоползотворяване на потенциала за развитие на туризма.
Социална сфера и човешки ресурси	**Социална сфера и човешки ресурси**
- Увеличаване на броя на ражданията в следствие на успешна наталистична политика - Разнообразяване на социалните услуги, предлагани в общността /активна политика на деинституционализация/	- Задълбочаване на демографските негативните процеси, влошаване на възрастовата структура и основни показатели - Засилване негативното влияние на неравномерната териториална структура на обектите на здравната инфраструктура;

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

- Повишаване информираността на жителите и гостите на общината за провежданите културните събития и дейности.	- Продължаващо намаление в броя на лицата в предучилищна и училищна възраст;
Инфраструктурно развитие	**Инфраструктурно развитие**
- Подобряване състоянието на общинската пътна мрежа; - Усвояване потенциала за производство на енергия от възобновяеми енергийни източници; - Подобряване състоянието и техническите параметри на водопреносната и водоснабдителната мрежа в общината; - Доизграждане на канализационната мрежа в гр. Лом и изграждане на ПСОВ.	- Забавяне реализацията на инфраструктурни проекти в висока обществена значимост - Нарастване енергийната зависимост на населението към традиционните енергийни източници; - Увеличаване загубите на питейна вода; - Влошаване екологичното състояние на р. Дунав поради липсата на ПСОВ и на канализационна мрежа в селата.
Околна среда	**Околна среда**
- Въвличане на природните фактори в стопанския оборот, чрез алтернативни форми на туризъм	- Увеличаване на емитерите на замърсяване от земеделието и нарастване площта на нерегламентираните сметища.
Административен капацитет	**Административен капацитет**
- Осигуряване на допълнителни възможности за финансиране при осъществяването на проекти и дейности с висока обществена значимост.	- Недостатъчна степен на координация и сътрудничество между управленските структури на различни териториални нива.
Териториално развитие	**Териториално развитие**
- Възможности за сътрудничество на различно териториално ниво - между населените места в общината, между съседни общини и области, трансгранично сътрудничество.	- Засилване на териториалните дисбаланси между общинския център гр. Лом и малките населени места в общината.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

2. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЛОМ ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 Г.

2.1. МЕЖДИННА ОЦЕНКА НА ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЛОМ ЗА ПЕРИОДА 2007-2013 Г. - РЕЗУЛТАТИ, ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ

Анализът на Междинната оценка по изпълнението на Общинския план за развитие 2007-2013 г. на Община Лом е неотменна част в процеса на разработване на стратегическата част на същия документ за периода 2014-2020 г. Оценката е приета с Решение №641/01.12.2010 г. на Общинския съвет на община Лом. Документът включва следните структурни единици:

- Ситуационен анализ на социално-икономическото състояние на общината;
- Измерване динамиката на изпълнение на ОПР въз основа на регламентираните индикатори;
- Оценка на постигнатите резултати по изпълнението на ОПР;
- Оценка на степента на постигане на съответните цели;
- Оценка на използването на финансовите ресурси и процедурите за управление и наблюдение;
- Подробен ситуационен анализ, описание на новите европейски програми, структурни фондове и други алтернативни финансови източници;
- Изводи и препоръки за актуализация на Общинския план за развитие 2007- 2013 г. на Община Лом.

По отношение измерване динамиката на изпълнение на ОПР въз основа на регламентираните индикатори, в Междинната оценка се посочва, че индикаторите, съдържащите се в Общинския план /в раздел ,,Индикатори за измерване на ефекта"/ не следват Методическите указания на МРРБ. Формулираните индикатори не са разделени съгласно изискванията /за продукт, за резултат и за въздействие/. Липсата на определени базови стойности, затруднява измерването на изпълнението на ОПР въз основа на регламентираните индикатори.

Оценката на постигнатите резултати по изпълнението на ОПР включва период на изпълнение 2007-2009 г., като е оценено всичко договорено, а не само фактически изпълнено, разплатено и отчетено.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Приоритет	Договорено	Дял от планираното /%/
1. Възстановяване и развитие на инфраструктура, допринасяща за засилване на местната конкурентоспособност	29 399 350 лв.	12,71%
2. Преструктуриране на икономиката на основата на знанието за достигането на евро стандартите на ниво общ европейски пазар	7 657 351 лв.	46,75%
3. Адаптиране на човешките ресурси към местния пазар на труда и интеграция на маргинализирани групи за подобряване качеството на живот	947 945 лв.	15,0%
4. Градско развитие и околна среда	3 813 911 лв.	10,7%
5. Изграждане на общински капацитет и развитие на местното самоуправление	356 113 лв.	7,2%

Изпълнение на ОПР на община Лом 2007-2013 г. - оценяван период 2007-2009 г.
По данни на: Междинна оценка по изпълнението на Общинския план за развитие 2007-2013 г. на Община Лом

В Общинския план за развитие на община Лом 2007-2013 г. са утвърдени 5 приоритета, по които са договорени общо 42 174 670 лв. Най-голям дял от договорените средства - 69,7%, заема Приоритет 1 ,,Възстановяване и развитие на инфраструктура, допринасяща за засилване на местната конкурентоспособност“. Договорена сума съставлява едва 12,71% от планираното.

На второ място по договорени средства се нарежда Приоритет 2 ,,Преструктуриране на икономиката на основата на знанието за достигането на евростандартите на ниво общ европейски пазар“ - 18,2%. Това е и приоритетът, по който договореното съставлява близо 47% от планираното.

Посочените стойности в таблицата, свидетелстват за по-ниската степен на изпълнение на останалите приоритети - между 7,2% за Приоритет 5 ,,Изграждане на общински капацитет и развитие на местното самоуправление“ и 15% за Приоритет 3 ,,Адаптиране на човешките ресурси към местния пазар на труда и интеграция на маргинализирани групи за подобряване качеството на живот“.

Посочените в индикативната финансова таблица финансови ресурси за реализация на Общинския план, включват различни източници на финансиране, сред които: националния бюджет, собствени средства, фондове на ЕС /структурни, кохезионни и селскостопански/, частно финансиране. Най-висок дял сред предвидените средства за финансиране в периода 2007-2009 г. заемат фондовете на ЕС и частните средства - близо 90%, докато делът на собствените средства е едва 3%. Тези стойности затвърждават голямата зависимост на реализацията на плана от външни източници на финансиране. От друга страна, относителният дял на осигурените средства за финансиране на проектите, формира 21% от разчетените в Индикативната финансова таблица към ОПР.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Предвидени средства за финансиране на проекти за периода 2007-2009 г. по източници на финансиране /%/
По данни на: Междинна оценка по изпълнението на Общинския план за развитие 2007-2013 г. на Община Лом

Основна констатация, извършена в Междинната оценка на Общинския план, е че ниската степен на неговото изпълнение е обвързана с нереалистично заложените цели. Това се дължи на следването на Методическите указания на МРРБ за разработването на ОПР и на условието всички нужди на общината да бъдат обхвати в плана като предпоставка за кандидатстване за финансиране по европейски програми.

По отношение необходимостта от актуализация на плана, оценяващият екип е счел, че цялостна такава не се налага. Сред отправените препоръки изпъкват насочените към необходимостта от прецизиране и конкретизиране на използваните индикатори, и подобряване тяхната обвързаност и приложимост към утвърдените приоритети.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

2.2. ПРЕДПОСТАВКИ ЗА ФОРМУЛИРАНЕ НА СТРАТЕГИЧЕСКАТА РАМКА ЗА РАЗВИТИЕ

Програмният период 2014-2020 г. предоставя нови възможности за стратегическо планиране на териториалните единици в страната. Това планиране следва да съответства с принципа на приемственост, като задължително отчита стратегическите документи от по-горно териториално ниво - областно, регионално, национално.

Общинските планове за развитие 2014-2020 г. изпълняват ролята на важен интегрален елемент на системата за стратегическо планиране на регионалното и местно развитие. В тази връзка формулираните цели и приоритети за развитие следва да отчитат тези на областно, регионално и национално ниво.

Неотменен елемент от стратегическото планиране на общинско ниво се явява отчитане целите на европейската кохезионна политика и приоритетните направления на Стратегията ,,Европа 2020“ за икономическо, социално и териториално сближаване. Стратегията изпълнява ролята на основополагащ документ на политиката за регионално развитие, а утвърдените в нея приоритетни направления засягат заетостта, иновациите, глобалните заплахи от климатични промени и енергийна зависимост, образованието и бедността.

Приоритетни направления на Стратегията „Европа 2020“
Интелигентен растеж - икономика на знания и иновации
Устойчив растеж - нисковъглеродна икономика, ВЕИ, конкурентоспособност чрез ефективно използване на ресурсите, добра бизнес среда за МСП и активно предприемачество
Приобщаващ растеж - паралелно развитие и на традиционна икономика с висока заетост на нискоквалифицирана работна ръка, буфер срещу бедността, средство за социално и териториално сближаване

Тези приоритетни направления, са обвързани с постигането на пет водещи цели, вкл. индикатори за измерване на напредъка и равнища, които да бъдат постигнати до 2020 г.:

,,Европа 2020“ - водещи цели и равнища до 2020 г.	
1. Трудова заетост	- Работа за 75% от хората на възраст между 20 и 64 години
2. Научноизследователска и развойна дейност /НИРД/	- Инвестиране на 3% от БВП на ЕС в НИРД
3. Изменение на климата и устойчивост на енергетиката	- Намаляване на емисиите на парникови газове с 20% /или с до 30%, ако бъдат изпълнени условията/ спрямо 1990 г. - Добиване на 20% от енергията от възобновяеми енергийни източници; - Увеличаване на енергийната ефективност с 20%
4. Образование	- Намаляване на равнището на ранното прекратяване на средното образование под 10% - Поне 40% от 30-34 годишните със завършено висше образование
5. Борба с бедността и социалното включване	- Поне 20 милиона по-малко бедни или застрашени от бедност и социално изключване хора

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Разработваният стратегически документ за местно развитие пряко отчита целите и приоритетите, формулирани в Националната стратегия за регионално развитие на Република България 2012-2022 г. Стратегията е основният документ, дефиниращ стратегическата рамка на държавната политика за постигане на балансирано и устойчиво развитие и за преодоляване на териториалните различия в контекста на общоевропейската политика за сближаване и постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.

Възприетият принцип на приемственост - като неотменна част от формулирането на стратегическата рамка за развитие на община Лом, налага отчитането на дългосрочните цели и приоритети, утвърдени в Регионалния план за развитие на Северозападния район от ниво 2 за периода 2014-2020 г.

Областната стратегия за развитие изпълнява ролята на стратегически документ, който свързва общинските планове и стратегическите документи от по-високо йерархично ниво - Регионалния план за развитие и Националната стратегия за регионално развитие.

Областните стратегии за развитие 2014-2020 г. включват стратегически насоки за разработване на целите и приоритетите на плановете за развитие на общините в техния териториален обхват. Тези препоръки са насочени към постигане на максимално съответствие между общинския план и областната стратегия.

Във връзка със стремежа към подобряване степента на изпълнение на Общинския план през настоящия програмен период 2014-2020 г., в процеса на неговото разработване следва пряко да се отчетат заключенията и препоръките, извършени в Междинната оценка по изпълнението на Общинския план за развитие 2007-2013 г. на община Лом.

2.3. ВИЗИЯ, ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЛОМ ЗА ПЕРИОДА 2014-2020

Общинският план за развитие на община Лом 2007-2013 г. е разработен преди приемането на България в ЕС и респективно не отчита редица фактори, проявили своето влияние след 2007 г. Един от тези фактори е настъпилата световна финансова и икономическа криза, последиците от която продължават да се наблюдават и понастоящем.

Променените условия, в които се осъществява социално-икономическото развитие в страната, налага актуализиране на визията за развитие, определена в Общинския план на община Лом 2007-2013 г.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Необходимостта от формулиране на нова визия за развитие се потвърждава и от обновените европейски принципи в сферата на някои ключови области на развитие, определени като водещи в периода след 2013г.

В тази връзка, се налага необходимост от утвърждаване на нова *Визия* за развитие на община Лом, която да бъде релевантна на съвременните условия за периода 2014-2020г..

ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЛОМ 2014-2020 г.

ОБЩИНА ЛОМ - СРЕДА НА УСТОЙЧИВ И ПРИОБЩАВАЩ ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ, ПРЕДОСТАВЯЩА ПУБЛИЧНИ УСЛУГИ С ВИСОКА СОЦИАЛНА СТОЙНОСТ, ВИСОКО КАЧЕСТВО И СТАНДАРТ НА ЖИВОТ, ОБНОВЕНА СЕЛИЩНА ИНФРАСТРУКТУРА, СЪХРАНЕНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО И ОКОЛНА СРЕДА, ОСНОВА ЗА ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ И РЕАЛИЗИРАН ТРАНСГРАНИЧЕН МУЛТИМОДАЛЕН ТРАНСПОРТЕН ПОТЕНЦИАЛ ЧРЕЗ ВЪЗМОЖНОСТИТЕ НА ДУНАВСКАТА СТРАТЕГИЯ

Формулираната визия за развитие на община Лом отчита средно- и дългосрочните приоритетни области и цели на регионалната политика, утвърдени в стратегическите документи на областно, регионално и национално ниво. Също така, тя отразява новата визия на ЕК за Дунавския регион, която предложи в новия програмен период Програмата за транснационално сътрудничество в Югоизточна Европа да бъде покрита от две транснационални програми – Дунав 2014-2020 и Югоизточната порта, която по-късно бе преименувана Адриатическа-Йонийска програма 2014-2020. Тези две нови програми ще подкрепят развитието и приложението на стратегиите за два макрорегиона – Дунавския регион и Региона на Адриатическо и Йонийско море. През декември 2013г. ЕК предложи и трета транснационална програма с географска идентификация, а именно програма „Балкани-Средиземноморие".

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Реализирането на формулираната визия за развитие на община Лом за периода 2014-2020 г., следва да се постигне чрез дефиниране и последващо изпълнение на конкретни взаимосвързани приоритетни области, стратегически цели, приоритети, специфични цели и мерки. Формулирането на тези йерархично подредени структурни елементи на стратегическата част документа следва пряко да се обвърже с констатациите, заключенията и препоръките, направени в аналитичната част на плана.

Постигането на синхрон между аналитичната, стратегическата и управленската /изпълнение/ част на документа за местно развитие, е важно условие за неговата успешна реализация.

По отношение на първата част от визията за развитие - ,,постигнат устойчив икономически растеж‘‘, предстои дефинирането на цели, насочени към подобряване характеристиките на икономическото развитие на общината. Тези характеристики са: повишаване стойностите на основни икономически показатели, затвърждаване мястото на общината в икономиката на област Монтана, пълноценно усвояване на потенциала за развитие на производствата и дейностите на трите икономически сектора.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Стремежът към ,,подобрено качество на живот" се свързва на първо място с предоставянето на равнопоставен достъп за жителите на всички населени места до обекти на здравната, социалната, образователната и културната инфраструктура. Постигането на ,,подобрен стандарт на живот" следва да се обвърже с изпълнението на конкретни мерки, насърчаващи условията на трудова заетост и реализация на човешките ресурси.

Изпълнението на целите за ,,съхраняване състоянието на околната среда" е ключов момент както в стремежа към устойчивост на общественото развитие, така и за подобряване качеството на живот на дадена територия. Неотменна част от изпълнението на тези цели се явява прилагането на политиките за опазване на околната среда в жилищния, публичния и частния сектор.

Утвърденият в Националната концепция за пространствено развитие на Р. България 2013-2025 г., модел за полицентрично териториално развитие на страната, намира отражение на общинско ниво, чрез постигането на *,,подобрено взаимодействие между населените места"*.

Формулираната визия за развитие на община Лом и насочеността на целите, необходими за нейното постигане, пряко отчитат европейския принцип на икономическо, социално и териториално сближаване:

- *Икономическо сближаване* - намаляване различията в стойностите на основни икономически показатели чрез стимулиране на конкурентоспособността, иновациите и знанието;
- *Социално сближаване* - повишаване стандарта /заетост, доходи, потребление, екология/ и качеството на живот /здравеопазване, социални услуги, образование, култура/;
- *Териториално сближаване* - всички форми и мащаби на териториално сътрудничество /трансгранично, междурегионално, транснационално/.

Териториални нива на сближаването: *европейско* /регионите на ЕС/, *национално* /българските райони/, *вътрешнорегионално* ниво /между общините в отделните райони и области/.

Общоприетият интегриран подход в провеждането на регионалната политика в страната за периода 2014-2020 г., следва да намери пряко отражение и на местно/общинско ниво. Комплексното отчитане на проблемите в развитието на общината и предприемане на целенасочени мерки за тяхното преодоляване, е ключов момент в успешното изпълнение на Общинския план на община Лом.

Отчитайки всичко посочено дотук, бе определена следната **главна цел** на Общинския план за развитие на община Лом за 2014-2020 г.:

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

ПОСТИГАНЕ НА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЛОМ И НЕЙНИТЕ НАСЕЛЕНИ МЕСТА, ЧРЕЗ КОМПЛЕКСНО ПЛАНИРАНЕ НА РАЗВИТИЕТО НА ТЕРИТОРИЯТА, НАСОЧЕНО КЪМ УСТОЙЧИВ ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ, КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ И ЖИЗНЕН СТАНДАРТ, СЪХРАНЕНИЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И РЕАЛИЗИРАНЕ НА ТЕРИТОРИАЛНА КОХЕЗИЯ.

На база утвърдената главна цел на стратегическия документ са определени следните четири приоритетни области на развитието на община Лом в периода 2014-2020 г.:

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 1. УСТОЙЧИВ РАСТЕЖ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА
ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 2. ЖИЗНЕН СТАНДАРТ И КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ
ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 3. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА И ОКОЛНА СРЕДА
ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 4. ТЕРИТОРИАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО И СБЛИЖАВАНЕ

Определените четири приоритетни области са формулирани в резултат на отчитането общоприетите европейски и национални принципи на регионалната политика за периода след 2013 г. На общинско ниво тези принципи намират отражение чрез следните йерархично подредени структурни елементи на стратегическата част на документа: *стратегически цели, приоритети, специфични цели и мерки.*

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1: РЕАЛИЗИРАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ, ОСНОВАН НА МЕСТНИЯ ПРИРОДЕН, КУЛТУРЕН И ДЕМОГРАФСКИ ПОТЕНЦИАЛ, ЧРЕЗ ИНОВАЦИИ ВЪВ ВОДЕЩИТЕ ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2. ПОДОБРЯВАНЕ НА УСЛОВИЯТА ЗА ЖИВОТ, СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ И ЛИЧНАТА СИГУРНОСТ
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3. РАЗВИТИЕ НА ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА, ВОДЕЩА ДО РАСТЕЖ И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 4. СТАРТИРАНЕ НА ТЕРИТОРИАЛНИ ИНИЦИАТИВИ ЗА СБЛИЖАВАНЕ

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Разписаните цели и приоритети за развитие на община Лом се подчиняват на следната организационна съподчиненост: /Приложение Индикативна финансова таблица/

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ

Стратегическа цел

Приоритет

Специфична цел

Мярка

Проект*

*Всички конкретни проекти са посочени в програмата за реализация на ОПР Лом 2014-2020 /Вж. Приложения/

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 1. УСТОЙЧИВ ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ И ИНОВАЦИИ
Стратегическа цел 1: Реализиране на икономически растеж основан на местния природен, културен и демографски потенциал, чрез иновации във водещите икономически дейности
Приоритет 1.1. Повишаване конкурентоспособността и иновативността на местната икономика.
Специфична цел 1.1.1: Създаване на иновативна среда подкрепяща предприемаческите инициативи в община Лом
Мярка 1.1.1.1.: Подкрепа за инициативи, включително на СГО, насочени към обучения, преквалификация, разпространение на добри практики и информация сред предприемачите и работната сила от община Лом;
Мярка 1.1.1.2.: Подкрепа за инициативи , вкл. на СГО насочени към опазването на околната среда, културното наследство и традициите в населените места от община Лом
Мярка 1.1.1.3.: Създаване на индустриални зони и/или логистични паркове в община Лом
Приоритет 1.2. Създаване на благоприятни условия за привличане на инвестиции. Развитие на партньорства.
Специфична цел 1.2.1: Подобряване на административните услуги за бизнеса и реализиране на успешни партньорства
Мярка 1.2.1.1.: Създаване на експертен екип към община Лом в подкрепа на местната администрация при реализирането на проекти с инвестиционен характер;
Мярка 1.2.1.2.: Реализиране на партньорства с ВУЗ в областта на изследванията на иновативни аквакултури, земеделски продукти, ВЕИ и биомаса.
Мярка 1.2.1.3.: Реализиране на инициативи и партньорства със СГО подкрепящи комуникацията с организации на инвеститори и работодатели
Приоритет 1.3. Развитие на устойчив висококачествен регионален туризъм.
Специфична цел 1.3.1: Оползотворяване на съществуващият потенциал за алтернативни форми на туризъм
Мярка 1.3.1.1.: Подкрепа за проекти създаващи условия за включване в туристически маршрути на защитени и културни обекти на територията на община Лом

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Мярка 1.3.1.2.: Подкрепа на инициативи за обновление и добавяне на стойност към природни и културни обекти на територията на община Лом с туристическа значимост
Мярка 1.3.1.3.: Реализиране на публично-частни партньорства с цел създаване на туристически атракциони и анимации с висока добавена стойност
Мярка 1.3.1.4.: Подкрепа на инициативи и проекти водещи до подобряване на достъпа до информация за туристическото предлагане в общината
Приоритет 1.4. Развитие на модерно и конкурентноспособно земеделие
Специфична цел 1.4.1: Повишаване на добавената стойност от земеделските и горски продукти
Мярка 1.4.1.1.: Подкрепа на инициативи и проекти подобряващи средата на пазарно предлагане на земеделски и животински продукти
Мярка 1.4.1.2.: Подкрепа за проекти оптимизиращи земеползването в нископродуктивни терени, чрез залесяване и други лесоустройствени мероприятия.
Мярка 1.4.1.3.: Подкрепа за проекти насочени към развитие на оранжерийно зеленчукопроизводство, трайни насаждения и култури с нови приложения.
Мярка 1.4.1.4.: Подкрепа за проекти повишаващи модернизацията на земеделските стопанства
Мярка 1.4.1.5.: Подкрепа на инициативи на СГО и земеделски организации насочени към трансфер на технологии и „ноу-хау" в областта на биологичното земеделие
ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 2. ЖИЗНЕН СТАНДАРТ И КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ
Стратегическа цел 2: Подобряване на условията за живот, социалните услуги и личната сигурност
Приоритет 2.1. Подобряване качеството на образованието и създаване на условия за развитие на младите хора.
Специфична цел 2.1.1: Модернизиране на общинската образователна инфраструктура
Мярка 2.1.1.1. Реализиране на проекти за ремонт, обновление и енергийна ефективност на училища и детски заведения публична общинска собственост
Мярка 2.1.1.2. Реализиране на проекти за оптимизация и модернизация на транспорта на пътуващите ученици.
Мярка 2.1.1.3. Подкрепа на инициативи на СГО и бизнеса насочени към професионално обучение в областите – земеделие, биоземеделие, животновъдство и алтернативен туризъм.
Специфична цел 2.1.2: Създаване на условия за пълно включване на децата в образователната система и превенция на ранното напускане
Мярка 2.1.2.1. Реализиране на проекти за разширяване капацитета на учебните заведения към работата с деца от социално уязвими групи
Приоритет 2.2. Създаване на възможности за трудова заетост, намаляване на бедността и риска от социална изолация.
Специфична цел 2.2.1: Подобряване на условията за заетост и професионална реализация на всички социални групи
Мярка 2.2.1.1. Реализиране на проекти насочени към наемане на младежи на възраст до 29 години и дългосрочно безработни
Мярка 2.2.1.2.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Реализиране на инициативи и проекти в подкрепа на полупазарните стопанства за повишаването на самонаемането
Специфична цел 2.2.2: Развитие на социалните услуги и социално включване в селата
Мярка 2.2.2.1. Реализиране на проекти за социални грижи в домашна среда – социален личен асистент, домашен помощник.
Мярка 2.2.2.2. Реализиране на проекти водещи до разширяване на услугата социален патронаж и обществена трапезария
Мярка 2.2.2.3. Реализиране на проекти за създаване на дневни центрове за грижи за възрастни хора и лица с увреждания
Мярка 2.2.2.4. Реализиране на проекти за създаване на защитени жилища, центрове за настаняване от семеен тип и резидентен тип социални услуги за временно настаняване
Мярка 2.2.2.5. Разкриване на центрове за обществена подкрепа, центрове за социална рехабилитация и интеграция
Мярка 2.2.2.6. Реализиране на проекти за предоставяне на нови социални услуги за уязвими общности предлагащи защитена заетост в социални предприятия
Мярка 2.2.2.7. Реализиране на проекти за социализация на деца, семейства, лица с увреждания и самотни хора в риск чрез предоставяне на интегрирани услуги
Мярка 2.2.2.8. Реализиране на проекти за обновление на общински сграден фонд и реконверсия в социални жилища
Мярка 2.2.2.9. Реализиране на проекти за изграждане на нови социални жилища
Мярка 2.2.2.10. Реализиране на проекти за обновление, енергийна ефективност и преоборудване на общински социален сграден фонд и инфраструктура
Специфична цел 2.2.3: Подобряване на условията за лична и обществена сигурност
Мярка 2.2.3.1. Реализиране на проекти за видеонаблюдение в населените места от община Лом
Приоритет 2.3. Повишаване качеството на здравеопазването и подобряване достъпа до обектите на здравната инфраструктура.
Специфична цел 2.3.1. Подобряване на нивото на здравна превенция и достъпа до извънболничната и болничната помощ
Мярка 2.3.1.1. Подкрепа за реализиране на проекти по ОПРР за обновление на болници и здравни заведения
Мярка 2.3.1.2. Реализиране на проекти за оптимизация, модернизация и преоборудване на ЦСМП към МБАЛ
Мярка 2.3.1.3. Реализиране на проекти за създаване на рехабилитационни центрове за възрастни хора
Мярка 2.3.1.4. Реализиране на проекти за здравен скрининг и превенция на здравния риск в образователната система на общината
Мярка 2.3.1.5. Реализиране на проекти за здравен скрининг и превенция на здравния риск в населените места чрез здравни медиатори
Приоритет 2.4. Развитие на културата и културните институции. Опазване, популяризиране и развитие на културното наследство.
Специфична цел 2.4.1. Съхранение на материалното и нематериалното културно наследство на територията на община Лом
Мярка 2.4.1.1. Реализиране на проекти за обновление на културната инфраструктура
Мярка 2.4.1.2. Реализиране на проекти разширяващи и разнообразяващи културно-просветната дейност на територията на общината

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Приоритет 2.5. Повишаване на административния капацитет и ефективността на публичните услуги за гражданите и бизнеса
Специфична цел 2.5.1. Нарастване на броя на реализираните публични проекти и предоставянето на ефективни публични услуги
Мярка 2.5.1.1. Подкрепа за проекти развиващи административния капацитет на общинската администрация
ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 3. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА И ОКОЛНА СРЕДА
Стратегическа цел 3: Развитие на техническа инфраструктура водеща до растеж и опазване на околната среда
Приоритет 3.1. Изграждане на нова и модернизиране на съществуващата техническа инфраструктура.
Специфична цел 3.1.1. Обновление на техническата инфраструктура в населените места
Мярка 3.1.1.1.: Обновление и/или изграждане на нови пътища, тротоари, алеи, зелени площи и съпътстваща инфраструктура
Мярка 3.1.1.2.: Обновление и/или изграждане на нова енергийната мрежа и публично осветление в населените места от общината
Мярка 3.1.1.3.: Обновление и/или изграждане на нова водопроводна и канализационна инфраструктура в населените места от общината
Мярка 3.1.1.4.: Обновление и/или изграждане на нови телекомуникационни мрежи
Специфична цел 3.1.2. Обновление на общинска пътна инфраструктура извън населените места
Мярка 3.1.2.1.: Обновление на общински пътища извън населените места
Специфична цел 3.1.3. Подобряване на осигуреността с устройствени планове
Мярка 3.1.3.1.: Изработване на нови ПУП в подкрепа на инвестиционното проектиране на територията общината
Приоритет 3.2. Подобряване качествените характеристики на околната среда. Опазване и възстановяване на природните ресурси.
Специфична цел 3.2.1.: Подобряване на параметрите на околната среда в селищата от общината
Мярка 3.2.1.1.: Подобряване на сметосъбирането и сметоизвозването в населените места
Специфична цел 3.2.2.: Подобряване на параметрите на околната среда извън селищата от общината
Мярка 3.2.2.1.: Разработване на проекти насочени към устойчиви екологични практики
Мярка 3.2.2.2.: Разработване на проекти за идентифициране, оценка, закриване и саниране на нерегламентираните сметища в общината
Мярка 3.2.2.3.: Реализиране на проекти насочени към подобряване на параметрите на повърхностни и подземни водни тела
Приоритет 3.3. Повишаване качеството на селищната среда
Специфична цел 3.3.1.: Развитие на инфраструктурата за свободното време и спорт
Мярка 3.3.1.1. Подкрепа за проекти за изграждане на материално-техническа база на масови спортни игри
Мярка 3.3.1.2. Подкрепа за проекти за обновление на религиозни храмове и мемориални паметници с културна и социална значимост
ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 4.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

ТЕРИТОРИАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО И СБЛИЖАВАНЕ
Стратегическа цел 4: Стартиране на териториални инициативи за сближаване
Приоритет 4.1. Териториално сътрудничество в устойчиви транспортни системи
Специфична цел 4.1.1.: Участие в териториални инициативи подкрепящи развитието на транспортните системи и логистика
Мярка 4.4.1.1. Подкрепа за проекти подобряващи териториалното сътрудничество в транспорта и логистиката
Приоритет 4.2. Териториално сътрудничество в сферата на приоритетни икономически дейности.
Специфична цел 4.2.1.: Развитие на приоритетните икономически дейности чрез териториално сътрудничество
Мярка 4.2.1.1. Участие в териториални инициативи подкрепящи развитието на транспорта, земеделието и алтернативния туризъм
Приоритет 4.3. Териториално сътрудничество на институционално ниво /регионални инициативи.
Специфична цел 4.3.1.: Развитие на институционалното сътрудничество чрез регионални инициативи
Мярка 4.3.1.1. Участие в регионални и трансгранични инициативи и програми подобряващи социалното и икономическо развитие
Мярка 4.3.1.2. Участие в регионални и трансгранични инициативи и програми за подобряване на качеството на живот

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

ГЛАВНА СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ

ПОСТИГАНЕ НА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЛОМ И НЕЙНИТЕ НАСЕЛЕНИ МЕСТА, ЧРЕЗ КОМПЛЕКСНО ПЛАНИРАНЕ НА РАЗВИТИЕТО НА ТЕРИТОРИЯТА НАСОЧЕНО КЪМ УСТОЙЧИВ ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ, КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ И ЖИЗНЕН СТАНДАРТ, СЪХРАНЕНИЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И РЕАЛИЗИРАНЕ НА ТЕРИТОРИАЛНА КОХЕЗИЯ.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1

РЕАЛИЗИРАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ ОСНОВАН НА МЕСТНИЯ ПРИРОДЕН, КУЛТУРЕН И ДЕМОГРАФСКИ ПОТЕНЦИАЛ, ЧРЕЗ ИНОВАЦИИ ВЪВ ВОДЕЩИТЕ ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ

- Приоритет 1.1. Повишаване конкурентоспособността и иновативността на местната икономика.
- Приоритет 1.2. Създаване на благоприятни условия за привличане на инвестиции. Развитие на партньорства.
- Приоритет 1.3. Развитие на устойчив висококачествен регионален туризъм.
- Приоритет 1.4. Развитие на модерно и конкурентноспособно земеделие

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2

ПОДОБРЯВАНЕ НА УСЛОВИЯТА ЗА ЖИВОТ, СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ И ЛИЧНАТА СИГУРНОСТ

- Приоритет 2.1. Подобряване качеството на образованието и създаване на условия за развитие на младите хора.
- Приоритет 2.2. Създаване на възможности за трудова заетост, намаляване на бедността и риска от социална изолация.
- Приоритет 2.3. Повишаване качеството на здравеопазването и подобряване достъпа до обектите на здравната инфраструктура.
- Приоритет 2.4. Развитие на културата и културните институции. Опазване, популяризиране и развитие на културното наследство.
- Приоритет 2.5. Повишаване на административния капацитет и ефективността на публичните услуги за гражданите и бизнеса

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3

РАЗВИТИЕ НА ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА ВОДЕЩА ДО РАСТЕЖ И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

- Приоритет 3.1. Изграждане на нова и модернизиране на съществуващата техническа инфраструктура.
- Приоритет 3.2. Подобряване качествените характеристики на околната среда. Опазване и възстановяване на природните ресурси.
- Приоритет 3.3. Повишаване качеството на селищната среда

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 4

СТАРТИРАНЕ НА ТЕРИТОРИАЛНИ ИНИЦИАТИВИ ЗА СБЛИЖАВАНЕ

- Приоритет 4.1. Териториално сътрудничество в устойчиви транспортни системи
- Приоритет 4.2. Териториално сътрудничество в сферата на приоритетни икономически дейности.
- Приоритет 4.3. Териториално сътрудничество на институционално ниво /регионални инициативи.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

3. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА НА ОПР ЛОМ 2014-2020 – ВИЖ. ПРИЛОЖЕНИЯ

4. ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕТО И ОЦЕНКАТА НА ПЛАНА

Ниво на заетост /%/	НИРД /% от БВП/	Цели за намаляване на емисиите на CO_2	Енергия от възобновяеми източници	Енергийна ефективност - намаляване на потреблението на енергия /%/	Прежде-временно напускане на училище /%/	Висше образование /%/	Намаляване на населението, застрашено от бедност или социална изолация /бр./
Европейски съюз							
75%	3%	- 20% /спрямо 1990 г./	20%	Увеличаване на енергийната ефективност с 20%, равняващо се на 368 Мтне	10%	40%	25% /20 000 000 бр./
България							
76%	1,5%	- 20%	16%	25%	11%	36%	16% /260 000 бр./
Северозападен район							
72%	0,5%	- 20%	16%	43%	12%	35%	382, 4 хил. д.
Област Монтана							
72%	0,5%	- 12%	21%	23%	12 %	35 %	16 %

Принос към Стратегията "Европа 2020" на национално, регионално и областно ниво

Източник: Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г., Регионален план за развитие на Северозападен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г., Областна стратегия за развитие на област Монтана за периода 2014-2020 г.

Принос към Стратегията "Европа 2020"	Община Лом
Заетост на населението на възраст между 20-64 г.	75%
Инвестиции в НИРД /% от БВП/	1,5%
Цели ,,20/20/20" по отношение на климата/енергията:	
- съкращаване на емисиите на CO2	- 22% /спрямо 1990 г./
- дял на ВЕИ в крайното енергийно потребление	16%
- повишаване на енергийната ефективност	25%
Намаляване дела на преждевременно напусналите училище до:	11%
Нарастване дела на висшистите на 30-34 г.	10%
Намаляване на хората под националните прагове на бедност с:	16 % /3700 д./

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

4.1. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ НА РАЙОНИТЕ ЗА ЦЕЛЕНАСОЧЕНА ПОДКРЕПА НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЛАСТ МОНТАНА

Областната стратегия за развитие на област Монтана в съответствие със Закона за регионалното развитие е определила териториалният обхват на районите за целенасочена подкрепа по следните показатели (Съгласно чл. 6, т. 3 от Закона за регионалното развитие):

1. Нетни приходи от продажби на един жител под 70 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
2. Равнище на средната работна заплата, по-ниско от средната стойност за страната за последните три години;
3. Средно равнище на безработица над 105 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
4. Коефициент на възрастова зависимост над 120 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
5. Гъстота на населението под 70 души на един квадратен километър;
6. Над 30 на сто от населените места нямат изградена пътна връзка с асфалтово покритие помежду си или с общинския център;
7. Над 30 на сто от населените места са без изградена канализационна мрежа;
8. Над 30 на сто от населените места ползват питейна вода с отклонение от качеството, прието като стандарт за страната, или имат режим във водоснабдяването за последните три години.

От направената оценка като райони за целенасочена подкрепа са определени девет общини от областта, без Монтана и Лом. Според оценките в стратегията, община Лом покрива 4, от минималните 5 критерия за да попадне в районите за целенасочена подкрепа. /Областна стратегия на Монтана 2014-2020 стр. 146/

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

5. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО, ОЦЕНКАТА И АКТУАЛИЗАЦИЯТА НА ПЛАНА[6]

Предмет на наблюдение, мониторинг и контрол на Общинския план за развитие е изпълнението на целите и приоритетите за развитие на общината, съгласно конкретни физически и финансови индикатори, организацията и методи на изпълнение, прилагани от органите за управление и мерките за осигуряване на информация и публичност относно резултатите от изпълнението на документите за стратегическо планиране на регионалното и местното развитие.

За да се постигнат целите на наблюдението, мониторинга и контрола на Общинския план за развитие на Община Лом 2014 - 2020 г. се предлага система за наблюдение, която отговаря на специфичните условия и организация за изпълнение на Общинския план за развитие.

Системата за мониторинг и контрол на изпълнението на Общинския план обхваща 4 основни компонента:

- органите за наблюдение и методите на тяхната работа;
- индикаторите за наблюдение;
- източниците на информация, начините и периодичността за събиране, обработка и анализирането на информацията;
- системата на докладване за изпълнението.

5.1. ОРГАНИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И КОНТРОЛ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

Най-висшият орган за мониторинг и контрол на Общинския план за развитие на Община Лом е Общинският съвет. В процеса на мониторинг на изпълнението на Общинския план за развитие Общинският съвет осигурява участието на заинтересуваните органи, организации, физически и юридически лица при спазване на принципа за партньорство, публичност и прозрачност при изпълнението на Общинския план за развитие.

Общинският съвет има следните права и задължения като орган за наблюдение на изпълнението на Общинския план за развитие:

[6] Виж Вътрешни правила за мониторинг и контрол върху ОПР на община Лом 2014-2020

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

- Да изисква осигуряване на информация, данни и прилагане на система от индикатори за наблюдение по отношение на реализацията на целите и приоритетите за регионално и местно общинско развитие;
- Да изисква координация на дейностите по наблюдението, мониторинга и контрола между местните органи на изпълнителната власт с централните органи на власт и областна администрация, с други заинтересувани органи, организации и юридически лица на основата на принципа за партньорство;
- Да изисква осигуряване на съответствие на действията по наблюдението с условията и правилата в областта на защитата на конкуренцията, държавните помощи, обществените поръчки, опазването на околната среда и насърчаването на равните възможности и социалното включване в синхрон с хоризонталните политики на ЕС;
- Да извършва обсъждане и приемане на доклади, отнасящи се до мониторинга и контрола, върху документите за стратегическо планиране на регионалното развитие, в частност Общинския план за развитие на община Лом 2014-2020г.;
- Да изисква осигуряване и прилагане на комуникационни правила и взаимодействие на всички административни структури, участващи в процеса на изпълнение на Общинския план за развитие и воденето на архив на комуникацията;
- Да извършва разглеждане на предложения и вземане на решения за повишаване ефективността на процеса на наблюдение, мониторинг и контрол в случай на установяване на пропуски;
- Да изисква определяне и изпълнение на мерки за осигуряване на информация и публичност, относно постигнатите резултати от наблюдението, с цел да се гарантира прозрачност при изпълнението на документите за стратегическо планиране в частност Общинския план за развитие на община Лом 2014-2020г.

Кметът на община Лом е органът, който организира мониторинга и контрола на изпълнението на Общинския план за развитие. Резултатите от наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие се обобщават в годишен доклад. Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие, се изготвя по определен от Кмета на общината ред. В него се акцентира върху степента на изпълнение на Общинския план за развитие, програмата за реализация на плана и конкретните резултати от реализацията на отделните проекти.

Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие съдържа информация за:

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

- общите условия за изпълнение на Общинския план за развитие и в частност промените в социално-икономическите условия в общината, синергични пространствени ефекти с местно и регионално значение;
- постигнатия напредък по изпълнението на целите, приоритетите и мерките на Общинския план за развитие въз основа на индикаторите за наблюдение;
- действията, предприети от компетентните органи с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на Общинския план за развитие, в т. ч.:
    - мерките за наблюдение и създадените механизми за събиране, обработване и анализ на данни;
    - преглед на проблемите, възникнали в процеса на прилагане на Общинския план за развитие през съответната година, както и мерките за преодоляване на тези проблеми;
    - мерките за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на Общинския план за развитие;
    - мерките за постигане на необходимото съответствие на Общинския план за развитие със секторните политики, планове и програми на територията на общината;
    - мерките за прилагане принципа на партньорство;
    - резултатите от извършени оценки към края на съответната година;
    - заключения и предложения за подобряване на резултатите от наблюдението.

Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие осигуряват информация за изготвяне на междинната и последващата оценка на Общинския план за развитие. Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие се публикуват на сайта на община Лом и електронно се изпращат до всички социално-икономически партньори.

5.2. ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЛОМ 2014-2020

Съществува разнообразие от методи и подходи за реализация на дейностите по мониторинг на изпълнението на политики, всяка една система за мониторинг следва да съдържа няколко компонента.

Очаквани резултати - За успешното и ефективно осъществяване на дейностите по мониторинг на изпълнението е прецизното дефиниране на очакваните резултати от изпълнението на конкретна политика за развитие. Органът, отговорен за изпълнението на съответната политика, следи за промените в социално-

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

икономическото състояние на територията и прави постоянно оценка, дали промените имат необходимия положителен ефект, както и тяхното пространствено разпределение.

Индикатори за наблюдение - Индикаторите за мониторинг представляват конкретни измерими данни за физическото и финансовото изпълнение на плана и постигнатите резултати, чрез които се отчитат степента на постигане на целите и приоритетите за развитие, определени в Общинския план за развитие на Община Лом.

С оглед на предмета на измерване индикаторите за наблюдение биват следните видове:

- индикатори за ресурси (измерват използваните ресурси);
- индикатори за продукти (измерват продуктите, непосредствено реализирани при изпълнението на съответните дейности);
- индикатори за резултати (измерват количествено и качествено осъществената промяна за целевите групи от реализацията на дейността);
- индикатори за въздействие (осъществения принос за изпълнението на приоритетите и мерките за развитие от по-висш йерархичен порядък /синергичен ефект/ извън непосредствените ефекти върху неговите преки бенефициенти). Те включват например средносрочни въздействия върху: а) преките адресати или бенефициенти; б) хора или организации, към които политиката/програмата не е пряко насочена; в) непредвидени въздействия.
- индикатори за контекст / валидни са за цялата територия, население или по-големи обществени групи, без да се прави разграничение между тези, които са били обхванати от политиката/програмата и тези, които не са били достигнати от нея.

Индикаторите за изпълнение на Общинския план за развитие на Община Лом 2014-2020 г. са разработени, базирайки се на факта, че това е документ за регионално развитие на най-ниското самоуправляващо се териториално ниво в Р. България. Предложените индикатори са основно индикатори за продукт и индикатори за резултат, като сравнително по-ограничено се ползват индикатори за въздействие, тъй като тяхното измерване е по-сложно и изисква по-дълги редици на наблюдение. Индикаторите за ресурси се прилагат за измерване на изразходваните финансови средства при изпълнението на програмата за реализация на плана.

Посочените по-долу индикатори за наблюдение изпълнението на Общинския план за развитие на Община Лом са групирани съобразно възприетата структура на плана по стратегически приоритети – мерки

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

– проекти. Реалното измерване на индикаторите ще се извършва непосредствено на нивото на конкретните проекти и по-нататък ще се обобщават на по-високите йерархични нива на плана – на нивото на съответните мерки и стратегическите приоритети на плана.

За оценката на индикаторите може да се приложи добрата практика на ПРООН / Източник: UNDP Guide for Monitoring and Evaluation, 2002/

Примерна оценъчна матрица:

Точкова система за избор на индикатори								
Показатели за изпълнение	Характеристики на индикаторите						Общ резултат	Избор Да/Не
	А	Б	В	Г	Д	Е		
Индикатор 1	x	x	x	x	x	x	6	Да
Индикатор 2	-	-	x	-	x	x	3	Не
……..								
Индикатор n	x	x	x	-	x	-	4	Да
Легенда: А - Значението на индикатора е ясно Б – Данните са достъпни В – Дейността по събирането на данни е правомощията на екипа и не са необходими външни експерти за допълнителен анализ Г – Индикаторът е достатъчно представителен относно планираните резултати Д – Индикаторът е реален и може да се наблюдава Е – Индикаторът е труден за определяне, но е важен и трябва да се наблюдава и определи								

Индикаторите на Общинския план за развитие на Община Лом 2014-2020 г. отговарят на следните изисквания:

- ясно определени;
- възможно най-опростени;
- ограничени на брой;
- количествени (за измерване на ефикасността) или качествени (за измерване на динамичната устойчивост чрез оценка на нагласите и поведението);
- основаващи се на детайлизирани обобщени данни;

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

- съобразени с целите и приоритетите на Областната стратегия за развитие на област Монтана и Регионалния план за развитие на Северозападния район от ниво 2 и съответстващите им индикатори.

Когато даден резултат не е възможно да бъде пряко измерен поради прекомерни разходи, сложност или други фактори, в конкретната ситуация ще се ползват адекватни на съответната мярка заместващи индикатори.

5.2.1. Система от индикатори

Системата от индикатори, която ще се използва за наблюдението и контрола на изпълнението на Общинския план за развитие на Община Лом 2014-2020 г., е систематизирана по приоритетни области, приоритети и мерки.

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 1. УСТОЙЧИВ ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ И ИНОВАЦИИ

Приоритет 1.1. Повишаване конкурентоспособността и иновативността на местната икономика.

Приоритет 1.2. Създаване на благоприятни условия за привличане на инвестиции. Развитие на партньорства.

Приоритет 1.3. Развитие на устойчив висококачествен регионален туризъм.

Приоритет 1.4. Развитие на модерно и конкурентноспособно земеделие.

Индикатори:

- Брой изпълнени проекти за насърчаване на предприемачеството и инвестициите;
- Брой местни предприятия, получили финансиране чрез схеми за безвъзмездна помощ за стартиращи предприемачи;
- Брой местни предприятия, получили финансиране чрез гаранционни схеми и финансови инструменти за стартиращи предприемачи и съществуващи МСП;
- Общ размер на получено от местните стартиращи предприемачи и съществуващи МСП финансиране обезпечено от гаранции, предоставени от гаранционни схеми и фондове.
- Брой местни фирми, обхванати от новосъздаден(и) клъстери(и)
- Брой на бизнес форумите проведени на територията на община Лом в подкрепа на изграждането на бизнес мрежи и клъстери
- Брой реализирани проекти за публично-частни партньорства

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

- Площ на реконструираната пътна инфраструктура в производствените зони (кв.м.).
- Брой нови ПУП в производствените зони
- Брой реализирани проекти за производство на енергия от ВЕИ
- Брой реализирани проекти за производство на енергия от когенерация
- Брой реализирани проекти за подобряване на енергийната ефективност на производствени сгради, процеси и/или инсталации
- Брой реализирани проекти в подкрепа на местни занаяти и производства
- Брой новосъздадени добри практики за устойчив туризъм
- Брой на новосъздадените места за настаняване в туризма
- Брой на разработените и пазарно предлагани регионални туристически пакети
- Брой новосъздадени индустриални паркове
- Брой новосъздадени/реновирани сгради - общинска собственост
- Площ на новосъздадените/реновирани сгради - общинска собственост (кв.м.).
- Брой туристически атракции, създадени или реновирани и експонирани
- Брой новоразработени туристически продукти на територията на общината
- Брой обучени предприемачи и служители на общинската администрация
- Темп на нарастване на данъчните приходи на общината (в лв. и %)
- Брой новосъздадени земеделски организации по реда на ЗЗД или ЗЮЛНЦ
- Брой на фермите в които се реализира биологично земеделие
- Брой на реализираните проекти за опазване на околната среда
- Брой на реализираните лесоустройствени проекти

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 2. ЖИЗНЕН СТАНДАРТ И КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ

Приоритет 2.1. Подобряване качеството на образованието и създаване на условия за развитие на младите хора.

Приоритет 2.2. Създаване на възможности за трудова заетост, намаляване на бедността и риска от социална изолация.

Приоритет 2.3. Повишаване качеството на здравеопазването и подобряване достъпа до обектите на здравната инфраструктура.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Приоритет 2.4. Развитие на културата и културните институции. Опазване, популяризиране и развитие на културното наследство.

Приоритет 2.5. Повишаване на административния капацитет и ефективността на публичните услуги за гражданите и бизнеса.

Индикатори:

- Брой на учениците, преждевременно напуснали училище
- Съотношението между броя на здравите деца в училищна възраст, които трябва да постъпят в училище и броя на реално постъпващите ученици
- Брой на заетите лица с висше образование в средносписъчния състав на фирмите и институциите
- Брой на реализираните проекти, подобряващи предлагането и търсенето на труд
- Брой на реализираните проекти, за обучение и преквалификация на заетите в частния и обществения сектор
- Брой на реализираните проекти, насочени към трайно безработни лица
- Брой на реализираните проекти, насочени към смекчаване на младежката безработица до 29г.
- Брой изпълнени проекти за предоставяне на социални услуги за лица в риск или уязвими групи;
- Брой лица, получили социални услуги по проекти за предоставяне на социални услуги за лица в риск;
- Брой обекти с изградена достъпна среда за лица с увреждания;
- Брой лица в неравностойно социално положение, обхванати от проекти и дейности за социално включване;
- Предприети и организирани квалификационни курсове за групи със специални нужди (бр.);
- Ниво на безработица (брой на безработните лица, темп %);
- Брой лица в неравностойно положение, обхванати от проекти/дейности по интегриране на пазара на труда;
- Брой на реализираните проекти за деинституционализация на домове за възрастни хора и хора с увреждания
- Брой на реализираните проекти, насочени към ромската общност и интеграция
- Брой на новосъздадените/реновирани здрави заведения
- Брой на реализираните проекти за закупуване и инсталиране на ново здравно оборудване

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

- Брой изградена/реновирани обекти за културни, младежки и спортни дейности
- Брой културни, младежки и спортни събития, организирани по проекти на общината.
- Брой на реализираните проекти, подобряващи административното и информационно обслужване
- Брой на реализираните партньорства

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 3. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА И ОКОЛНА СРЕДА

Приоритет 3.1. Изграждане на нова и модернизиране на съществуващата техническа инфраструктура.

Приоритет 3.2. Подобряване качествените характеристики на околна среда. Опазване и възстановяване на природните ресурси.

Приоритет 3.3. Повишаване качеството на селищната среда.

Индикатори:

- Дължина на рехабилитираната общинска пътна мрежа (км.);
- Брой закупените нови екологични средства за обществен транспорт
- Брой на проектите за енергийна ефективност на публични и жилищни многофамилни сгради;
- Изградена газопреносна мрежа (км.);
- Брой на жилищните многофамилни и обществени сгради въвели в експлоатация системи за производство на енергия от ВЕИ за собствени нужди;
- Изградена/рехабилитирана ВиК мрежа (км.);
- Брой на домакинствата с подобрен режим на водоснабдяване;
- Изградена/рехабилитирана хидромелиорационна мрежа (км.);
- Обработваеми земеделски земи с хидромелиорации (дка.);
- Брой въведените системи в населените места за разделно събиране на битовите отпадъци;
- Брой на изградените площадки за сортиране и опаковане на разделно събраните битови отпадъци;
- Брой на изградените пречиствателни станции за отпадни води;
- Рехабилитирана улична мрежа в населените места (км);
- Реновирани зелени площи и елементи на зелената система (кв.м.);
- Изградени детски площадки (бр.)
- Брой на реализираните проекти за благоустрояване в селата на общината.

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 4. ТЕРИТОРИАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО И СБЛИЖАВАНЕ

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Приоритет 4.1. Териториално сътрудничество в устойчиви транспортни системи.

Приоритет 4.2. Териториално сътрудничество в сферата на приоритетни икономически дейности.

Приоритет 4.3. Териториално сътрудничество на институционално ниво /регионални инициативи.

Индикатори:

- Брой на осъществените сътрудничества със съседни общини и области, подобряващи транспортната система;
- Брой на осъществените сътрудничества за подготовка и изпълнение на съвместни проекти/партньорства;
- Брой на осъществените сътрудничества с други градове, общини, административни области, региони, вкл. от съседни държави за реализацията на дейности от съвместен интерес (проекти/инициативи/прояви).

5.2.2. Източници на информация за извършване на наблюдение

Източниците на информация за стойностите на индикаторите за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие ще се базират на данни на Националния статистически институт, на административната статистика на Агенцията по заетостта, на общинската информационна система, както и на данни от други надеждни национални, регионални и местни източници на информация.

За да могат да послужат за мониторинг или оценка на въздействие на конкретна политика, индикаторите трябва да позволяват използване на достатъчно голяма база данни. Ето защо най-подходящо е да се използват показатели, включени в официалната статистическа информация, които се събират и изчисляват от НСИ и Евростат. Това прави използваните показатели и извършения мониторинг сравним на национално и международно ниво.

Като основни източници на информация за параметрите на съответните индикатори на Общинския план за развитие на Община Лом 2014-2020 г. ще се използват:

- Годишни/междинен доклади за изпълнение на Общинския план за развитие на общината от предходни години;
- Информация за подадените, изпълнявани, прекратени и изпълнени проекти, съфинансирани от европейските фондове (ИСУН);
- Въпросници и/или карти за анкетиране на членове на Общинския съвет, общински експерти и гражданите в общината, социологически проучвания;

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

- Протоколи от публични обсъждания, работни срещи със социално-икономическите партньори на местно ниво и др., тематично свързани с реализацията на Общинския план за развитие;
- Работна статистика, работни документи и бележки, комуникационни масиви и кореспонденция, създадени от общинската администрация по време на изготвяне и изпълнение на Общинския план за развитие;
- Информация относно предишни осъществени планове и проекти на местно ниво;
- Статистически данни, създавани и обработвани от общината и/или нейни отделни административни звена;
- Статистически данни, създавани и обработвани от общински предприятия;
- Статистически данни, създавани и обработвани от институции на издръжка от общинския бюджет;
- Актуализация на Общинския план за развитие (ако има такава);
- Актуализация на Областната стратегия за развитие на област Монтана (ако има такава);
- Актуализация на Регионален план за развитие на Северозападен район от ниво 2; (ако има такава)
- Годишни доклади за изпълнение на бюджета на общината;
- Данни от Национален статистически институт и Териториално статистическо бюро – Монтана;
- Данни от Дирекция "Агростатистика" към Министерство на земеделието и горите;
- Данни от Дирекция "Мониторинг на околната среда" към Изпълнителна агенция по околна среда;
- Секторни стратегии;
- Доклади/публикации на неправителствени организации, засягащи тематични области или територията /вкл. части от нея/ на община Лом;
- Научни изследвания и научни публикации, засягащи тематични области, местни политики и територията /вкл. части от нея/ на община Лом;
- Доклади за степента на изпълнение на действащите Оперативни програми за периода 2014-2020;

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

- Доклади за степента на изпълнение на Регионален план за развитие на Северозападен район от ниво 2 за периода 2014-2020;
- Доклади за степента на изпълнение на Националната стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012-2022 г.
- Доклади/актуализации отнасящи се до Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025г.
- Други източници, по текуща преценка на ръководството на община Лом.

Мониторингът и оценката предполагат изследване на текущото изходно състояние /status quo/ и проследяване във времето на промените, до които довеждат прилагането на Общинския план. По тази причина е важно да се обезпечат надеждни данни за изходното състояние на съответните индикатори, чрез които се описва проблемът или ситуацията преди изпълнението на съответния проект, мярка и приоритет. Ако изходните данни не са налични, за измерител на промените във времето ще се използват целеви въпросници и анкетиране на експерти в съответната област и/или граждани на общината. Ако не може да се установи конкретна промяна чрез използването на въпросник, следва да се формулира измерител на текущото състояние, който да се използва при бъдещи справки.

5.2.3. Система за събиране и докладване на мониторингова информация

5.2.3.1. Процедури за мониторинг

В практиката съществуват редица видове мониторинг, които се разделят и групират въз основа на различни критерии: период на извършване, гледна точка на провеждащият мониторинга; обект на наблюдение и др.

За целите на мониторинга на местните политики за развитие на територията на Община Лом като подход е избран – оценката на показатели или т.нар. *benchmarking*. Ефективното прилагане на посочения подход в най-голяма степен гарантира адекватност на процеса по мониторинг на изпълнението на местните политики. Той се основава на разработване на система от критерии и индикатори, чрез която се осъществяват мониторинг и оценка на ключови обществени цели, политики и програми. Използването на система от ключови индикатори има няколко важни положителни функции:

- измерване степента на реализация на публични политики и програми и постигането на ключови обществени цели;

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

- оценяване на ефективността и ефикасността на дейността на публичните институции при реализацията на публичните политики и програми;
- осигуряване на прозрачност за работата на публичните институции и реализиране принципите и практиките на доброто управление;
- осигурява проследяване на напредъка в развитието на важни обществени сфери въз основа на обективни, достоверни и надеждни емпирични данни.

5.2.3.2. Оценка на показателите

Адекватността на получените резултати от мониторинга се гарантира чрез дефинирането на конкретни и ясни цели за мониторинг. Целеполагането може да бъде съобразено с метода S.M.A.R.T.[7] (акроним от Specific (конкретни), Measurable (измерими), Accepted (приемливи), Realistic (реалистични) и Time-dependent (обвързани със срокове).

Това означава оценяваните показатели да бъдат:

- Конкретни (достатъчно точни и ясни, да не дават възможност за различни тълкувания, да бъдат разбирани по еднакъв начин от всички);
- Измерими (да определят желано бъдещо състояние, така че да е възможно да се провери дали целите са постигнати, или не). Желателно е, целите да имат количествено изражение или да се основават на комбинация от описание и скали за измерване.
- Приемливи (да бъдат приети от всички, от които се очаква да поемат отговорност за тяхното постигане.
- Реалистични (да бъдат амбициозни, но изпълними, смислени и мотивиращи за тези, които отговарят за постигането им.
- Обвързани със срокове (изпълнението им да бъде свързано с определена дата или период).

Оценката може да бъде осъществявана в различни обществени сфери с различен териториален обхват. Прилагането на този метод обикновено е непрекъснат процес на мониторинг и отчитане на постиженията на политиката/програмата и на напредъка по отношение на предварително определените цели чрез измерване на стойностите на ключовите индикатори.

Критериите и индикаторите могат да са насочени към вида или равнището на извършените дейности по съответната политика/програма, преките резултати (продукти и услуги), предоставени чрез

[7] Метод разработен за първи път през 1981 от Джордж Дюран /Book: Management Review by George T. Doran/

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

програмата и/или реализираните постижения и обществени въздействия. Най-често се акцентира върху това, дали политиката/програмата е постигнала целите си или изискванията, изразени като измерими стандарти/индикатори.

Осъществяването на оценката на показатели преминава през пет последователни фази:

- дефиниране на обекта и целите на оценката;
- подготовка на оценката;
- набиране на информация за стойностите на показателите, въз основа на които се извършва оценката;
- анализ и интерпретация на стойностите на показателите;
- отразяване на резултатите от оценката при реализацията на плана за развитие.

Примерна МАТРИЦА на процедурите за прилагане на Benchmarking /самооценка/

ПОЛЗА

	ЕТАПИ	ОЦЕНКА
Висока	Етап 1 – Определяне обхвата на мониторинга	
	Етап 2 – Определяне на показатели/индикатори	
	Етап 3: Включване на заинтересовани страни	
Средна	Етап 4 – Изготвяне на мониторингов план	
	Етап 5 – Определяне на изводите и резултатите	
	Етап 6 – Изготвяне на препоръки	
Ниска	Етап 7 – Отчитане на резултатите	
	Ниско / Средно / Високо	

СПЕПЕН НА УСИЛИЕ И СРЕДСТВА

6. МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ПРИНИЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И КООРДИНАЦИЯ ПРИ РАЗРАБОТВАНЕ НА ПОЛИТИКИ НА ОБЩИНСКО НИВО

6.1. ПАРТНЬОРСТВОТО - ЕЛЕМЕНТ НА СОЦИАЛНИЯ КАПИТАЛ В МЕСТНОТО САМОУПРАВЛЕНИЕ

Партньорството е фундаментален принцип, който се прилага както в частния, така и в обществения живот като важен елемент на социалните отношения. Чрез него се подпомага и укрепва икономическия и

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

социалния живот, спомага за стабилното и устойчивото развитие на общността, общината, региона и страната.

Партньорството възниква на базата на ясни принципи, които осигуряват прозрачност на ролите и отговорностите, разпределяне на ангажименти, делегиране на права и управленските ресурси между участниците. Принципът на партньорството е свързан с трите най-общи цели на управлението на която и да било организация:

- ефективно управление на ресурсите;
- точно определяне на целите на съвместната дейност;
- повишаване на капацитета за развитието на определена дейност/процес/програма.

Всяко едно партньорство и процес на партньорство преминава през конкретни рискове и предизвикателства:

- съмнение и липса на доверие към отсрещната страна;
- страх от загуба на идентичност и загуба на функции;
- неприемливо неравенство на властта и правомощията;
- лоша комуникация и диалог;
- липса на лидерство и ясни роли между партньорите;
- неясен и лош стил на работа;
- времеемко, за да се изградят доверие и нови отношения.

Партньорството е свързано с три основни етапа на взаимодействие:

1. Планиране на модели/правила за сътрудничество;
2. Разработване на механизми на управление, прилагане и наблюдение на тези правила;
3. Мониторинг, оценка и анализ на ефективността на сътрудничество.

6.1.1.Същност на партньорството

Партньорският модел на управление е необходим за бъдещото развитие на община Лом. В резултат на него Общината ще може да реализира процес съвместно, комуникирано с партньорите вземане на решения и координирането на техните изпълнения. В процеса на управление на политиките за регионално развитие са въвлечени разнородни по своите интереси и функции заинтересовани страни. С помощта на

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

партньорство може да се осъществи целенасочено взаимодействие между тях, което ще гарантира успешното развитие на дейността.

Работата в партньорство не означава само информиране или консултиране. Преди всичко означава съвместно вземане на решения и съвместни действие за изпълнение на тези решения. Решения, които първоначално са общоприети от мнозинството партньори и притежават висока обществена подкрепа.

По принцип партньорствата могат да се разпределят по следния признак:

- формални или неформални споразумения между местната администрация и заинтересовани страни;
- диалог и комуникация между различни заинтересовани страни по конкретен проект/проблем с цел постигане на сходни позиции;
- за съвместна работа по конкретен проблем/проект;
- за постигането на обща цел.

За реализирането на партньорство са необходими две минимални първоначални стъпки. Първо, още в самото начало на процеса на планиране и включване на партньорите, трябва да се установят принципите и правилата за работа в партньорството. Второ, трябва да се проведе целенасочено проучване, което да определи релевантните партньори, като същите подлежат на анализ на заинтересованите страни. На базата на този анализ се определя тяхната роля в процеса на планиране, също така се избира способ за привличане на всяка заинтересована страна (група, организация).

Заинтересованите страни (лица) са институции, организации, административни звена, общности (групи) от различни юридически и физически лица, които имат конкретен интерес във връзка с реализацията на публична политика/план и са нейни поддръжници или противници.

В България за систематично прилагане на принципа на партньорството се заговаря в края на 90-те години, след решението страната ни да се присъедини към ЕС. Първоначално процесът на проникване на принципите на партньорството се реализира в три свързани области: регионално развитие, подготовка за участие в кохезионната политика на ЕС и социален диалог. Причините са, че те изискват участието на множество институции, както публични, неправителствени и частни, така и изискват време и средства. Именно поради това в регионалното развитие принципът на партньорството се приема като основен. В системата на регионалното развитие и политика той е нормативно и императивно въведен със Закона за регионално развитие от 1999 г. и по-късно от 2008 г. /чл. 3 т. 6./ Законът създават неговата институционална

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

основа (структури за осъществяване на партньорството), основно място заемат областните и регионалните съвети за развитие, като експертни органи между местната и централна администрация.

През 2004 г. Министерството на финансите (отговорно за общата координация за структурните фондове и кохезионния фонд) изготвя „пътна карта за партньорство“, изискванията за партньорство са залегнали в методическите указания за Националния план за развитие и оперативните програми, работните групи за отделните оперативни програми са формирани на принципа на партньорството. В „по-широката“ политическа област на социалния диалог принципът на партньорството е залегнал в Стратегията за модернизация на държавната администрация (2002).

За кратък период от време в страната бе приет и действаше закон за Публично-частните партньорства. В цяла Европа те са доста популярни като в различните държави-членки на ЕС са коригирани с националните законодателни рамки и конкретни сектори на приложение.

Независимо, че към настоящият момент няма действащ такъв закон поради отмяна, взаимодействието с частния сектор остава приоритет за местната власт при реализирането на политиките за регионално развитие.

6.1.2. Модели за партньорство с частния сектор

Основните видове партньорства с частния сектор варират от най-опростени начини за включване на частния сектор до сложни форми прехвърляне на по-голям риск от публичния към частния партньор. Европейската Комисия дефинира следните основни модели:

Споразумения за услуги - договорености между публична институция и частен партньор изрично пригоден за прости, краткосрочни оперативни проекти. Това е много ограничена форма, където частният партньор поддържа дадено съоръжение за кратък период от време. Отговорността за управление и инвестиране в проекта си остава за публичния сектор, който поема финансовия риск и остатъчния риск, но се възползва от техническата експертиза на частния оператор спестява разходи без да прехвърля контрол над качеството на крайните продукти. Споразуменията за услуги се използват често за услуги по събиране на такси за пътищата, за снабдяване и поддръжка на превозни средства и други технически дейности.

Споразумения за експлоатиране и управление - договорености, при които отговорността за експлоатирането и управлението на съоръжението се прехвърля на частния сектор. Продължителността по принцип е кратка 3-5 години, като обикновено може да се удължава. Частният партньор получава възнаграждение от фиксирана сума или на базата на осъществена инициатива/работа чрез премии,

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом“, финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет” 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.”

свързани с целите на изпълнението. Публичният сектор поема инвестиционния и финансов риск. Този тип споразумения водят до значителни ползи по отношение на ефективността и до инвестиции в по-сложни технологии. Често частният сектор има сериозен интерес да повишава качеството на услугите с оглед намаляване, както на общите разходи, така и на риска от спадане на търсенето на предоставяната услуга по време на експлоатирането. Този вид договореност е подходяща при фаза на очаквана ликвидация и предстояща приватизация. Използва се и за стимулиране на широкото участие на частния сектор в последващите фази.

Споразумения за лизинг - частният партньор закупува приходните потоци, генерирани от публично притежаваните съоръжения в замяна на фиксирани лизингови плащания и задължението да експлоатира и поддържа съоръжението/услугата. Тук търговският риск и риска за намаляване на търсенето на предоставяната услуга се прехвърлят на частния сектор. Поради това той има интерес да постигне оперативна ефективност. Частният партньор реално може да се възползва от добра възвращаемост на капитала, само ако успее да оптимизира разходите за експлоатация като поддържа високото ниво на услугата. От друга страна, публичният партньор /общината/ поема риска, свързан с разширяване на мрежата за предоставянето на услугата (изграждане/строителство) и участва капиталово и финансово. Лизингът е подходящ за някои видове инфраструктури, които имат независими приходни потоци, с потенциал за нарастване, какъвто е случая с обществения транспорт.

Съществуват и по-сложни лизингови схеми като "*вземи на лизинг - разработи - експлоатирай*" или лизинг за довършителни дейности. Те прехвърлят по-голям инвестиционен риск за строителството върху частния партньор, като по този начин намаляват тежестта за публичния партньор. Подходящи са за проекти, които изискват много средства, оперативен „ноу-хау", но притежават висока вътрешна норма на възвращаемост.

Партньорство с договори от типа *„до ключ" или „Проектиране – Изграждане - Експлоатиране – Прехвърляне"* е интегриран вид партньорство. Частният партньор поема отговорността за проектирането, изграждането и въвеждането в експлоатация на съоръжението. Комбинацията на тези отделни отговорности за дадена самостоятелна единица стимулира извличането на по-големи ползи от ефективността и отстранява важната отговорност за финансиране на поддръжката от обществения бюджет. Тази интегрирана схема задължава частния партньор да вземе предвид разходите за експлоатиране на съоръжението по време на фазата на дизайн и експлоатация. Той има пряк интерес да постигне добро планиране и управление на самата услуга. Публичният партньор поема финансовия риск, но преотстъпва

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

контрола си върху важни фази от цикъла на живота на съоръжението. Собствеността на съоръжението остава публична. Тази договорна схема се смята за особено подходяща за проекти в сферата на водите и отпадъците и може да варира в няколко модела: изграждане, притежаване, експлоатиране, прехвърляне (ИПЕП); изграждане, наемане, експлоатиране, прехвърляне(ИНЕП); изграждане, лизининг, експлоатиране, прехвърляне(ИЛЕП); изграждане, прехвърляне, експлоатиране (ИПЕ) в специфичните нужди на проекта.

При схемите „Проектиране – Изграждане и Финансиране – Експлоатиране" (ПИФЕ), частният партньор проектира услугата или съоръжението съгласно изискванията на публичния участник, осигурява и финансира строителството, стартира услугата, и най-накрая експлоатира съоръжението/обекта. В края на периода на споразумението услугата или съоръжението могат да бъдат предоставени обратно на публичния сектор съгласно условията на първоначалното споразумение. Този тип споразумения са най-сложният вид, тъй като гарантира въвличането на частната ефективност от изпълнението и експлоатирането, но в същото време осигурява нов източник на капитал /частен/.

Най-често използвания модел е „ПИФЕ" е концесията, където частният инвеститор проектира, изгражда, финансира и експлоатира инфраструктура, генерираща приходи в замяна на правото да събира приходите за определен времеви период 25-30 години. Собствеността на съоръжението си остава на публичния сектор. Този модел е особено подходящ за проекти за пътища, ВиК и отпадъци и главно за услуги, при които промените на потребителите и търсенето на услугата могат да бъдат прогнозирани. В случай, че рискът от надхвърляне на разходите бъде прехвърлен върху частния субект, изпълнителят ще бъде достатъчно мотивиран да изразходва възможно най-целесъобразно финансовите средства. Това обаче, трябва да се съблюдава със сериозни условия за контрол на качеството на услугата, особено в сектори, които са монополни за съответната териториална система /ВиК, енергия, отпадъци и др./

6.1.3. Определяне на подходящите партньори

Една от първите задачи при подготовката за разработване на всякаква съвместна работа е да се определят участниците/партньорите в процеса и тяхната конкретна роля. Минималното изискване при това е да се даде възможност на всички страни да заявят своите потребности и да се използват техните познания за съответни сфери и проекти. Практическо значение има организирането на партньорство, което удовлетворява равнището на участие на различните заинтересувани страни.

Стълбица на участие в партньорския процес

ПОДКРЕПА НА ИНИЦИАТИВИ

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

СЪВМЕСТНО ДЕЙСТВИЕ
СЪВМЕСТНО РЕШАВАНЕ
КОНСУЛТИРАНЕ
ИНФОРМИРАНЕ

1. Информиране на обществеността - съобщава се какво се планира и какво е направено. Това равнище е от съществено значение за всичките - но не е участие в партньорство само по себе си.

2. Консултиране - предлагане различни опции (варианти) и наблюдаване каква е обратната реакция. Ползва се за проверка и установяване на обществените нагласи.

3. Съвместно решаване – насърчава се страните да предлагат допълнителни варианти като се присъединяват към решаването, кой е най-добрият вариант.

4. Съвместно действие - заинтересовани страни заедно решават кое е най-доброто, но формират и партньорство /споразумение-договор/ за неговото осъществяване.

5. Подкрепа на независими инициативи на общността - подпомагане на другите да правят това, което те желаят и считат за правилно чрез предоставяне на безвъзмездни финансови средства, съвети или друга подкрепа от партньора, който разполага с ресурси. Например, община Лом подкрепя определен тип инициативи на местни НПО, физически лица и фирми, които реализират инициативи, съфинансирани от Общината при определени критерии, но реализирани самостоятелно от партньорите /вътрешна общинска програма за проекти/.

Преминавайки от равнище 1 към равнище 5 участието на гражданите нараства, а степента на контрол на публичната власт върху решенията и действията намалява. На най-ниските равнища контролът на инициатора върху процеса се запазва, но те предполагат и по-малка ангажираност от другите участници/партньори.

За да се създаде партньорство за целите на всеки един вид развитие, са необходими две основни стъпки, които трябва да се осъществят в самото начало на процеса на планиране:

- Идентифициране/анализ и привличане на подходящи партньори.
- Установяване на принципите и правилата за работа в партньорство.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Осъществяването на първата стъпка изисква преди всичко да се направи достатъчно подробен анализ на заинтересуваните страни, който да завърши с доклад относно капацитета, интересите и възможните взаимодействия на партньорите. Това е особено важно за партньорство в проекти, за които местната общност, СГО и бизнес нямат вътрешен капацитет за реализация и трябва да потърсят начин за привличане на външен партньор.

6.1.4.Необходимост от правила

От гледна точка на практическото организиране на работата в партньорство, от особена важност е постигането на съгласие за разпределението на ролите и отговорностите и установяването на правила за работа. Има различни видове правила за работа на групите - за тяхното формиране, за функциониране, за поведение на членовете. Препоръчително е те да бъдат оформени в приети от всички участници "правилник", който може да обхваща следните по-важни въпроси:

- Основна функция/предназначение/ мисия на екипа за планиране;
- Общи принципи и ценности;
- Роли и отговорности на членовете на групата, както и дейностите за съвместно изпълнение;
- Процес на вземане на решения;
- Процес за разрешаване на конфликти/конфликт на интереси;
- Процедури по избор на председател и зам.-председател, както и техните роли и отговорности;
- Оперативна структура, включително работните групи и взаимовръзките между отделните звена на структурата;
- Процедура за приемане на нови членове на групата;
- Ресурси, които ще се осигурят от всеки партньор;
- Периодичност и ориентировъчна продължителност на срещите на групата, ръководство на заседанията, възможност за изпращане на заместници;
- Възлагане на задачи на членовете на групата и отчитане на тяхното изпълнение.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

6.1.5.Планиране на партньорството

Планът за реализиране на партньорската дейност трябва да бъде разписан, за да служи като ориентир за всички участници. Той трябва да се съгласува, а неговото изпълнение да бъде наблюдавано, за да може своевременно да се правят превантивни корекции.

Основните стъпки при планирането трябва да бъдат:

1. Определяне на основните етапи (стъпки) и техният краен продукт.

Крайните продукти са важен ориентир за успеха на изпълнението на работата по изготвяне на стратегията.

2. Определяне на конкретните дейности във всеки етап.

Важно е във всеки от предложените етапи (стъпки) да се идентифицират конкретни задачи. Този процес е необходим за да може точно да се определи времето и ресурсите за изпълнение на задачите.

3. Определяне на последователността при изпълнение на задачите и тяхната взаимна връзка.

Важно е да се установи дали изпълнението на дадена дейност не изисква приключване на друга дейност, която е предпоставка за нейното осъществяване.

4. Определяне на отговорностите:

Трябва да се определи кой ще участва в изпълнението на всяка дейност и кой ще отговаря за него. Отчитат се характеристики като роля на различните участници, професионални и лични качества и т.н., както и обемът на работата по задачата и нейните изисквания към знания, умения и др.

5. Определяне на сроковете.

Това предполага да се определи продължителността на всяка дейност, да се уточни моментът на нейното начало и край. Един от критичните моменти е дали едни и същи участници не трябва да работят едновременно по повече от една задача (това може да доведе до промяна в графика). Трябва да се провери дали определената продължителност на дейностите (задачите) и тяхното разполагане във времето позволяват приключване на работата като цяло в предвидения срок. Ако това не е така, може да се помисли за различни стратегии за осъществяване на отделните дейности:

- отделяне на повече ресурси за дадена дейност (например увеличаване броя на хората, които работят по нея);
- модифициране на дейностите (намаляване обема на работата);
- промяна на последователността на дейностите и т.н.;

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

- Определяне на необходимите ресурси за всяка задача.

Най-важното изискване към плана е той да се изпълнява (спазва) от участниците в процеса. Това означава преди всичко той да отговаря на техните възможности и виждания, както и да предвижда известни "резерви". Същевременно един такъв план не е абсолютно фиксиран и може да бъде променян (запазвайки основните му параметри, например особено важни срокове) в хода на работата.

Трябва да се отбележи, че в осъществяване на всеки един партньорски проект от голямо значение е поддържане на отношения и сътрудничество.

Най-важните механизми са:

- механизъм за разрешаване на проблеми/задачи;
- постоянно усъвършенстване;
- съвместна оценка;
- постоянно ръководство.

Основният принцип се заключава в това, че при наличие на общи проблеми или значими задачи стимулира заинтересовани страни към обединяването на сили за тяхното разрешаване. Това може да засегне отстраняване на проблеми по пътя на постоянно търсене на възможности за снижаване на издръжки, оптимизация за използване на ресурси и ускоряване за получаване на резултати. Рисковете, както и приходите обикновено се делят между участници на партньорство и всяка от страните е заинтересована в бързо преодоляване на пречки, които неизбежно се появяват в процеса на изпълнение на проекта.

Всички участващи страни редовно се срещат за преразглеждане и оценка на партньорството. Оценяват се конкретни критерии, свързани с ефективността на процеса на партньорството, такива като работа в екип и своевременно разрешаване на проблеми. Това създава почва за дискусия и разкрива проблеми. Оценяването на процеса на партньорство включва периодически проверки. Сравняване на резултати от проверки по периоди помага за разкриване на области, където се налага усъвършенстване и потенциални проблеми. Ръководителите на проекти и техните подчинени трябва да могат да „водят разговор", да проявяват готовност към сътрудничество, а не към конфронтация при решаване на проблемите. Особено това се отнася към начални стадии на проекта, когато взаимното доверие се проверява по това, как партньорите реагират на първите разногласия и спънки. Ръководителите на проекта трябва да поощряват в своите организации тези хора, които се придържат към принципите на партньорството, и да предупреждават тези, които прибягват към практиката на противостояние.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Съвременната тенденция свидетелства в това, че бъдещото партньорство ще бъде повече разпространено и затова много е важно своевременно да се разкриват фактори, пречещи на развитието.

6.1.6. Работна група за мониторинг и контрол на ОПР на община Лом 2014-2020

Практическото прилагане на принципа на партньорство при изпълнението на Общинския план за развитие на Община Лом, Кметът на общината със своя заповед ще създаде Работна група за наблюдение изпълнението на Общинския план за развитие 2014 – 2020 г. Групата за наблюдение ще включва представители на общинската администрация, общински съветници, кметове на населени места на територията на Община Лом, представители на социално-икономическите партньори, на заинтересованите страни, представители на граждански и бизнес организации, медии. В работната група за мониторинг на изпълнението на ОПР на община Лом 2014-2020 ще бъдат включени:

- *представители на местната власт* – членове на Общински дирекции, които участват в ръководството и управлението на общински програми или подкрепят инициативата и изпълняват функцията на посредници при осъществяването на мониторинг на програми и проекти на европейско, национално и регионално ниво;
- *представители на СГО* – НПО, читалища, училищни настоятелства, клубове и др.
- *институции* – представители на държавните институции и ведомства на територията на общината, експерти за организиране на процесите за набиране и анализиране на специализирани данни и информация и изготвянето на експертни становища по конкретни индикатори за мониторинга;
- *представители на бизнеса* – участват като партньор на гражданското общество, който осигурява експертна оценка, финансова и логистична подкрепа;
- *Медиите* – представители на медиите за популяризиране на инициативите, оказване на медиен контрол и посредничество при диалога с широката общественост в процеса на мониторинг.
- *независими експерти* - привлечени с цел изготвянето на становища и изследвания по конкретни проблеми.

6.1.7. Функции на Работната група по мониторинг и контрол

Основните функции на работната група ще бъдат свързани с:

- разглеждане и утвърждаване на индикаторите за наблюдение относно изпълнението на Общинския план;

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

- периодично набиране и анализ на информация и данни по постигнатия напредък (напр. на 3 или 6 месеца), които се предоставят на експертите, ангажирани при подготовка на годишния и/или междинен и/или окончателен доклад по изпълнението на плана;
- обсъждане на резултатите и степента на изпълнение на целите и приоритетите;
- препоръчване на корективни мерки при констатиране на отклонения от първоначално формулираните параметри от изпълнението на поставените цели;
- разглеждане на препоръките, формулирани в различните типове доклади, и предлагане на конкретни стъпки за прилагането им.

В рамките на дейността си Работната група за наблюдение ще изготвя регулярни или конкретни доклади с констатации по прогреса на изпълнението на Общинския план. При необходимост ще предоставя препоръки за неговото подобряване с оглед гарантиране постигането на неговите цели, които ще предоставя на Кмета на община Лом във формата на експертен доклад. При възложена междинна или последваща оценка Работната група ще подпомага външните експерти, наети по реда на ЗОП за тяхното изготвяне.

Схемата представя връзките и функциите между партньорите в процеса на мониторинг на изпълнението на Общинския план за развитие на община Лом:

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Общински съвет
Орган за наблюдение на Общинския **план за развитие на Община Лом**
• Обсъжда и одобрява Годишния доклад за наблюдението на изпълнението на общинския план • Осигуряване на информация и данни и прилагане на система от индикатори • Координация на дейностите по наблюдението между централните и местните органи на изпълнителната власт, други заинтересувани органи, организации и юридически лица на основата на принципа за партньорство • Разглеждане на предложения и вземане на решения за повишаване ефективността на процеса на наблюдение • Определяне и изпълнение на мерки за осигуряване на информация и публичност
Кметът на общината организира наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие и отговаря за изготвянето на Годишния доклад за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие
Общинска администрация
Кметът на община Лом
ОТДЕЛ **"ИНВЕСТИЦИОННА ПОЛИТИКА, УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТИ И ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ"**
Инициира създаването на работната група, която изготвя регулярни или конкретни доклади с констатации по прогреса на изпълнението и ще предоставя при необходимост препоръки за неговото подобряване с оглед гарантиране постигането на неговите цели, които ще предоставя на Кмета на общината
Работна група за наблюдение изпълнението на Общинския план за развитие 2014 – 2020 г. Включва представители на общинската администрация, общински съветници, кметове на населени места на територията на община Лом, представители на социално-икономическите партньори, заинтересованите страни, представители на граждански и бизнес организации, медии.

6.1.8. Годишни доклади по изпълнението на Общинския план за развитие

Годишните доклади по изпълнението на Общинския план за развитие са основен, нормативно регламентиран документ в ЗРР по отчитане наблюдението на изпълнението на Общинския план. Те се

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

подготвят под ръководството на Кмета на общината и се приемат от Общински съвет Лом. Тези доклади служат за основа при оценката на изпълнението и приноса на отделните проекти за постигане на планираните крайни резултати. В тях се представят актуализираните резултати, определят се основните слабости и се предлагат насоки за бъдещето. Анализират се основните фактори, допринасящи за липсата на напредък, за да се извлече опит и да се подобри изпълнението.

Годишните доклади се изготвят в нормативно определеното от чл. 87 от ППЗРР съдържание. Годишният доклад за наблюдението се изготвя от служителите в общинската администрация, на които това е възложено със заповед на Кмета, под координацията на Дирекция "Икономическо развитие, програми, проекти и международно сътрудничество" на „Специализирана администрация". Проекто-докладът се изготвя в периода от януари до средата на март на отчетната година, за одобрение от Кмета. След това до 31 март докладът се внася за обсъждане и одобряване от Общински съвет Лом.

Кметът на Община Лом ще утвърди постоянна структура на годишните доклади за наблюдение на Общинския план за развитие, която да се използва за целия период на наблюдение изпълнение на документа. Този постоянен формат на годишния отчет ще осигурява съпоставимост и проследимост на изпълнението в хронологичен план и ще улеснява подготовката на анализи и оценки при изпълнението на Общинския план за определен период. По този начин ще се улесни упражняването на контрол от страна на Общинския съвет и гражданските структури, и предприемане на коригиращи и/или превантивни действия.

Копие от годишните доклади за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие ще се изпраща на председателя на Областния съвет за развитие в 7-дневен срок от решението за тяхното приемане от Общинския съвет.

6.1.9. Публичност и прозрачност на изпълнението на Общинския план за развитие 2014-2020

Отчитането е неразделна част от мониторинга, която включва систематично и своевременно предоставяне на съществена информация на определени времеви интервали. То е част от процеса, чрез който информацията и знанията се разпространяват и използват за оценка на цялостния напредък към постигане на резултатите или за потвърждаване на постигането на резултатите.

Кметът на община Лом и Общински съвет Лом осигуряват информация и публичност на Общинския план за развитие в съответствие със своите компетенции, съгласно чл. 41 от ППЗРР.

Общински съвет Лом, като орган с най-широки правомощия по наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие, определя и осигурява изпълнение на мерки за осигуряване на информация и

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

публичност. Те се отнасят до постигнатите резултати от наблюдението и трябва да гарантират прозрачност при изпълнението на документите за стратегическо планиране на регионалното и местното развитие.

Докладите за наблюдение и оценка изпълнението на Общинския план за развитие се публикуват на интернет-страницата на Общината от общинска администрация, като изискване на ЗРР и ППЗРР в рамките на мерките за публичност и прозрачност на документите. В случай, че община Лом изпълнява проект в качеството си на бенефициент или партньор по конкретна оперативна програма, се спазват указанията за публичност на УО на оперативната програма.

При изграждане и функциониране на Единната информационна система (ЕИС) за управление на регионалното развитие за различните административни нива, следва да се публикуват за обществено ползване Общинският план за развитие на Община Лом и докладите от мониторинга, анализът и оценката на неговата реализация – годишни, междинен и окончателен. Целта на ЕИС, съгласно чл. 25 ЗРР и чл. 4 ППЗРР, е постигане на ефективното и ефикасното управление на регионалното развитие и осигуряването на информация, публичност и прозрачност на всички нива при осъществяване на планирането, финансирането, наблюдението и оценката на регионалното развитие.

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

7. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ - ВИЖ РАЗДЕЛ ПРИЛОЖЕНИЯ

На основата на целите и приоритетите за развитие Програмата за реализация на Общинския план за развитие през периода 2014-2020 г. има за задача, да осигури вътрешната и външната съгласуваност на и ресурсите за реализация на плана. Програмата има за цел да оптимизира възможностите за финансиране, да идентифицира институционална подкрепа и техническа помощ за изпълнение.

Програмата определя пакет от мерки и проекти за реализация. Тя е съобразена със съответните финансови ресурси, административните структури за управление, наблюдение и оценка на проектите, индикаторите за цялостното наблюдение и изпълнение на програмата, отнасящи се до Общинския план за развитие 2014-2020г. Също така са предвидени действия за осигуряване на комуникация, информация и публичност при осъществяването на мерките и проектите, включени в програмата.

Програмата за реализация на ОПР конкретизира инвестиционните дейности и проекти, чрез които да бъдат постигнати заложените цели на развитие. Тук се съдържат оперативните насоки и цели, конкретните мерки за развитие; проектите за реализирането на мерките; необходимите финансови ресурси; звена/институциите отговорни за изпълнението на проектите и времевия период на реализация. Тя е съвкупност от ресурсно осигурени мерки и механизъм за реализация на всяка конкретна цел.

Програмата за реализация на Общинския план за развитие на община Лом за периода 2014-2020 г. включва проекти в 4-те приоритетни области на обща стойност 148 595.00 хил.лв. Разпределени по следния начин: /Приложения/

			Стойност	%
		ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 1. УСТОЙЧИВ ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ И ИНОВАЦИИ	49960,00	33,62
		ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 2. ЖИЗНЕН СТАНДАРТ И КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ	30470,00	20,51
		ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 3. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА И ОКОЛНА СРЕДА	63765,00	42,91
		ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 4. ТЕРИТОРИАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО И СБЛИЖАВАНЕ	4400,00	2,96
		Общо	148595,00	100,00

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЛОМ 2014-2020

Индикативна финансова таблица 2014-2020г.

Програма за управление на ОПР Лом 2014-2020г.

Документ			Преглед/Одобрение	
Версия	**Дата**	**Статус**	**Дата**	**Статус**
1.0	28.07.2014	Окончателен	28.07.2014	Окончателен

КОНТАКТИ

Възложител: Община Лом, Р. България
Организация: Община Лом
Законен представител: Иво Иванов - Кмет
Адрес: гр. Лом 3600, ул. Дунавска №12
web http://adm.lom.bg/

Изпълнител: Регионплан ЕООД
Организация: Регионплан ЕООД
Законен представител: д-р Косьо Стойчев
Адрес: София, бул. Александър Малинов №91, офис 102
web www.regioplan.biz

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

П Р И Л О Ж Е Н И Я

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."

ГЕОГРАФСКИ ПАСПОРТ НА ОБЩИНА ЛОМ

	% от България
Население с турско етническо съзнание	0,008
Реализирани нощувки в средствата за подслон	0,034
Реализирани приходи в средствата за подслон	0,036
Горска площ	0,040
Легла в средствата за подслон	0,062
Обща промишлена продукция	0,128
Населени места	0,189
Собствени приходи на бюджета	0,209
Отглеждани свине	0,247
Използване на вода, доставена от ВИК	0,258
Отглеждани овце	0,282
ТЕРИТОРИЯ	**0,292**
Места в детски градини и ясли	0,328
Заети	0,331
Родени деца	0,333
Учащи се (1-12 клас)	0,336
ИКОНОМИЧЕСКА АКТИВНОСТ	**0,340**
Дължина на републиканската пътна мрежа	0,369
Отглеждани говеда	0,369
Заселени лица	0,376
Население в под трудоспособна възраст	0,379
Население с българско етническо съзнание	0,394
Изселени лица	0,401
НАСЕЛЕНИЕ	**0,403**
Медицински персонал в болничните заведения	0,403
Земеделска площ	0,414
Жилищна площ	0,442
Население в над трудоспособна възраст	0,444
БВП	**0,445**
Площ на пшеницата	0,462
Обработваема площ	0,482
Легла в болничните заведения	0,542
Отглеждани птици	0,546
Площ на царевицата	0,559
Площ на слънчогледа	0,560
Регистрирани безработни лица	0,610
Площ на ечемика	0,691
Поливна площ	0,796
Площ на лозята	1,388
Население с ромско етническо съзнание	1,454
Пристанищен товарооборот по река Дунав	**39,025**

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Лом", финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-173 от 25.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд."